

2574-16

Flora- en faunaonderzoek NATUURONTWIKKELING KONINGSVEN Gemeente Gennep

Flora- en faunaonderzoek NATUURONTWIKKELING KONINGSVEN Gemeente Gennep

Opdrachtgever	Landschappartners Postbus 259 3454 ZM De Meern
Contactpersonen	dhr. ir. R.A.W. Cleveringa
Opdrachtnemer	Grontmij Groen-planning Markt 10 6231 LS Meerssen info@groenplanning.nl
Auteurs	ing. M.C. Bonder ing. F. Verhart
Projectleider	ing. J.H.G. van de Mortel, B.N.T. landschapsarchitect

Projectnummer	:	2638
Datum	:	4 november 2010
Status	:	eindconcept
Geautoriseerd	:	

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	6
1.1	Aanleiding onderzoek en ligging plangebied	6
1.2	Doel van het onderzoek	8
2	Projectomschrijving	10
2.1	Referentie omstreeks 1930	10
2.2	Ontwikkelingsvisie	12
2.3	Gewenst eindbeeld	13
2.4	Alternatieven en belang van het project	17
3	Achtergronden soortbescherming	18
3.1	Flora- en faunawet	18
3.1.1	Algemeen	18
3.1.2	Gedragscode FODI	20
3.2	Beleidslijn Tijdelijke natuur	21
3.3	Rode lijsten	22
4	Methode onderzoek	23
4.1	Veldbezoeken	23
4.2	Literatuuronderzoek	25
5	Onderzoeksresultaten	27
5.1	Broedvogels	27
5.1.1	Algemeen	27
5.1.2	Boomvalk	27
5.1.3	Buizerd	28
5.1.4	Havik	29
5.1.5	Huismus	29
5.1.6	Steenuil	30
5.1.7	Ijsvogel	31
5.1.8	Wespendief	32
5.1.9	Broedvogels van categorie 5 van de "indicatieve lijst"	32
5.1.10	Overige broedvogels	33
5.1.11	Pleisterende vogels	33
5.2	Zoogdieren	34
5.2.1	Gewone dwergvleermuis	34
5.2.2	Laatvlieger	35
5.2.3	Das	36
5.2.4	Wild zwijn en Edelhert	39
5.2.5	Eekhoorn	40
5.2.6	Overige zoogdiersoorten	41
5.3	Herpetofauna en vissen	42
5.3.1	Alpenwatersalamander	42
5.3.2	Bermpje	43
5.3.3	Gladde slang	43
5.3.4	Hazelworm	44
5.3.5	Levendbarende hagedis	44
5.3.6	Ringslang	45

5.3.7	Zandhagedis	46
5.3.8	Overige amfibie- en vissoorten	47
5.4	Overige fauna	48
5.4.1	Vliegend hert	48
5.4.2	Dagvlinders	48
5.4.3	Libellen	48
5.4.4	Overige soorten	49
5.5	Planten	50
5.5.1	Rapunzelklokje	50
5.5.2	Wilde gagel	51
5.5.3	Deelgebied A	51
5.5.4	Deelgebied B	53
5.5.5	Deelgebied C	53
5.6	Tijdelijke natuurontwikkeling	54
6	Overig groene beleidskader en wet- en regelgeving	55
6.1	Natuurbeschermingswet	55
6.1.1	Algemeen	55
6.1.2	Sint Jansberg	57
6.1.3	Reichswald	57
6.1.4	De Bruuk	58
6.2	Houtopstanden	58
6.2.1	Boswet	58
6.2.2	Kapverordening in Algemene Plaatselijke Verordening	59
6.3	Ecologische Hoofdstructuur	60
6.3.1	Situatie EHS in plangebied	60
6.3.2	Beleidsregel Mitigatie en Compensatie Natuurwaarden	61
7	Conclusie en advies	63
7.1	Algemeen	63
7.2	Conclusie	63
7.2.1	Actuele natuurwaarden	63
7.2.2	Toekomstige tijdelijke flora en fauna	63
7.2.3	Natuurbeschermingswet	64
7.2.4	Wet- en regelgeving houtopstanden	64
7.2.5	EHS	64
7.3	Advies aanvullende maatregelen	64
7.3.1	Advies afstemming gedragscode FODI en benodigd vervolgonderzoek	64
7.3.2	Algemeen te nemen maatregelen	64
7.3.3	Das	65
7.3.4	Bermpje en Ringslang	66
7.3.5	Deelgebied A	66
7.3.6	Deelgebied B	67
7.3.7	Deelgebied C	67
8	Literatuur	68

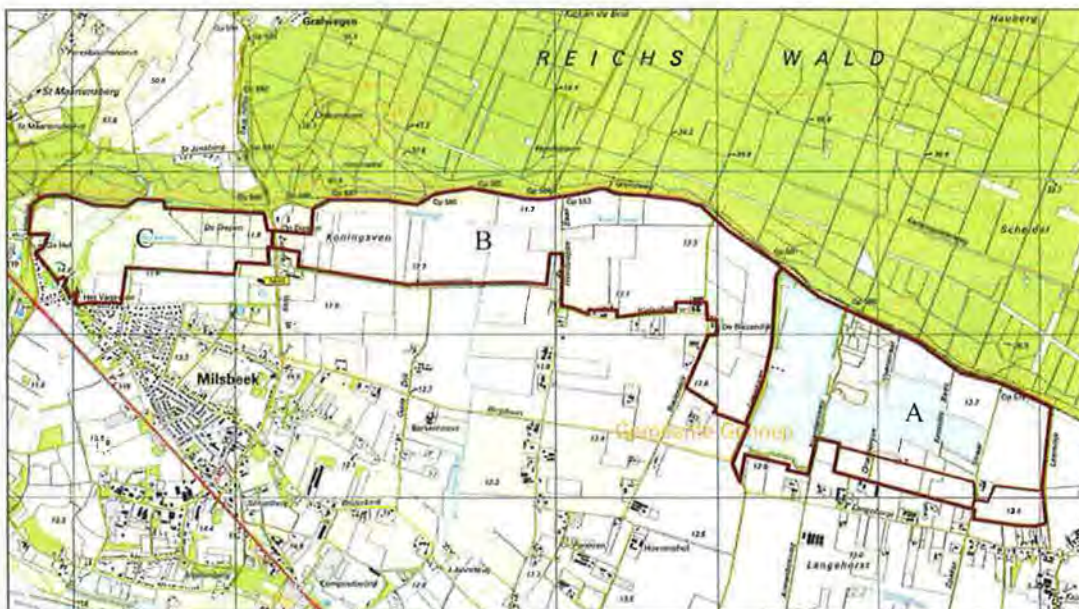
Bijlagen

Bijlage 1	Kwalificaties onderzoekers
Bijlage 2	Toetsingskader Flora- en faunawet

1 Inleiding

1.1 Aanleiding onderzoek en ligging plangebied

In opdracht van Landschapspartners is een flora- en faunaonderzoek uitgevoerd voor het project Natuurontwikkeling Koningsven. Dit project is een initiatief van de firma Teunesen Zand en Grint en Vereniging Natuurmonumenten en is gericht op het herstellen van het veenmoeras dat in het gebied aanwezig was tot het ca. 1930 is ontgonnen.

Kaart 1 Ligging van het plangebied "Koningsven" met onderverdeling in drie deelgebieden.

Bron: ANWB/TDN

Het plangebied Koningsven bevindt zich in gemeente Gennep in Noord Limburg tussen het Reichswald (Duitsland), Ven-Zelderheide en Milsbeek, en beslaat ongeveer 430 hectare (kaart 1 en bijlage 1). Het plangebied ligt voor 95% in de kilometerhokken 193:416, 194:416, 196:415, 196:416, 197:415, 197:416 en 198:415 (x:y). Het plangebied is in het kader van dit onderzoek opgedeeld in de drie volgende deelgebieden:

1. Deelgebied A is ca. 140 hectare groot en bestaat grotendeels uit de zandafgraving De Banen. De groeve bestaat uit een aantal plassen met schoon helder water en een goed doorzicht. De plassen hebben hierdoor een hoge ecologische waarde. Tevens zijn er enkele landbouwpercelen met rondom hagen, ruigte en beplantingen aanwezig alsmede een gebied waarvan de inrichting is geoptimaliseerd als leefgebied voor de Das.
2. Deelgebied B bestaat voor een deel uit een open landbouwgebied gelegen ten zuiden van de Kroonbeek en de Teelebeek, en voor een deel uit terreinen beheerd door Vereniging Natuurmonumenten noordelijk van de Teelebeek tot aan het Reichswald. Dit laatste deel bestaat uit met Pitrus verruigde graslanden welke worden gevoed door kwel. Enkele jaren geleden is een deel van het grofwildkerend raster van de rand van het Reichswald naar het zuiden toe

verplaatst tot aan de Teelebeek, dit binnen een deel van deelgebied B. Ten zuiden van de Teelebeek bevindt zich agrarisch gebied bestaande uit maïsakkers, graanakkers en grasland.

- Deelgebied C bestaat uit agrarisch gebied in het zuiden en het natuurgebied De Diepen in het noorden. Dit natuurgebied ligt aan de voet van de Sint Jansberg waar kwel via de aanwezige watergangen aan de oppervlakte komt. Vereniging Natuurmonumenten tracht middels begrazing de vroegere natuurwaarden te doen terugkeren. Ook zijn er poelen gegraven. Het zuidelijke deel is vooral in agrarisch gebruik en bestaat uit de Teelebeek, een sloot en een eikenlaan. Rondom de sportvelden staat een houtsingel.

Kaart 2 Plangebied "Koningsven", ligging deelgebieden A, B en C en lokale toponiemen

Bron: ANWB/TDN

Foto 1 en 2 Situatie van deelgebied A met links zandafgraving De Banen en rechts landbouwgronden ten zuiden van De Banen.

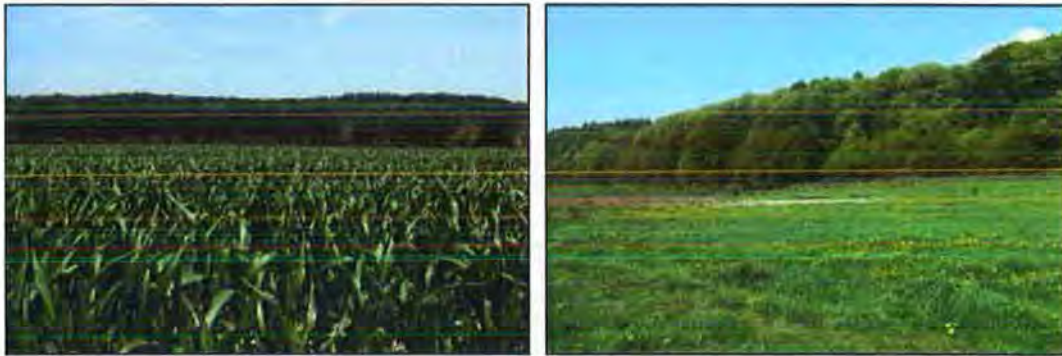

Foto 3 en 4 Situatie van deelgebied B ten zuiden van de Teelebeek met maïsland en rechts het vernatte deel, met veel Pitrus, aan de voet van het Reichswald.

Foto 5 en 6 Deelgebied C met links een fraaie eikenlaan langs de Teelebeek, rechts droog grasland bij het Vagevuur.

Bij de uitwerking van dit onderzoek heeft het *Initiatiefplan Koningsven – De Diepen* als leidraad gediend. Dit geldt met name voor de historische analyse van het gebied, de uitwerking van de voorgenomen ontwikkeling en de beschrijving van de natuurdoeltypen in hoofdstuk 2.

1.2 Doel van het onderzoek

Ten behoeve van de realisatie van het natuurontwikkelingsplan dienen een bestemmingsplanprocedure en een bijbehorende *MER-procedure* te worden doorlopen. Vooruitlopend op deze procedure is een flora- en faunonderzoek uitgevoerd. Het voorliggende rapport is het resultaat van dit onderzoek. De doelen van het onderzoek is het volgende inzichtelijk te maken:

1. welke soorten die beschermd zijn in de beschermingsregimes tabel 2, tabel 3 cq vogels waarvan het nest jaarrond beschermd is volgens de Flora- en faunawet komen in het plangebied voor;
2. wat is het effect van de uitvoering van het project op deze soorten;
3. indien er effecten optreden, welke mitigerende maatregelen kunnen in het project worden meegenomen en/of zijn er voldoende uitwijkmogelijkheden indien de werkzaamheden in dit project buiten de kwetsbare periode van betrokken soorten worden uitgevoerd;

4. indien niet voldoende mitigerende maatregelen kunnen worden voorzien en er geen uitwijkmogelijkheden zijn, voor welke soorten zullen overtredingen ontstaan met de Flora- en faunawet en waarvoor dient ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet, artikel 75, vijfde lid, onderdeel C bij het Ministerie van LNV te worden verkregen;
5. onder welk belang vallen de werkzaamheden en wat is de kans dat ontheffing kan worden verkregen.

In dit rapport wordt ingegaan op:

- de relatie van het project met de Flora- en faunawet;
- de wet- en regelgeving inzake de velling van houtopstanden;
- nabijgelegen Natura 2000-gebieden, namelijk De Sint-Jansberg, Reichswald en De Bruuk.
- de situatie met betrekking tot de EHS.

2 Projectomschrijving

2.1 Referentie omstreeks 1930

Tot omstreeks 1930 lag aan de voet van het Reichswald een groot veengebied, dat zich uitstreckte van de Hel en Milsbeek in het westen tot aan Ven-Zelderheide in het oosten. Ter plaatse had zich een veengebied ontwikkeld omdat hier een langgerekte depressie lag van het Rijndal. De Rijn stroomde hier tot ongeveer 10.000 jaar geleden. Nadat de Rijn zijn loop had verlegd vulde de achtergebleven laagte zich met stagnerend kwelwater afkomstig van het Reichswald en de Sint Jansberg. Zo ontstonden ondiepe plassen. In de zone direct onderlangs het Reichswald en de Sint Jansberg waren deze plassen het diepst. Naar het zuiden toe werden de plassen geleidelijk aan ondieper. Door verlanding kwam veenvorming op gang. Aan de zuidrand was het gebied minder nat en gebruikten boeren het gebied als hooiland. Zo ontstonden hier blauwgraslanden. Omstreeks 1900 waren ten zuiden van het Koningsven bos (aanplant) en heide aanwezig.

Kaart 3 Het plangebied rond 1900. Aan de voet van het Reichswald en Sint Jansberg is een groot veengebied gelegen.

In 1926 publiceerde Hans Höpner een artikel over de bijzondere rijke flora van het gebied. Een van de doelen van het plan is deze floristische rijkdom van weleer, die door ontginning van het ven voor een groot deel verloren ging, te herstellen. De situatie die Höpner aantrof wordt dan ook als historische referentie gebruikt.

Uit de beschrijving van Höpner blijkt dat in het plangebied onder meer de navolgende waarden voorkwamen. Aan de voet van het Reichswald lag een moerasgebied, de huidige deelgebieden A en B, met tot ca. twee meter diepe plassen. Op de plassen kwamen vooral Witte waterlelie en Kikkerbeet voor. Ook waren fonteinkruiden als Drijvend fonteinkruid, Duizendknoopfonteinkruid, Ongelijkbladig fonteinkruid en Rosse fonteinkruid aanwezig, alsmede Drijvende waterweegbree, Ondergedoken

moerasscherm, Klein blaasjeskruid, Loos blaasjeskruid, Pilvaren en het in Nederland inmiddels niet meer voorkomende Bleekgeel blaasjeskruid. In de rietkraag groeiden onder andere Galigaan, Melkeppe, Kleine egelskop, Kleinste egelskop, Vlottende bies, Veelstengelige waterbies, Slangenwortel, Wateraardbei, Waterdrieblad, Schildereprijs, Blaaszegge en Moeraswederik. De vegetatie had kenmerken van een petgatengebied in een laagveengebied. Aansluitend op de rietgordel lag hoogveen met gesloten veenmoszoden. Wanneer men zich in dit veen begaf, zakte men bij elke stap diep weg. In dit gebied was de tegenwoordig zeer zeldzame Veenmosorchis in grote aantallen aanwezig. Hetzelfde geldt voor Beenbreek, Eenarig wollegras en Veenpluis. Ook waren Kleine veenbes, Lavendelheide, Ronde zonnedaauw, Kleine zonnedaauw en Gevlekte orchis aanwezig. Daar waar de ondergrond steviger werd, met name in het zuidelijke deel van deelgebied B, veranderde de samenstelling van de vegetatie richting heide. Daar kwamen Gewone dophei, Struikhei, Witte snavelbies, Bruine snavelbies, Veenbies, Klokjesgentiaan, Liggende vleugeltjesbloem, Moeraswolfsklauw, Draadgentiaan, Beenbreek en Spaanse ruiter voor. Plaatselijk waren in het gebied veenputten gegraven welke een beperkt aantal soorten hadden van een verlanding richting hoogveen. Het grootste deel van de genoemde soorten is met de ontginning van het veen verdwenen. Tegenwoordig is aan vrijwel niets meer te zien dat hier tot in de jaren '30 deze hoge natuurwaarden aanwezig waren.

Een groot deel van de zuidelijke helft van deelgebied C bestond uit een ondiepe plas, die maximaal één meter diep was. Hier bevonden zich rietkragen en aan de voet van de Sint Jansberg overheersten Galigaan en soms ook Draadzegge. Op het open water kwamen Witte waterlelie, Duizendknoopfonteinkruid, Rossig fonteinkruid, Drijvend fonteinkruid en Plat blaasjeskruid voor. Naar de oevers toe zijn soorten aanwezig die duiden op een overgang van de rietgordel naar veen, zoals Ronde zegge, Draadzegge, Kale jonker, Veenpluis, Stijve zegge, Paardenhaarzegge en Spaanse ruiter. De oevers waren veelal bedekt met veenmossen, waartussen diverse soorten stonden van kleine zeggenmoerasvegetaties, zoals Plat blaasjeskruid, Armbloemige waterbies, Dwergzegge, Vlozegge, Sterzegge, Blonde zegge, Borstelbies, Witte snavelbies, Bruine snavelbies, Moeraswespenorchis, Vleeskleurige orchis en zelfs Parnassia.

In het meest zuidelijke deel van deelgebied A had de vegetatie een veenkarakter met planten als Groenknolorchis, Moerasviooltje, Sterzegge, Zompzegge, Ronde zonnedaauw en Moerasmele. In de veenmoskussens kwamen Kleine zonnedaauw, Heidekartelblad, Gewone dopheide, Eenarig wollegras, Lavendelheide, Kleine veenbes en de zeer zeldzame Veenmosorchis en het Vetblad voor.

De soortenrijkdom van het gebied zoals die door Höpner is gedocumenteerd is alleen mogelijk in een ongestoord veengebied. Tegenwoordig komt nog een klein deel van de door Höpner gevonden soorten in het gebied voor. In 1935 was het Koningsven ontgonnen, behoudens een restant van ca. 17 hectare. In de jaren '50 werd ook dit restant ontgonnen. Het gebied van het voormalige Koningsven kent een grote kansrijkheid voor herstel van zeldzame, natte natuurwaarden. Hoewel in De Banen nimmer getracht is het voormalige Koningsven te herontwikkelen bevinden zich daar hoge natuurwaarden. Indien de juiste condities worden gecreëerd, onder meer door het verwijderen van de voedselrijke bovenlaag en door maatregelen te nemen om het kwelwater vast te houden, kan de oorspronkelijke situatie opnieuw worden benaderd.

2.2 Ontwikkelingsvisie

Het doel van het project is om het bijzondere veengebied te herontwikkelen. Met het project Koningsven wordt beoogd om binnen een relatief korte periode van ca. 10 jaar een volledige herontwikkeling van het gebied te realiseren. Daarmee wordt een uitgangspositie gecreëerd voor natuurontwikkeling met als perspectief grote kansen voor de (her-) ontwikkeling van een palet van overwegend vochtig en nat natuurareaal zoals dit in het stimuleringsplan voor bos, natuur en landschap van provincie Limburg wordt bepleit. De uitgangssituatie wordt gecreëerd middels een ontgroning. Op deze manier kan een win-win-situatie ontstaan, waarbij enerzijds natuur wordt ontwikkeld en anderzijds een groot deel van de kosten voor de uitvoering van het werk wordt opgebracht uit de opbrengsten van de grondstoffenwinning. Op deze manier ontstaat binnen 10 jaar een natuurgebied van 430 hectare, dat rechtstreeks aansluit op het natuurgebied Ketelwald. Het Ketelwald omvat in de huidige situatie het Reichswald, de Sint Jansberg en daaraan aansluitende natuurgebieden. Over een oppervlakte van ca. 280 hectare dient de voedselrijke bouwvoor te worden verwijderd, en op 90 hectare daarvan wordt zand gewonnen tot op 12 meter onder het maaiveld. Naast de functie van natuurgebied kan het gebied tevens fungeren als retentiegebied. In het gebied van 90 hectare wordt ontwikkeling van de volgende terreintypen beoogd:

- Verschaald grasland incl. droogtalud
- Aangevulde waterplas (natte heide)
- Plas/ dras van 0,0-0,5 m waterdiepte
- Ondiep water 0,5-4,0 m waterdiepte
- Water van 4,0-12,0 m waterdiepte

De bovengrond van het toekomstige natuurontwikkelingsgebied wordt zorgvuldig afgegraven ter dikte van gemiddeld ca. 50 cm. De afgraving vindt plaats met hydraulische graafmachines. Een deel van het materiaal wordt vervolgens met dumpers via interne werkwegen deels getransporteerd naar de omputlocatie aan de zuidkant van zandafgraving De Banen en deels naar het omputgebied tussen de Hondsiepe Baan en de Leembaan. Dit rijke materiaal wordt onder nader te bepalen condities (niet in direct contact met oppervlaktewater) verwerkt. Ter plaatse van deze zogenaamde omputlocaties wordt versneld aanvulruimte gecreëerd door het winnen van de in de ondergrond aanwezige ruwe zanden. Dit vindt plaats vooruitlopend op de aanvulling met de ruwe bovengrond. Vanuit de omputlocatie wordt de bovengrond, bestaande uit ca. 50 cm rijke bovengrond en ca. 1,50 m schrale dekgrond, gescheiden afgegraven met hydraulische graafmachines, getransporteerd met dumpers, en verwerkt. Aansluitend wordt met een zandzuiger het grofzandpakket ter dikte van ca. 10 tot 14 m gewonnen. Het aldus gewonnen bruto materiaal wordt getransporteerd middels buizen (hydraulisch transport) of middels transportbanden naar het belendend gelegen bestaande en vergunde grondstoffenwingsgebied zandafgraving De Banen. Bij De Banen is een geavanceerde zandverwerkingsinstallatie aanwezig. De afzet cq. het transport van de vermarktbare producten vindt plaats per as (25 tons vrachtwagen) over de aanwezige en reeds in gebruik zijnde afvoerroute, namelijk over de **wegen Leembaan en Ringbaan**. In eerste instantie wordt uitgegaan van een exploitatieduur van ca. 10 jaar. De uitvoering van het project kan dan omstreeks 2022 worden beëindigd, zodat de realisatie van dit deel van de EHS gereed is op het moment dat het Rijk de afronding van de EHS heeft beoogd.

2.3 Gewenst eindbeeld

Door dit plan wordt een uitgangssituatie geschapen voor de ontwikkeling van een veengebied zoals wordt beschreven in paragraaf 3.1. Daarbij ontstaan wel verschillen met de oorspronkelijke situatie. Het belangrijkste verschil is dat er een plas van 35 hectare ontstaat van 4 tot 12 meter diep. In het oorspronkelijke veengebied was de maximale diepte van de plassen twee meter. De Kroonbeek/Teelebeek wordt omgeleid langs de zuidzijde van het gebied, waardoor aan de voet van het Reichswald de kwelstroom wordt versterkt. De doorstroom van grondwater van elders wordt belemmerd en vooral aan de noordzijde van de ontgrondingsplassen zal een opstuwing van grondwaterstanden optreden. Ten zuiden van de plassen zal de grondwaterstand dalen, wat voordelig is voor de landbouwgronden die zich hier bevinden. De noordzijde van de plassen wordt zo veel mogelijk aangevuld. Hierdoor ontstaat tussen het Reichswald en de plassen een plasdrassituatie, waardoor de kweldruk optimaal kan worden benut. Tevens is het van belang dat de niet natuurlijke Kroonbeek en de Teelebeek worden afgedamd waardoor het kwelwater langer in het gebied blijft.

Door de uitvoering van het grondverzet en door zandwinning kan uiteindelijk een uitgangssituatie ontstaan die goede ontwikkelingsmogelijkheden biedt voor de ontwikkeling van de volgende natuurdoeltypen:

1. Natte en droge heide
2. Blauwgrasland
3. Dotterbloemgrasland
4. Rietland (Kleine zeggengrasland, Kleine zeggenmoeras en Grote zeggenmoeras)
5. Hoogveen
6. Veenplassen (voedselrijke en voedselarme plassen)

De foto's 7 tot en met 22 geven een indruk van hoe de natuurdoeltypen er uit zien.

Of de natuurdoeltypen daadwerkelijk worden ontwikkeld is geheel afhankelijk van het beheer en de recreatiedruk op het gebied. Het gebied zal in de toekomst door Natuurmonumenten worden beheerd.

Foto 7 en 8 Links natuurdoeltype Natte heide en rechts een kernmerkende soort Klokjesgentiaan, welke vroeger in het Koningsven voor kwam.

Foto 9 en 10 Links de Blauwe zegge, een karakteristieke soort van blauwgraslanden. Het natuurdoeltype Blauwgraslanden ontleent zijn naam aan het massaal voorkomen van deze soort in dit vegetatietype. Rechts een Welriekende nachtorchis, welke eveneens in blauwgraslanden voorkomt.

Foto 11 en 12 Links het natuurdoeltype Dotterbloemgrasland met rechts de naamgevende soort Gewone dotterbloem.

Foto 13 en 14 Links het natuursubdoeltype Grote zeggenmoeras en rechts een kernmerkende soort Paardenhaarzegge (Rode lijst kwetsbaar), welke vroeger in het Koningsven voor kwam.

Foto 15 en 16 Links het natuursubdoeltype Kleine zeggengrasland en rechts een kernmerkende soort Draadzegge (Rode lijst kwetsbaar) welke vroeger in het Koningsven voor kwam.

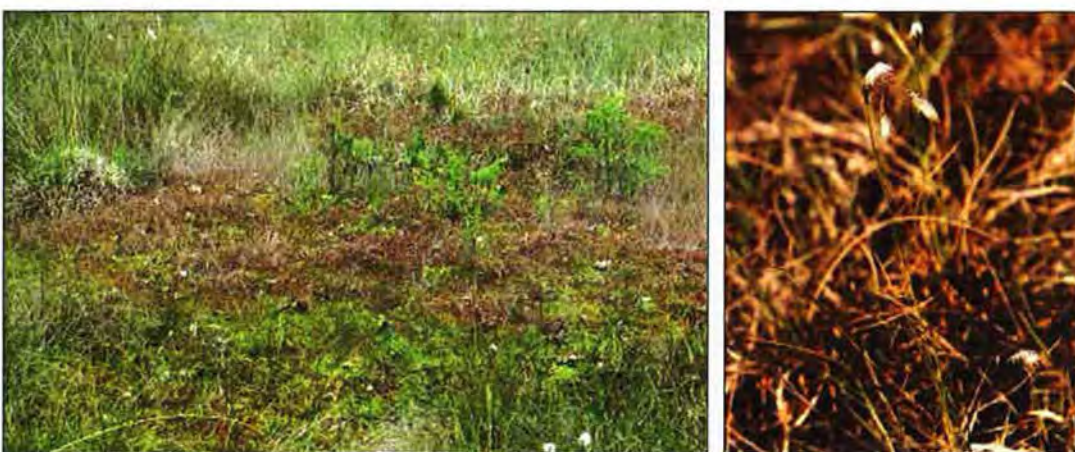

Foto 17 en 18 Links natuursubdoeltype Hoogveen en rechts een kernmerkende soort Eénarig wollegras, welke vroeger in het Koningsven voor kwam.

Foto 19 en 20 Links natuursubdoeltype Voedselrijke plassen en rechts een kernmerkende soort Waterviolier, een kwelindicator.

Foto 21 en 22 Links natuursubdoeltype Voedselarme plassen en rechts een kernmerkende soort Groot blaasjeskruid, welke vroeger in het Koningsven voor kwam.

Figuur 1 Eindfase met erin weergegeven de gewenste natuurdoeltypen.

2.4 Alternatieven en belang van het project

Een alternatieve methode voor de beoogde realisatie van het project is het uitsluitend afgraven van de bovengrond op de wijze die in deelgebied C (De Diepen) is voorzien. Echter dan kan het project niet kostenneutraal worden uitgevoerd. De zandwinning voorziet enerzijds in omputlocaties op korte afstand, waar de vrijkomende dekgrond kan worden verwerkt en fungeert anderzijds als financiële motor om de natuurontwikkeling te financieren.

Het verlenen van een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet kan worden verleend op grond van de belangen b en j (paragraaf 3.1.1).

3 Achtergronden soortbescherming

3.1 Flora- en faunawet

3.1.1 Algemeen

Ter bescherming van de Nederlandse flora en fauna is sinds 1 april 2002 de Nederlandse Flora- en faunawet van kracht. Daarnaast is de Regeling vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet per 25 januari 2005 en de Algemene Maatregel van Bestuur per 23 februari 2005 in werking getreden. Uitgangspunt van de Flora- en faunawet is om soorten te beschermen, niet individuele planten en dieren. Het gaat daarbij om dat het voortbestaan van de soort niet in gevaar komt.

Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade wordt toegebracht aan beschermde planten of dieren, tenzij dit is toegestaan (het "nee, tenzij principe"). Hierbij gaat het om het effect van de werkzaamheden op de soorten. Vaak gaan werkzaamheden en bescherming van de soorten goed samen, vooral als het werk zodanig wordt ingericht dat geen schade wordt toegebracht; dit zijn mitigerende maatregelen. Soms is het onvermijdelijk dat er schade wordt toegebracht aan beschermde planten en dieren en kunnen er overtredingen ontstaan met de Flora- en faunawet. Dit zijn veelal de verbodsbepalingen:

- Artikel 8: Het is verboden (beschermde) planten te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9: Het is verboden (beschermde) dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10: Het is verboden (beschermde) dieren opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11: Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van (beschermde) dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12: Het is verboden eieren van (beschermde) dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.
- Artikel 13: Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van (beschermde) dieren te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Wanneer men als gevolg van de geplande werkzaamheden in overtreding zou kunnen geraken met bovengenoemde verbodsbepalingen, dan dient men ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet, artikel 75, vijfde lid, onderdeel C bij het Ministerie van LNV te vragen. In bepaalde gevallen kan het ministerie van LNV een beschikking afgeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen, de zogenaamde "Positieve Afwijzing". Dit houdt in dat geen ontheffing nodig is omdat voldoende mitigerende maatregelen zijn voorgesteld en worden uitgevoerd. Ook zijn er situaties mogelijk waarbij kan worden

gewerkt in een gedragscode, ook dan is een ontheffing niet nodig. Hierop wordt ingegaan in paragraaf 2.1.2. De mate van bescherming van betrokken soort is eveneens van toepassing of een aanvraag van een ontheffing benodigd is. Daartoe zijn is een beschermingsregime van toepassing onderverdeeld in tabel 1, tabel 2, tabel 3 bijlage 1 van de AMvB, en tabel 3 bijlage IV Europese Habitatrichtlijn. De bescherming van de vogels heeft een aparte beschermingsregime onderverdeeld in de categorieën 1 tot en met 5 en overige soorten. De verschillende beschermingsregimes houden het volgende in:

1. het beschermingsregime Flora- en faunawet tabel 2, tenzij men werkt conform een door het ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode of het gaat om een soort welke in samenwerking met een gekwalificeerde ecooloog wordt verplaatst naar een nieuw leefgebied;
2. het beschermingsregime Flora- en faunawet tabel 3, bijlage 1 van de AMvB. Een ontheffing kan op grond van de volgende belangen worden verleend als er geen andere bevredigende oplossing bestaat:
 - belang b: bescherming van flora en fauna;
 - belang d: de volksgezondheid of openbare veiligheid;
 - belang e: dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
 - belang h: de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en in de bosbouw;
 - belang i: bestendig gebruik;
 - belang j: de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.
3. het beschermingsregime Flora- en faunawet tabel 3, Bijlage IV Europese Habitatrichtlijn. Een ontheffing kan op grond van de volgende belangen worden verleend als er geen andere bevredigende oplossing bestaat:
 - belang b: bescherming van flora en fauna;
 - belang d: de volksgezondheid of openbare veiligheid;
 - belang e: dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
 - belang h: de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en in de bosbouw;
 - belang i: bestendig gebruik.
4. Broedvogels in de categorieën 1 tot en met 4 en in bepaalde gevallen ook voor categorie 5. Of dit voor categorie 5 ook noodzakelijk is, is afhankelijk of de soort kan uitwijken danwel er tijdig een nieuw functioneel leefgebied beschikbaar is. Vanwege de bepalingen in de Europese Vogelrichtlijn, die overgenomen zijn in de Flora- en faunawet, wordt een ontheffing alleen afgegeven wanneer er geen andere bevredigende oplossing is en er sprake is van één van de volgende belangen:
 - belang b: bescherming van flora en fauna;
 - belang c: veiligheid van luchtverkeer;
 - belang d: volksgezondheid en openbare veiligheid.

Of voor het (buiten het broedseizoen) wegnemen van jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffing noodzakelijk is, dient te worden vastgesteld met behulp van een zogenaamde omgevingscheck. Daarnaast is de noodzaak tot een ontheffing mede afhankelijk van de mogelijkheid tot het

mitigeren (inclusief het aanbieden van vervangende nestgelegenheid) van negatieve effecten.

3.1.2 Gedragscode FODI

Deze gedragscode is ontwikkeld door de FODI, de Federatie van Oppervlaktedelfstoffen winnende Industrieën. FODI is de landelijke koepelorganisatie van het Nederlandse zand, grind, klei en kalksteen winnende bedrijfsleven. Met de gedragscode "Zorgvuldig winnen" geeft de sector aan hoe zij bij winningen van oppervlaktedelfstoffen in Nederland invulling wil geven aan de verplichtingen vanuit de Flora- en faunawet, hoe zij schade aan natuurwaarden zoveel mogelijk wil voorkomen én hoe zij zoveel mogelijk ontwikkelingskansen wil bieden aan nieuwe natuur in ontgrondingslocaties. Het staat initiatiefnemers en vergunningshouders van ontgrondingsprojecten vrij de voorliggende gedragscode toe te passen. Het werken onder de gedragscode is niet verplicht. Zowel reeds lopende als nieuwe ontgrondingsprojecten kunnen worden uitgevoerd onder de gedragscode. De vrijstellingen waarop op basis van de gedragscode aanspraak kan worden gemaakt, zijn alleen van kracht als de initiatiefnemer kan aantonen dat het desbetreffende project ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd conform de gedragsregels van deze gedragscode. De wijze waarop de gedragscode wordt toegepast moet voor elk afzonderlijk project goed worden gedocumenteerd. In deze gedragscode is aangegeven op welke wijze dat moet gebeuren. Essentiële voorwaarde is dat de projectdocumentatie te allen tijde beschikbaar moet zijn ten behoeve van het toezicht op het naleven van de Flora- en faunawet.

Een initiatiefnemer kan alleen aanspraak maken op de werkingskracht van de gedragscode als voldaan is aan een aantal strikte voorwaarden. De voorzorgsmaatregelen zoals deze in de gedragscode zijn opgenomen, zijn minimumeisen voor zorgvuldig handelen waaraan de initiatiefnemer zich in ieder geval moet houden. Zodra de initiatiefnemer van een ontgroning een in deze gedragscode voorgeschreven voorzorgsmaatregel niet, niet volledig of niet afdoende zorgvuldig uitvoert, vervalt de vrijstelling op basis van de gedragscode voor de desbetreffende soort of soorten. Afwijking van een in de gedragscode beschreven maatregel is alleen mogelijk indien gemotiveerd kan worden aangegeven waarom er voor een alternatief is gekozen. Het gekozen alternatief dient minimaal dezelfde waarborgen te bieden als de in de gedragscode beschreven maatregel.

Het protocol voorbereiding beschrijft de vijf stappen die tijdens de planvoorbereiding van nieuwe ontgrondingsprojecten (of van bestaande projecten die alsnog onder de werkingssfeer van de gedragscode worden gebracht!) genomen moeten worden:

1. uitvoeren inventariserend natuurwaardenonderzoek;
2. opstellen "Checklist beschermde soorten";
3. optimaliseren ontgrondingsplan;
4. op- en vaststellen ecologisch werkplan;
5. indien aan de orde, aanvragen ontheffing Flora- en faunawet.

Het protocol ontgrondingsfase beschrijft de vijf stappen die bij de uitvoering van vergunde ontgrondingen genomen moeten worden om schade aan beschermde soorten zoveel mogelijk te vermijden:

1. uitvoeren "Ecologisch werkplan";
2. periodieke monitoring nieuw gevestigde beschermde soorten;
3. periodiek aanpassen "Ecologisch werkplan";

4. aanvragen aanvullende ontheffingen (indien aan de orde);
5. reageren op onvoorziene omstandigheden.

3.2 Beleidslijn Tijdelijke natuur

Verspreid over Nederland liggen vele duizenden hectares grond die zijn aangekocht voor woningbouw, wegen, bedrijventerreinen, ontgrondingen etc. Van al deze gebieden is de bestemming vastgelegd in Streek- en/of bestemmingsplannen en deze toekomstige bestemming is geen natuurgebied. In afwachting van de definitieve inrichting liggen deze gebieden er vaak jarenlang desolaat en verlaten bij. Wanneer ze in deze tussentijd ter beschikking worden gesteld aan de natuur kan er zich tijdelijk natuur ontwikkelen. In het kader van deze beleidslijn verstaan we onder tijdelijke natuur terreinen die aan de volgende voorwaarden voldoen:

- ze hebben een andere bestemming dan die van natuurgebied;
- deze bestemming ligt onherroepelijk vast in een bestemmingsplan. Ook is aan eventuele compensatievoorwaarden in het kader van de Flora- en faunawet, die de bestemmingswijziging mogelijk maken, voldaan;
- die bestemming is nog niet gerealiseerd;
- er vindt, tussen het moment van bestemmingswijziging en het moment van daadwerkelijke bestemmingsrealisatie, natuurontwikkeling plaats.

In de praktijk blijkt dat grondeigenaren, bouwers en projectontwikkelaars het niet aandurven om tijdelijke natuurontwikkeling op hun terreinen toe te staan, ondanks dat de meeste soorten niet beschermd zijn. Desondanks proberen grondeigenaren en projectontwikkelaars tot op heden dergelijke natuur toch buiten de deur te houden vanwege het risico dat zich ook beschermde soorten vestigen. Voor het verwijderen van beschermde soorten is ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet vereist. Beschermde soorten kunnen (indien hier geen rekening mee is gehouden) daarom bouwplannen ten minste ophouden, hetgeen extra kosten met zich mee brengt. Vaak zouden in dat geval de bouwplannen moeten worden gewijzigd en worden compenserende maatregelen voorgeschreven. In een enkel geval kan een project zelfs geen doorgang vinden.

Het ontstaan van nieuwe natuur wordt zodoende tegen gegaan, wat niet de bedoeling is geweest van de wetgever (ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit). Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft daarom de beleidslijn Tijdelijke Natuur opgesteld. Het ministerie zal het mogelijk maken om via tijdelijke ontheffingen van de Flora- en faunawet in pilots het vestigen van tijdelijke natuur mogelijk te maken. In deze pilots kan worden getoetst of de hierna omschreven procedure algemeen kan worden toegepast. Als dit mogelijk is gebleken, kan het geven van ontheffingen vooraf worden doorgezet, dan wel kan worden bekeken of het mogelijk is een vrijstelling te verlenen voor tijdelijke natuur. Op het moment dat de bestemming van een gebied wordt gewijzigd, worden in de besluitvorming allerlei belangen gewogen – ook het natuurbelang. Als het besluit eenmaal genomen is om een gebied te bestemmen als woongebied, industrieterrein, e.d., dan betekent dit dat de betrokken overheden (gemeente en provincie) de natuurwaarden van het te ontwikkelen gebied al hebben betrokken in hun besluitvorming. De andere in het geding zijnde belangen hebben dan blijkbaar in het kader van de ruimtelijke ordeningsprocedure zwaarder gewogen dan de natuurbelangen. Het is dan aannemelijk dat een Flora- en faunawet ontheffing (met inbegrip van mitigerende en

compenserende maatregelen) voor de verwezenlijking van de plannen zou kunnen worden verleend of dat een ontheffing in het geheel niet noodzakelijk is. Het Ministerie zal toestemming verlenen indien aan elk van de volgende voorwaarden wordt voldaan:

1. het gebied zal met zekerheid een andere inrichting krijgen (houden) dan die van natuurgebied;
2. de niet natuurbestemming ligt vast in een bestemmingsplan;
3. in het gebied kan gedurende minimaal een half jaar natuurontwikkeling plaats vinden.

3.3 Rode lijsten

Op basis van het *Verdrag inzake het behoud van wilde planten en dieren en hun natuurlijke leefmilieu in Europa van 19 september 1979* (Verdrag van Bern) is onder andere in ons land per soortgroep een zogeheten Rode Lijst samengesteld aan de hand van de trend en zeldzaamheid op wereldschaal en de Nederlandse situatie. De op de Rode Lijst opgenomen soorten zijn in vijf categorieën ingedeeld, namelijk gevoelig, kwetsbaar, bedreigd, ernstig bedreigd en uitgestorven. Plaatsing van een soort op de Rode Lijst betekent niet dat deze soorten beschermd zijn, doch indien de soort is beschermd en tevens is geplaatst op de Rode lijst kan dit van invloed zijn op de bepaling van de gunstige staat van de soort. Op 5 november 2004 heeft de minister van LNV de Rode Lijsten voor bedreigde dier- en plantensoorten vastgesteld welke in 2009 voor zoogdieren, amfibieën, reptielen, dagvlinders en paddenstoelen is geactualiseerd.

4 Methode onderzoek

4.1 Veldbezoeken

In de veldseizoenen 2006 tot en met 2010 zijn door ecologen van Grontmij | Groen-planning in totaal 19 veldbezoeken aan het onderzoeksgebied gebracht. De nadruk van het onderzoek lag op de soorten, die beschermd zijn in de beschermingsregimes tabel 2, tabel 3 en de vogelsoorten waarvan het nest jaarrond beschermd is (bijlage 3). Tevens is aandacht besteed aan voor het Maasdal karakteristieke niet beschermde flora en fauna.

Jaar	Maanden overdag	A	B	C	Maanden 's avonds	A	B	C
2006	Maart, april, mei, juli en augustus		6	2	Juli		1	
2007	April en mei		2					
2008	April, mei, juli en augustus	3	4	4				
2009	April en juli	2	2	2				
2010	Augustus	1	2	1	Juli	1	1	

Schema 2 Overzicht van de periodes waarin de inventarisaties plaats vonden, waarbij A, B en C de onderzochte deelgebieden zijn en n is het aantal gebrachte bezoeken.

Het betreft een voorlopig onderzoek. Het onderzoek dient tenminste één jaar voor de daadwerkelijke uitvoering van het project te worden aangevuld. Dat is ook de reden dat bijvoorbeeld in de brochure "Toetsing groene wet- en regelgeving" uitgegeven door de provincie Limburg wordt opgemerkt dat voor de Flora- en faunawet alleen gegevens van één of twee jaar oud geschikt zijn.

Broedvogels zijn geïnventariseerd conform de methode "uitgebreide territoriumkartering" zoals weergegeven in *Vogelinventarisatie, Natuurbeheer in Nederland 3* (Hustings et al., 1985).

Conform het protocol voor vleermuisinventarisaties van de Gegevens Autoriteit Natuur is een inschatting gemaakt van de aanwezigheid van potentiële vaste verblijfplaatsen. Deze vaste verblijfplaatsen kunnen bestaan uit:

- forse bomen met een doorsnede van minimaal 0,3 meter met holtes, spleten, scheuren of losse bast;
- gebouwen met spouwmuren, losliggende dakpannen, kelders, luiken aan de muur, gevelbekleding, zolders, daklagen, kruipruimtes etc.

Ter plaatse van de geplande werkzaamheden zijn dergelijke potentiële vaste verblijfplaatsen aanwezig. Overdag is nagegaan of er bij potentiële uitvlieglocaties sporen zijn van de aanwezigheid van vleermuizen als uitwerpselen, urinstrepen, vraatsporen en dergelijke. Het vleermuisonderzoek heeft als volgt plaats gevonden:

- tijdens de kraamperiode van de meeste vleermuizen, de periode van mei tot en met juli, is een half uur vóór zonsondergang tot een uur daarna gepost ter plaatse van één of enkele bij elkaar gelegen potentiële uitvliegplaatsen en gekeken of uit de bewuste bomen vleermuizen kwamen;
- indien in deze periode niet is waargenomen dat vleermuizen het gebouw uit vlogen doch "plotseling" vleermuizen rondom de bomen vlogen binnen de genoemde periode, dan is sprake van de volgende mogelijke situaties:

laatstgenoemde soorten wordt middels grofwildkerende rasters gereguleerd. Enkele jaren geleden is een deel van het raster dat zich aan de rand van het Reichswald bevindt naar het zuiden toe verplaatst tot aan de Teelebeek, dit binnen een deel van deelgebied B.

4.2 Literatuuronderzoek

Als aanvulling op de 19 veldbezoeken is gebruik gemaakt waarnemingsgegevens van de hieronder genoemde externe bronnen. In principe is uitgegaan van gegevens van maximaal 5 jaar oud, doch indien gegevens ouder waren is door middel van "expert judgement" bepaald of soorten redelijkerwijs ook in 2010 in het betreffende gebied aanwezig konden zijn. Ten behoeve van het onderzoek is de volgende literatuur gebruikt:

1. *Provincie Limburg (www.limburg.nl)*
Gedetailleerde verspreidingsgegevens van flora en avifauna uit 1998 / 2006 resp. 2005.
2. *Avifauna van Limburg (Hustings et al., 2006)*
Verspreidingsgegevens van vogels, meestal uit de periode 1992-2004. De gegevens zijn weergegeven op kilometerhokniveau.
3. *Vogels van afgraving Teunesen en heggengebied De Banen, Milsbeek 1997-2008 (Hustings, 2009)*
Verspreidingsgegevens van vogels in de periode 1997-2008 waarbij is aangegeven in hoeverre de soort broedvogel is en hoeveel paren er broedden.
4. *Dachsebaue im Reichswald bis zum Jahre 2003 (Stichting Census, 2004)*
Gedetailleerde verspreidingsgegevens van de Das in het Reichswald tot en met 2003.
5. *Vissen in Limburgse beken (Crombaghs et al., 2000)*
Verspreidingsgegevens van vissen uit de periode 1990-2000. De gegevens zijn per beek op kilometerhokniveau weergegeven.
6. *Herpetofauna van Limburg (Van Buggenum et al., 2009)*
Verspreidingsgegevens van reptielen en amfibieën in de periode 1980-2008.
7. *Website Waarneming.nl*
Gegevens van alle flora en fauna, voor zover relevant voor het project, met name als aanvullende informatiebron. Het betreft waarnemingen door particulieren en natuurstudieverenigingen.
8. *Themanummer Ketelwald Natuurhistorisch Maandblad, mei 2006, jaargang 95.*
Er wordt een artikel geweid speciaal aan het Koningsven. Uit andere artikelen in het themanummer zijn verspreidingsgegevens van diverse dier- en plantensoorten in en rond het plangebied opgenomen.
9. *Actieplan Vliegend hert in Limburg 2006-2010 (Smit & Krekels, 2006)*
Actuele verspreiding van het Vliegend Hert en te nemen maatregelen ten behoeve van de instandhouding van de soort.

Er is een omgeving check uitgevoerd om zodoende de waarde van het plangebied in relatie tot de omgeving te kunnen bepalen én om na te gaan of ook in de omgeving geschikt leefgebied aanwezig is voor betrokken plant- of diersoort. Deze omgeving check is uitgevoerd middels veldwerk en literatuuronderzoek.

De onderzoeksresultaten worden achtereenvolgens besproken van de soortgroepen broedvogels, zoogdieren, herpetofauna en vissen, overige fauna en planten. Hierbij wordt ingegaan op de volgende aspecten:

- ecologie;
- status op de Rode lijst;
- beschermingsstatus in de Flora- en faunawet;
- aantallen en locaties van territoria, individuen en vaste verblijfplaatsen. Indien gegevens niet zijn verkregen uit veldonderzoek, wordt de literatuurbron vermeld;
- functie van het plangebied voor de soort, zoals:
 - verblijfplaats (nest, hol, burcht e.d.); indien de verblijfplaats niet in het plangebied is, waar bevindt deze zich dan (dit is met name van belang voor soorten met een groot territorium als Buizerd, Das e.d.)
 - migratieroute of verbindende schakel tussen populaties
 - foerageergebied;
- gevolgen van de voorgenomen werkzaamheden op de gunstige staat van instandhouding van de soort;
- maatregelen welke reeds in het natuurontwikkelingsplan zijn voorzien om de effecten te minimaliseren, zoals de in tijd beperkte periode waarin deze worden uitgevoerd. Indien deze maatregelen onvoldoende zijn is in hoofdstuk 6 een voorstel opgenomen voor het nemen van aanvullende maatregelen;
- tenslotte wordt aangegeven welke overtredingen ontstaan van bepalingen in de Flora- en faunawet en voor welke artikelen daarin.

5 Onderzoeksresultaten

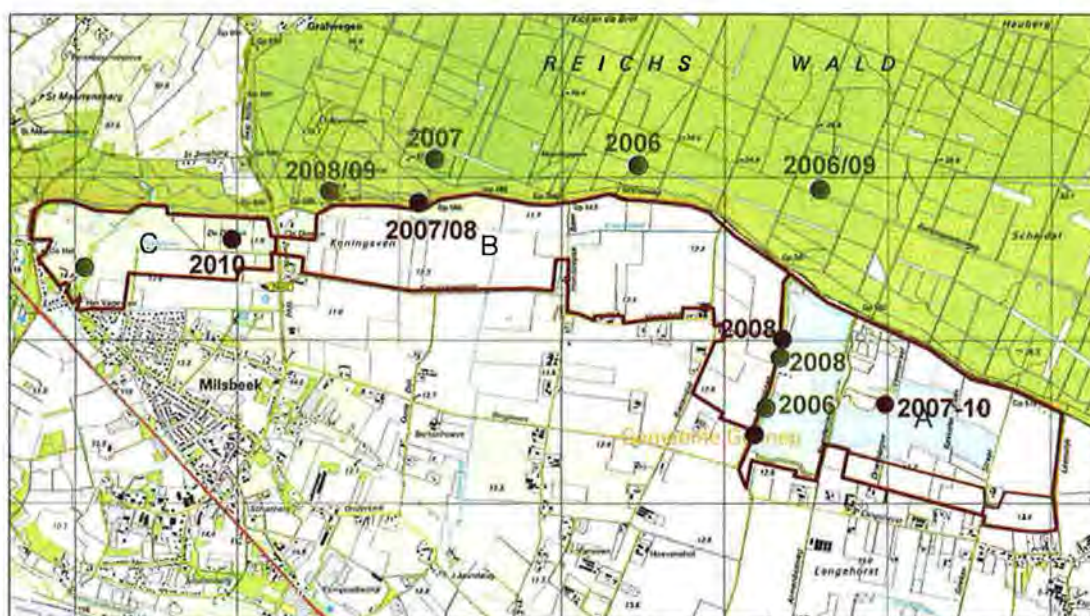
5.1 Broedvogels

5.1.1 Algemeen

In deze paragraaf wordt ingegaan op broedvogels beschermd volgens de categorieën 1 tot en met 4 en in bepaalde gevallen ook voor categorie 5 van de indicatieve lijst (zie bijlage 2 onder "bescherming van vogelnesten"). Het leefgebied en de bezette nestlocaties van deze soorten zijn op basis van de Flora- en faunawet het gehele jaar door beschermd. Met betrekking tot de soorten van categorie 5 kan dit ook gelden indien soorten zeldzaam zijn (zoals IJsvogel) of niet zonder meer kunnen uitwijken naar locaties in de omgeving. De aanvraag van een eventuele ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet, artikel 75, vijfde lid, onderdeel C kan alleen worden doorlopen voor de volgende belangen (b) bescherming van flora en fauna, (c) veiligheid van het luchtverkeer en (d) volksgezondheid of openbare veiligheid.

5.1.2 Boomvalk

De Boomvalk broedt meestal in bosranden en bomenrijen van waaruit de soort jaagt op onder andere libellen en zangvogels. De soort is beschermd volgens categorie 4 van de indicatieve lijst (zie bijlage 2 onder "bescherming van vogelnesten"). De soort gaat in Nederland sterk achteruit en daarom is de soort opgenomen op de Nederlandse Rode lijst met de status "kwetsbaar". De broedperiode van de soort loopt van 1 mei tot en met 30 augustus (Van Dijk, 2004). Het leefgebied en de bezette nestlocaties van de soort zijn op basis van de Flora- en faunawet het gehele jaar door beschermd.

Kaart 5 Verspreiding Buizerd (lichtbruine stippen) en Boomvalk (bruine stippen).

De soort had in de onderzoeksperiode maximaal twee territoria in het plangebied. In deelgebied A werd de soort jaarlijks foeragerend op Oeverzwaluwen en libellen waargenomen in de zandafgraving De Banen. In 2010 is de soort één keer tijdens het broedseizoen waargenomen, aangenomen wordt dat de soort in dat jaar niet in het

plangebied of aangrenzend Reichswald heeft gebroed. In 2008 is de soort alarmerend waargenomen in de bomenlaan langs de Leembaan, de soort heeft hier toen gebroed. In deelgebied B werd de soort jaarlijks regelmatig foeragerend waargenomen langs de bosrand van het Reichswald. In deelgebied C is de soort alarmerend waargenomen in een bomenlaan. Aangenomen wordt dat de soort hier heeft gebroed. De lokale populatie bestaat voor zover bekend uit drie territoria (Hustings et al., 2006) en in de kop van Limburg zijn in totaal zeven paren bekend. In het Reichswald komen nog diverse paren voor, maar over de exacte aantallen zijn geen gegevens bekend.

Bij de uitvoering van de geplande werkzaamheden zal het leefgebied van de Boomvalk veranderen van landbouwgebied naar nat natuurgebied. Het leefgebied wordt daardoor beter voor de soort. De Boomvalk jaagt onder meer op libellen die als gevolg van het project in aantal zullen toenemen. De beplantingen rondom de zandafgraving De Banen en langs De Diepen, waar zich in 2008 een nest bevond, wordt niet verstoord, omdat deze blijven gehandhaafd. Bij de uitvoering van het project ontstaan voor deze vogelsoort geen overtredingen van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet.

Foto 23 en 24 Links Buizerd die met name broedt in het Reichswald doch en van daar uit voedselvuchten maakt naar het plangebied. Rechts de Steenuil die buiten het plangebied broedt en gebruik maakt van het plangebied om er te foerageren.

5.1.3 Buizerd

De Buizerd is in Nederland een algemene broedvogel van bosranden, bossen en bomenrijen. De soort is beschermd volgens categorie 4 van de indicatieve lijst (zie bijlage 2 onder "bescherming van vogelnesten"). De broedperiode van de soort loopt van 1 februari tot en met 10 juni (Van Dijk, 2004). Het leefgebied en de bezette nestlocaties van de soort zijn op basis van de Flora- en faunawet het gehele jaar door beschermd.

De Buizerd heeft in 2010 op tenminste één locatie net buiten deelgebied C gebroed getuige de waarneming van pas uitgevlogen jongen. In het voorjaar van 2008 waren er minimaal drie nesten, één bevond zich in deelgebied A, één direct in het Reichswald nabij deelgebied B en één in deelgebied C. In 2007 zijn van de soort twee nesten geconstateerd in het Reichswald net buiten deelgebied B en in 2006 drie nesten in het Reichswald en in deelgebied C. Vanaf deze locaties maakte de soort gebruik van het plangebied om te foerageren op met name muizen, maar ook grote insecten, jonge Hazen en jonge Konijnen. Het plangebied fungeert als foerageergebied voor de

Buizerd, maar in deelgebied A wordt in de houtsingels ook gebroed. De lokale populatie bestaat voor zover bekend uit zeven territoria (Hustings et al., 2006) plus tenminste drie territoria in het aangrenzende deel van het Reichswald. In het Reichswald komen nog meer broedparen voor.

De nestlocaties zullen als gevolg van de werkzaamheden niet worden verstoord. De landbouwgronden veranderen in een nat natuurgebied. Tijdens de ontgronding zal ruigte ontstaan hetgeen leefgebied biedt aan muizen. Dit is gunstig voor de voedselsituatie van de Buizerd. Het broedgebied wordt niet aangetast en de voedselsituatie blijft gelijkwaardig. Bij de uitvoering van het project is geen sprake van overtredingen van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet, mits de houtsingel tussen deelgebied A en B, waar de soort een broedlocatie heeft, wordt gehandhaafd.

5.1.4 Havik

De Havik is in Nederland een uitgesproken standvogel en komt voor in gevarieerd landschap waarbij open stukken worden afgewisseld met bossen of beplantingselementen. De soort is beschermd volgens categorie 4 van de indicatieve lijst (zie bijlage 2 onder "bescherming van vogelnesten"). De broedperiode van de soort loopt van 1 februari tot en met 15 juni (Van Dijk, 2004). Het leefgebied en de bezette nestlocaties van de soort zijn op basis van de Flora- en faunawet het gehele jaar door beschermd.

In het Reichswald en op de Sint Jansberg nabij het plangebied zijn kekkerende individuen of baltende paren van de Havik waargenomen. Dit duidt op een broedpoging. Op basis hiervan blijkt dat de Havik in 2010 minimaal twee territoria in het plangebied heeft. In het voorjaar van 2008 betrof het eveneens twee territoria en in 2007 drie territoria. De soort is regelmatig foeragerend waargenomen in alle deelgebieden, waar de soort jaagt op vogels als duiven en zoogdieren als Haas en Konijn. Het plangebied fungeert als foerageergebied voor de Havik. De lokale populatie bestaat voor zover bekend uit vijf territoria (Hustings et al., 2006) terwijl in het gehele Ketelwalddoelgebied ca. 50 territoria aanwezig zouden zijn (NABU & WMG, 2007).

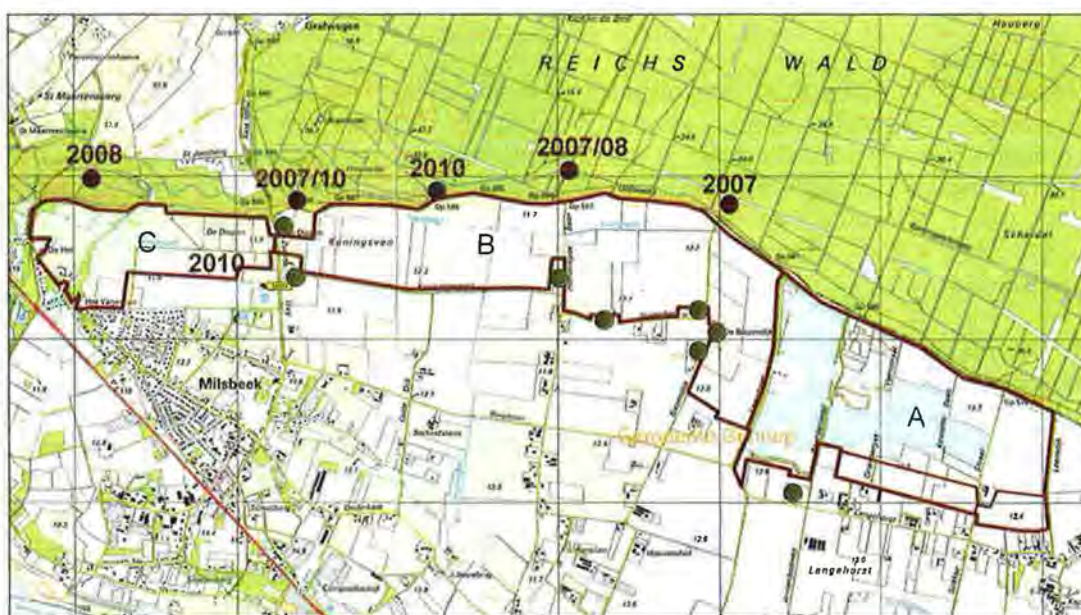
Hoewel de soort foeragerend vanuit het Reichswald werd waargenomen in de deelgebieden, zal de wijziging van landbouwgrond naar nat natuurgebied als gevolg van de geplande werkzaamheden nauwelijks negatief effect hebben op de voedselsituatie van de soort. De soort jaagt zowel op vogels van landbouwgronden als op watervogels. Het broedgebied wordt niet aangetast en de voedselsituatie blijft gelijkwaardig, dus bij de uitvoering van het project ontstaan voor de Havik geen overtredingen van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet.

5.1.5 Huismus

De Huismus is een in Nederland algemene broedvogel van gebouwen. De soort is beschermd volgens categorie 2 van de indicatieve lijst (zie bijlage 2 onder "bescherming van vogelnesten"). De broedperiode van de soort loopt van 10 maart tot en met 20 juni (Van Dijk, 2004). De soort gaat in Nederland achteruit en daarom is de soort opgenomen op de Nederlandse Rode lijst met de status gevoelig. Op basis van de Flora- en faunawet zijn de nesten en bijbehorend leefgebied van de soort het gehele jaar door beschermd.

De soort is in het plangebied broedend waargenomen op 7 locaties. Er werd gebroed in kolonies van wisselende grootte in de gebouwen net buiten het plangebied. Het plangebied fungeert als foerageergebied voor de Huismus.

Hoewel de soort foerageert in de deelgebieden, zal de wijziging van landbouwgrond naar nat natuurgebied als gevolg van de ontgronding nauwelijks effect hebben op de voedselsituatie van de soort. De reden is dat bij de werkzaamheden overhoekjes ontstaan waar zich ruigte kan ontwikkelen die voedsel biedt aan de Huismus. De voedselsituatie blijft gelijkwaardig, dus bij de uitvoering van het project ontstaan ten aanzien van de Huismus geen overtredingen van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet.

kaart 6 Verspreiding Huismus (lichtbruine stippen) en Havik (bruine stippen).

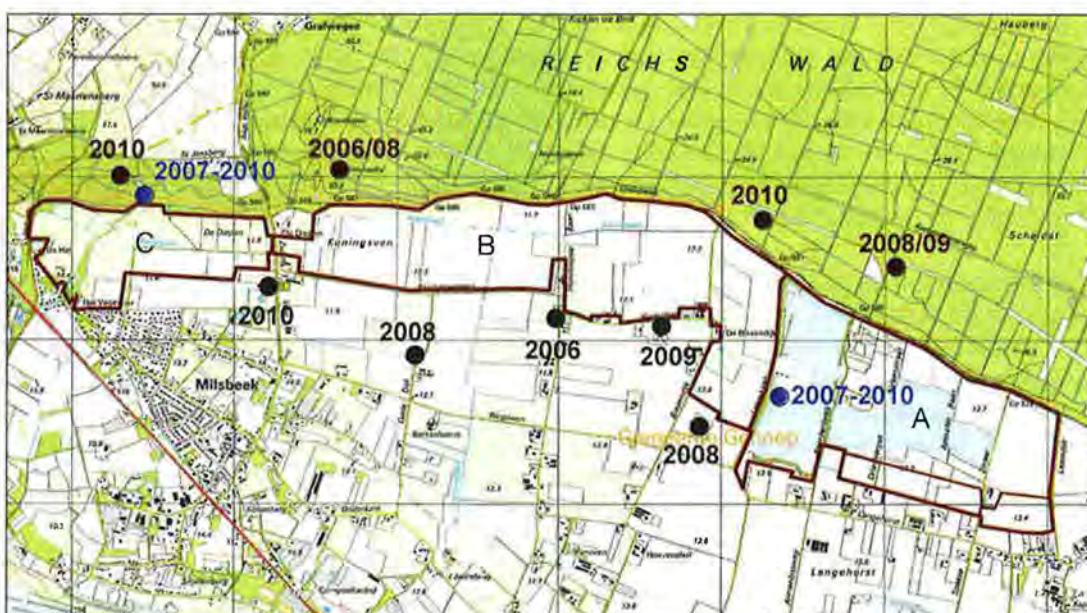
5.1.6 Steenuil

De Steenuil is in Nederland een standvogel van hoogstamboomgaarden en oude schuren waar de soort in een holte of nis een nest bouwt. De soort is beschermd volgens categorie 1 van de indicatieve lijst (zie bijlage 2 onder "bescherming van vogelnesten"). De soort gaat in Nederland sterk achteruit en daarom is de soort opgenomen op de Nederlandse Rode lijst met de status "kwetsbaar". De broedperiode van de soort loopt van 1 februari tot en met 10 juli. Er kan sprake zijn van een tweede broedperiode, dan loopt deze periode door tot 31 oktober (Van Dijk, 2004). Het leefgebied en de bezette nestlocaties van de soort zijn op basis van de Flora- en faunawet het gehele jaar door beschermd.

De soort is in 2010 op één locatie waargenomen ten zuiden van deelgebied C ter plaatse van de sportvelden (www.waarneming.nl). In 2009 is de soort net ten zuiden van deelgebied B waargenomen. In 2008 is de Steenuil op twee locaties roepend waargenomen net buiten deelgebied B (www.waarneming.nl). In 2006 had de Steenuil een territorium net ten zuiden van deelgebied B (www.waarneming.nl) in een schuur waar een Steenuilkast hangt. Een tweede nestkast hangt ter plaatse van een erf aan de Violenberg. Tot op heden is niet geconstateerd dat deze bezet was. Het plangebied kan worden beschouwd als foerageergebied voor de soort. De regionale populatie van

de Steenuil is in aantal in de laatste decennia sterk achteruit gegaan. Dit blijkt onder meer uit een vergelijking van de broedvogelgegevens van provincie Limburg van de jaren 1993 en 2006. De lokale populatie bestaat nu tenminste uit twee paren (www.waarneming.nl).

Hoewel de soort foerageert in de deelgebieden, zal de wijziging van landbouwgrond naar nat natuurgebied als gevolg van de werkzaamheden nauwelijks effect hebben op de voedselsituatie van de soort. De reden is dat als gevolg van de werkzaamheden altijd overhoekjes ontstaan waar zich ruigte ontwikkelt die voedsel biedt aan de Steenuil. De voedselsituatie blijft gelijkwaardig, dus bij de uitvoering van het project ontstaan ten aanzien van de Steenuil geen overtredingen van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet.

Kaart 7 Verspreiding IJsvogel (blauwe stippen), Steenuil (zwarte stippen) en Wespandief (bruine stippen).

5.1.7 IJsvogel

De IJsvogel is in Nederland een schaarse broedvogel, die voorkomt langs rivieren, grote beken en plassen met steile wanden, waarin een nest uitgegraven wordt. Daarbij geldt de voorwaarde dat het water helder is. De broedperiode van de soort loopt van 1 maart tot en met 10 augustus (Van Dijk, 2004). De soort is beschermd volgens categorie 5 van de indicatieve lijst (zie bijlage 2 onder "bescherming van vogelnesten"). Op basis van de Flora- en faunawet zijn het nest en bijbehorend leefgebied van de soort in het broedseizoen beschermd. Buiten het broedseizoen zijn nest en leefgebied alleen beschermd als in de omgeving geen alternatieve broedlocaties aanwezig zijn. De soort is ook beschermd volgens bijlage 1 van de Europese Vogelrichtlijn. Dit houdt in dat de begrenzing van een Natura 2000-gebied gebaseerd kan zijn op dergelijke soorten.

De soort is diverse malen roepend waargenomen tijdens de broedperiode ter plaatse van De Banen in deelgebied A en in deelgebied C. Uit de verrichte waarnemingen blijkt dat de IJsvogel in 2008 een nest had in deelgebied A en in andere jaren een territorium. In deelgebied C is de soort gedurende de gehele onderzoeksperiode

waargenomen. Daarom wordt aangenomen dat de soort in de waterpartijen op de Sint Jansberg broedpogingen heeft ondernomen. De IJsvogel kan worden beschouwd als onregelmatige broedvogel van deelgebied A. De overige deelgebieden fungeren als foerageergebied. De lokale populatie bestaat voor zover bekend uit drie territoria (Hustings et al., 2006).

Ter plaatse van de Banen en de Sint Jansberg worden geen wijzigingen aangebracht die van invloed kunnen zijn op de broedlocaties. Het broedgebied wordt niet aangetast en de voedselsituatie blijft gelijkwaardig, dus bij de uitvoering van het project ontstaan ten aanzien van de IJsvogel geen overtredingen van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet.

5.1.8 Wespendif

De Wespendif is in Nederland een zeldzame broedvogel van grote bosgebieden waar nesten van bijen en wespen veelvuldig voorkomen. De soort is beschermd volgens categorie 4 van de indicatieve lijst (zie bijlage 2 onder "bescherming van vogelnesten"). De broedperiode van de soort loopt van 1 mei tot en met 10 augustus (Van Dijk, 2004). Het leefgebied en de bezette nestlocaties van de soort zijn op basis van de Flora- en faunawet het gehele jaar door beschermd. Ook op basis van de Europese Vogelrichtlijn in bijlage 1 is de soort beschermd.

De Wespendif is in het aangrenzende deel van het Reichswald en Sint Jansberg roepend en rondvliegend waargenomen tijdens de onderzoeksperiode. De soort broedt jaarlijks in het Reichswald. Uit de verrichte waarnemingen blijkt dat de soort tijdens de onderzoeksperiode één à twee territoria had in het aan het plangebied grenzende deel van het Reichswald. Het plangebied kan worden beschouwd als foerageergebied voor de soort. De lokale populatie bestaat voor zover bekend uit twee territoria (Hustings et al., 2006). In het Reichswald komen echter méér paren voor, maar over de aantallen zijn geen gegevens bekend.

Het broedgebied wordt niet aangetast en de voedselsituatie blijft gelijkwaardig. Bij de uitvoering van het project ontstaan ten aanzien van de Wespendif geen overtredingen van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet.

5.1.9 Broedvogels van categorie 5 van de "indicatieve lijst"

Nesten en bijbehorend leefgebied van deze vogelsoorten zijn vaak alleen gedurende het broedseizoen beschermd. De duur van het broedseizoen is onder andere afhankelijk van de volgende factoren:

1. De soort; sommige soorten beginnen met broeden in de maanden februari tot en met mei terwijl andere pas in juni beginnen en pas klaar zijn met broeden in september.
2. Het weer; bij een strenge winter die loopt tot aan het einde van februari of tot begin maart zal hierdoor ook het broedseizoen later starten dan wanneer de wintermaand februari zacht is.

De bescherming van broedvogels van categorie 5 is jaarrond van toepassing indien ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Dit is bijvoorbeeld het geval als de soort lokaal zeldzaam is, als er bij een verstoring geen alternatieve nestlocaties beschikbaar zijn of als het aanbieden van een alternatieve (kunstmatige) nestlocatie niet mogelijk is.

Waargenomen broedvogelsoorten in het plangebied van categorie 5 zijn Boomkruiper, Ekster, Groene specht, Grote bonte specht, Koolmees, Oeverzwaluw, Pimpelmees, Spreeuw, Torenvalk, Zwarte kraai en Zwarte Roodstaart. Deze soorten broedden alle in deelgebied A. De Oeverzwaluw broedde in 2010 met maar liefst 580 paren in de ontgronding De Banen. In de deelgebieden B en C broedden Ekster, Pimpelmees, Spreeuw en Zwarte kraai.

Foto 25 en 26 De wand met Oeverzwaluwkolonie links en rechts de Oeverzwaluw

5.1.10 Overige broedvogels

Nesten en bijbehorend leefgebied van de overige vogelsoorten zijn alleen gedurende het broedseizoen beschermd.

De volgende soorten broeden in het plangebied (tussen haakjes de status op de Nederlands Rode lijst): 6 paar Gele kwikstaart (gevoelig), 4 paar Graspieper (gevoelig), 21 paar Kneu (gevoelig), 3 paar Koekoek (kwetsbaar), 1 paar Matkop (gevoelig), 2 paar Patrijs (kwetsbaar), meerdere kolonies Ringmus (gevoelig), 3 paar Spotvogel (gevoelig), 9 paar Veldleeuwerik (gevoelig), 1 paar Visdief (kwetsbaar), 1 paar Wielewaal (kwetsbaar) en 4 paar Zomertortel (kwetsbaar).

Voor een overzicht van de broedvogels van deelgebied A wordt verwezen naar het rapport Vogels van afgraving Teunesen en heggengebied De Banen, Milsbeek 1997-2008 (Hustings, 2009). In deelgebied A is de Kleine karekiet opvallend algemeen met 74 en 66 nesten in 2006 resp. 2007. De Kleine plevier had in 2007 één territorium ter plaatse van de groeve in deelgebied A (Hustings, 2007). In 2008 waren drie paren aanwezig, waarvan één paar drie jongen heeft grootgebracht. In 2010 heeft een Stormmeeuw gebroed bovenop een baggermachine. In Limburg is de Stormmeeuw een zeer zeldzame en ongebruikelijke broedvogel.

In de deelgebieden B en C komen 8 paar Kievit, 3 paar Scholekster, 1 paar Kwartel, 2 paar Sprinkhaanzanger, 15 paar Roodborsttapuit, 1 paar Blauwborst en 1 paar Wulp voor. In totaal broeden in het plangebied ongeveer 70 soorten waarvan 50 soorten in ieder geval broeden in De Banen.

5.1.11 Pleisterende vogels

Alle deelgebieden zijn van waarde voor pleisterende vogels. In totaal zijn in de periode van 1997 tot en met 2008 in zandafgraving De Banen 165 vogelsoorten waargenomen (Hustings, 2009) waaronder Geoorde fuut, Visarend, Slangenarend, Europese kanarie, Grote zilverreiger, Sneeuwgans en Roodhalsgans. In de winter verblijven er honderden ganzen, zoals Toendrarietgans en Kolgans. In het voorjaar blijft water achter op de

akkers van deelgebied B wat steltlopers als Groenpootruiter, Kempshaan, Watersnip, Witgatje, Zwarte ruiter e.d. aantrekt. Deze vogels doen ook De Banen aan. De verruigde graslanden in deelgebied B trekken roofvogels aan, in de eerste plaats broedvogels uit de omgeving en in de tweede plaats pleisteraars als Blauwe kiekendief en soms ook Ruigpootbuizerd.

5.2 Zoogdieren

5.2.1 Gewone dwergvleermuis

De Gewone dwergvleermuis is in Nederland de meest voorkomende vleermuissoort. Ze heeft vaste winter- en zomerverblijfplaatsen in gebouwen, waar de soort gebruik maakt van spouwmuren, nissen, zolders of kelders indien het daar niet te koud en vochtig is. De invliegopening wordt vaak gemarkeerd met uitwerpselen of urine. Bij langdurige bewoning is dit te herkennen aan een langwerpige donkere streep. Gewone dwergvleermuizen gebruiken meerdere verblijfplaatsen en verhuizen relatief vaak. Ze jagen hoofdzakelijk binnen een straal van 2 tot 5 km rondom de verblijfplaats. De vliegroutes volgen zoveel mogelijk lijnvormige structuren. Gebouwen worden ook als winterverblijf gebruikt, waarbij vergelijkbare plaatsen als in de zomer benut worden. Systematisch zoeken naar winterslapende dieren is daardoor moeilijk. Overwinterende gewone dwergvleermuizen worden vooral bij toeval gevonden in spouwmuren, onder dakpannen, achter betimmering en daklijsten. Daarnaast zijn ze ook in spleten in de muur van kerktorens, en in spleten in grotten, groeves, betonnen bruggen en parkeergarages en dergelijke gevonden. De Gewone dwergvleermuis kent twee periodes wanneer de soort kwetsbaar is, namelijk tijdens de kraamperiode en tijdens de winterslaap. De kraamperiode valt in de periode mei tot en met augustus en de winterslaap vindt plaats van midden november tot en met maart. Het leefgebied en de verblijfplaatsen van de soort zijn op basis van de Flora- en faunawet beschermd volgens het beschermingsniveau tabel 3 alsmede binnen de Habitatrichtlijn bijlage IV. Dat wil zeggen dat een strikte bescherming het gehele jaar van toepassing is. De aanvraag van een eventuele ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet, artikel 75, vijfde lid, onderdeel C kan alleen worden doorlopen voor de volgende belangen (b) bescherming van flora en fauna, (d) volksgezondheid of openbare veiligheid en (e) dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.

In het plangebied zijn van de Gewone dwergvleermuis de volgende waarnemingen verricht:

1. In juli 2010 zijn op 3 locaties in totaal 8 individuen waargenomen welke foerageerden bij de beplantingen direct ten zuiden van De Banen. De dieren hebben waarschijnlijk een vaste verblijfplaats ter plaatse van de woningen in buurtschap Langenhorst. De beplantingen in deelgebied A en B fungeren als foerageergebied. Gebouwen net buiten het plangebied fungeren als vaste verblijfplaats.
- In juli 2006 zijn op verschillende locaties in totaal 9 individuen waargenomen. Daarbij zijn individuen van de soort waargenomen op het erf van twee gebouwen aan de Violenberg buiten het plangebied. Daaruit blijkt dat de gebouwen in gebruik zijn als zomerverblijfplaats. De beplanting en bosrand worden gebruikt als vliegroute en foerageergebied.

Kaart 8 Waarnemingen Gewone dwergvleermuis (bruine stippen) en Laatvlieger (blauwe stippen). De bruine cirkels zijn verblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuis.

Hoewel het plangebied door de uitvoering van het project een landschappelijke metamorfose ondergaat zal de soort tijdens en ná de werkzaamheden gebruik blijven maken van het plangebied. De vaste verblijfplaatsen blijven gehandhaafd. Bij de uitvoering zullen ten aanzien van de Gewone dwergvleermuis geen verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet worden overtreden.

5.2.2 Laatvlieger

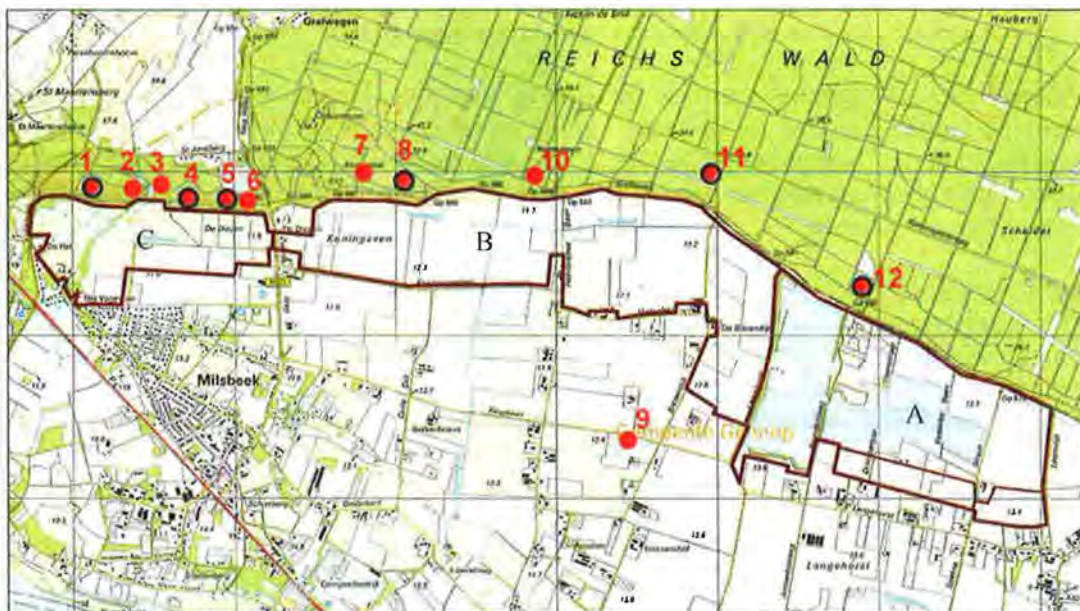
De Laatvlieger is in Nederland een algemene soort met vaste winter- en zomerverblijfplaatsen in met name gebouwen waar de soort gebruik maakt van een spouwmuur of zolders. De soort komt regelmatig voor in stedelijk gebied waar de soort te zien is jagend op insecten bij lantaarnpalen. Kraamkolonies komen voor zover bekend alleen in gebouwen voor. Ze wonen in de spouwmuur, achter de betimmering, onder daklijsten en dakpannen of onder het lood rondom de schoorsteen. Soms worden ze ook op zolders aangetroffen. In de paartijd (september-oktober) worden vergelijkbare verblijven gebruikt. Er worden dan ook kleine groepjes laatvliegers op plaatsen gevonden waar ze in de zomer niet zaten. De (kraam)groepen bestaan meestal uit enkele tientallen en zelden uit meer dan 150 dieren. Laatvliegers bewonen een netwerk van verschillende huizen die op een afstand van hooguit enkele honderden meters van elkaar liggen. Ze verhuizen soms wel, maar zijn in principe erg plaats- en gebiedstrouw. Soms wordt één huis jaar na jaar als zomer- en winterverblijf gebruikt. De jachtgebieden liggen in een straal van 1 tot 5 km (zelden meer) rondom de kolonie. Vliegroutes volgen waar mogelijk lijnvormige structuren, maar laatvliegers vliegen bij gunstige weersomstandigheden ook wel grote afstanden door open gebied. In de winter zoeken Laatvliegers nauwe en relatief droge plaatsen op zoals spouwmuren, spleten en scheuren in zolders, oude kelders en soms ook kieren dicht bij de ingang van grotten. Omdat ze vaak diep weggekropen zijn is de kans dat ze op dergelijke plekken ontdekt worden relatief klein. De Laatvlieger kent twee periodes waarin de soort kwetsbaar is, namelijk de kraamperiode en tijdens de winterslaap. De kraamperiode valt in de periode mei tot en met half augustus en de winterslaap vindt plaats van midden oktober tot en met maart. Het leefgebied en de verblijfplaatsen van

de soort zijn op basis van de Flora- en faunawet beschermd volgens het beschermingsniveau tabel 3 alsmede op basis van de Habitatrichtlijn bijlage IV. Dat wil zeggen dat een strikte bescherming het gehele jaar van toepassing is.

In het plangebied zijn van de Laatvlieger de volgende waarnemingen verricht:

- In juli 2010 is op 1 locatie 1 individu waargenomen bij beplantingen. Het dier foerageerde bij de beplantingen nabij De Banen.
- In juli 2006 is de Laatvlieger met elf individuen verspreid in deelgebied B waargenomen. Op basis van de in het veld verrichte waarnemingen blijkt dat vanuit Milsbeek de soort vloog naar het plangebied, hier bevonden zich zijn vaste verblijfplaatsen. De soort maakte gebruik van de aanwezige bosrand en beplanting om er te foerageren op de hier aanwezige insecten en als vligroute.

Hoewel het plangebied door de uitvoering van het project een landschappelijke metamorfose ondergaat zal de soort tijdens en ná de werkzaamheden gebruik blijven maken van het plangebied. De vaste verblijfplaatsen blijven gehandhaafd. Bij de uitvoering zullen ten aanzien van de Laatvlieger geen verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet worden overtreden.

Kaart 9 Ter plaatse van de rode stippen met zwarte rand bevinden zich belopen Dassenburchten, de niet belopen burchten hebben geen zwarte rand.

5.2.3 Das

De Das is vrij algemeen in het oosten en zuiden van Nederland. De soort graaft een burcht in beboste steilranden in de buurt van wormenrijke graslanden. Dassen zijn alleseters. Het menu van de soort bestaat uit: regenwormen, larven van insecten, zoals engerlingen en emelten, maïs en andere graansoorten, kevers, appels, peren, pruimen, kersen en ander valfruit, muizen, mollen, egels, konijnen, amfibieën, slakken, eikels, tamme kastanjes, vogels en eieren, aardbeien, bramen, vlier- en meidoornbessen. Het leefgebied kan afhankelijk van de plaatselijke omstandigheden variëren van 20 tot ruim 250 ha. Het leefgebied kan bestaan uit meerdere burchten welke onder te verdelen zijn in een hoofdburcht en één of meerdere bijburchten. Een bijburcht kan bestaan uit één of enkele pijpen. Een voortplantings- of vaste rust- of

verblijfplaats van Dassen wordt gedefinieerd als een Dassenburcht (zowel hoofdburcht, kraamburcht als bijburcht) die tekenen draagt van recent gebruik door een Das of een onbewoonde Dassenburcht die tot maximaal vijf jaar geleden door een deskundige als bewoond is vastgesteld en indien de onbewoonde Dassenburcht binnen een bestaand territorium is gelegen (<http://www.dasenboom.nl/de%20das.html>). Onder tekenen van recent gebruik worden gerekend Dassenprenten voor de ingang van holen, mestputjes in de directe omgeving van de Dassenburcht, Dassenharen op de Dassenburcht, vers graafwerk, de aanwezigheid van nestmateriaal of sleepsporen van nestmateriaal op of in de directe omgeving van de Dassenburcht. Een hoofdburcht kan bestaan uit enkele pijpen of een complex van vele pijpen waarbij de oppervlakte van de burcht honderden vierkante meters groot kan zijn. De hoofdburcht wordt permanent bewoond en kan jaren of zelfs eeuwen in gebruik zijn door de Das. Een bijburcht fungeert als een alternatieve verblijfplaats wanneer de hoofdburcht wordt verstoord, maar kan ook fungeren als toekomstige burcht voor de jongen als zij zelfstandig worden. Dassenburchten bieden onderdak aan in de eerste plaats aan Dassen die samen kunnen wonen met muizen, ratten, Wezels, Bunzingen, Steenmarters, Konijnen en Vossen. Wel hebben Dassen en Vossen een haat en nijd verhouding, dit wil zeggen dat deze wel van dezelfde burcht gebruik kunnen maken doch nimmer tegelijkertijd van dezelfde pijp.

De jongen worden in de periode januari tot en met maart geboren, doch meestal in de eerste 3 weken van februari (Lange et al., 1994). Na een week of 8 komen de jongen voor het eerst bovengronds waarbij het vrouwtje de jongen zoogt tot in juli. Afhankelijk van de voedselsituatie verlaten de "beertjes" de burcht op z'n vroegst in de herfst van het eerste levensjaar. Daarbij stichten ze een nieuw territorium en wordt een nieuwe burcht gegraven. In de winter is de Das het minst actief en verlaat dan soms de burcht. De kwetsbare periode van de Das is van januari tot en met juli. Het leefgebied en de verblijfplaatsen van de soort zijn op basis van de Flora- en faunawet beschermd volgens het beschermingsniveau tabel 3 bijlage 1 van de AMvB, waarbij een strikte bescherming het gehele jaar van toepassing is. Volgens de Duitse natuurbeschermingswetgeving is de Das niet beschermd.

Op kaart 9 zijn de belopen burchtlocaties weergegeven. Geconstateerd is dat zes burchten in de periode 2006 - 2010 waren belopen. De situatie is als volgt.

1. Burcht met 10 holen waarvan 4 goed belopen (X:Y 193.030-416.940) en 6 niet belopen. Tussen deze burcht en burcht 2 zijn sporen van wissels en Dassenhaar aan prikkeldraad waargenomen.
2. Burcht (X:Y 193.310-416.850) welke sedert lange tijd niet meer belopen is.
3. Hier bevinden zich twee grote burchten (X:Y 193.520-416.860) met een vluchtpijp, die al lange tijd zijn vervallen.
4. Burcht met 13 pijpen waarvan 7 goed belopen (X:Y 193.700-416.850), tevens een vluchtpijp in de directe nabijheid.
5. Combinatie van een kleine burcht bestaande uit 2 pijpen (X:Y 193.890-416.810) met vervallen burcht en in de nabijheid enkele losse (vlucht)pijpen.
6. Deze burchtlocatie bestaat uit drie vervallen pijpen (X:Y 194.090-416.840).
7. Deze locatie bestaat uit een lang vervallen burcht (X:Y 194.610-416.890).
8. Belopen burcht (X:Y 194.700-416.830) bestaande uit 4 pijpen met grote storthopen.
9. Burcht met 10 holen doch vanaf 2009 is deze burcht verlaten.
10. Burcht die in 2007 voor het eerst werd gevonden en vermoedelijk in dat jaar werd gegraven. In 2010 is deze burcht niet terug gevonden.

11. Burcht met 15 holen waarvan 6 belopen (Stichting Das & Boom, 2006). In 2010 is deze burcht niet terug gevonden.
12. Combinatie van een grote burcht (X:Y 197.760-416.260) bestaande uit 7 belopen pijpen en vele vervallen pijpen. Daarnaast is er een vervallen burcht met 5 pijpen en een vluchtpijp aanwezig.

Foto 27 en 28 Links voor de Das ingericht foerageergebied ter plaatse van deelgebied A. Rechts een jonge Das.

Bij de effectbepaling voor de Das zijn de volgende typen gebruikruimte van belang (Hoogerwerf et al., 2001):

1. *Burchtlocatie, straal 50 meter.* Een hoofdburcht (ook wel kraamburcht genoemd) bestaat uit meerdere gangen (pijpen) welke meters onder het maaiveld en vanaf de ingang doorlopen. Door een straal van 50 meter rond de ingang van een willekeurige pijp aan te houden wordt rekening gehouden met ondergrondse uitbreidingen en het feit dat een Dassenburcht honderden vierkante meters groot kan zijn. Er wordt onderscheidt gemaakt in hoofdburchten (kraamburchten) en bijburchten. Als aanvulling hierop wordt een regulier bewoonde burcht beschouwd als burchtlocatie.
2. *Preferente leefgebied, straal 500 meter.* Dit is het (fictieve) favoriete foerageer- en leefgebied dat door de Das veelvuldig wordt gebruikt.
3. *Het gebied tussen hoofdburcht en bijburcht.* De bijburcht is een "reserveburcht" die kan fungeren als uitwijkmogelijkheid wanneer de hoofdburcht wordt verstoord. Ook jongen die juist de ouders hebben verlaten kunnen hun intrek nemen in deze burcht.
4. *Foerageergebied en uitloopgebied, straal 500 tot 1600 meter.* Dit gebied wordt door de Das eveneens gebruikt om te foerageren.

Alle belopen burchten bevinden zich op de Sint Jansberg en Reichswald op meer dan 50 meter afstand ten opzichte van de deelgebieden A, B en C. De locatie waar de werkzaamheden zijn gepland ligt op minder dan 500 meter afstand van de belopen burchten. Dat betekent dat het plangebied hoort tot het preferente leefgebied van de Das. Gedurende de onderzoeksperiode zijn sporen van de Das veelvuldig in het plangebied waargenomen. Gezien de vele onderdoorgangen in het grofwildraaster langs de Grensweg alsmede verspreide waarnemingen van sporen in alle deelgebieden, blijkt dat de Dassenfamilies van de genoemde burchten frequent gebruik maken van het plangebied om er te foerageren. De Das gebruikt de voor de soort ingerichte weilanden met hagen aan de noordzijde van zandafgraving De Banen. Ook in de groeve wordt door de Das gefoerageerd. Stichting Das & Boom schat dat ongeveer 15 tot 20 Dassen gebruik maken van het plangebied. Dit blijkt uit een onderzoek dat de stichting heeft uitgevoerd in opdracht van Grontmij | Groenplanning in 2006.

Het is niet bekend of de Das in het plangebied voor kwam vóór 1926 toen het Koningsven nog een veengebied was. De Das maakt nauwelijks gebruik van grote veengebieden. Dit geldt bijvoorbeeld voor de Weerribben en Wieden, waarvan de actuele biotopen het meest vergelijkbaar zijn met de eertijds in het Koningsven aanwezige biotopen. Voordat het Koningsveen werd ontgonnen maakte het gebied geen deel uit van regulier Dassenleefgebied, omdat een omvangrijk laagveengebied niet past bij de biotoopeisen van de soort. De vestiging van de Dassen in de gebieden grenzend aan het plangebied was mogelijk door de ontginning van het Koningsven in de jaren '30 van de 20ste eeuw. De Das heeft zich in de periode na deze ontginning in de aan het plangebied grenzende delen van het Reichswald gevestigd. Onbekend is in welk decennium sprake was van de eerste vestiging. Het Dassenbeschermingsplan Limburg (Min. van LNV, 1993) vermeldt meerdere Dassenburchten in het aanliggend gebied, waarvan een deel van de actuele burchten ook nu in gebruik is.

Landbouwkundig landgebruik biedt voor de Das geschikte gebruiksomstandigheden, met name wanneer een gebied bestaat uit vochtig grasland, waarin veel regenwormen voorkomen. Natuurontwikkelingsprojecten gericht op vernatting en verschralling zijn niet bevorderlijk voor de voedselsituatie en dus ongunstig voor de Das. In de huidige situatie zijn de deelgebieden goede Dassenfoerageergebieden. In de referentieperiode van midden jaren '20 foerageerde de Das niet of nauwelijks in het plangebied. Na de ontginning en omzetting van het veen in landbouwgebied heeft de Das zich kunnen vestigen in het plangebied. Het natuurontwikkelingsproject Koningsven betekent voor de Das verlies aan kwaliteit van het foerageergebied. Bij uitvoering van het project zal het foerageergebied rond 4 van de 7 belopen burchten in kwaliteit verminderen. De Dassenpopulaties in het aangrenzende deel van het Reichswald zullen hierdoor naar verwachting in omvang afnemen. Het project zal een negatieve invloed hebben op de gunstige staat van instandhouding. In dat geval zal men in aanraking komen met artikel 11 van de Flora- en faunawet. De reden is dat sprake is van een verstoring van een belopen Dassenburcht en omdat een belangrijk leefgebied van de Das wordt vergraven.

Het negatieve effect op de gunstige staat van instandhouding van de Dassenpopulatie in het Reichswald kan middels het nemen van een aantal aanvullende maatregelen worden beperkt. In dit verband wordt geadviseerd om de gebieden die worden ingericht en beheerd richting het natuurdoeltype Dotterbloemgraslanden te begrazen met runderen. Ter plaatse van de Dotterbloemgraslanden zou de Das in principe nog voedsel kunnen vinden. Door de aanleg van houtwallen langs de Leemdijk, de Biezendijk en de Zwarte weg kan de Das vanuit het Reichswald de landbouwgronden ten zuiden van het plangebied en de Dotterbloemgraslanden bereiken.

5.2.4 Wild zwijn en Edelhert

Het Wild zwijn heeft in Nederland twee vaste leefgebieden, namelijk de Veluwe en de Meinweg. Elders komt de soort in lagere aantallen en meer incidenteel voor. Het Edelhert heeft in Nederland drie vaste leefgebieden, namelijk het Weerterbos, de Veluwe en de Oostvaardersplassen. In Limburg trekt de soort vanuit Duitsland en België plaatselijk de grens over. Het leefgebied en de verblijfplaatsen van beide soorten zijn beschermd op basis van de Flora- en faunawet volgens tabel 2, waarbij bescherming het gehele jaar van toepassing is.

Vanuit het Reichswald trekken beide soorten regelmatig deelgebied B in. Prenten van het Edelhart zijn aangetroffen in deelgebied B, met name aan de noordkant van de Teelbeek maar ook in een maïsveld ten zuiden ervan. Het Wild zwijn komt ook voor in deelgebied C. Beide zijn volgens de *Werkatlas zoogdieren in Limburg* in de periode 1970 - 2005 waargenomen in de kilometerhokken van het plangebied.

De gevolgen van de ontgrondingen en herinrichting voor het leefgebied van Edelhart en Wild zwijn zullen tijdelijk van aard zijn. Daar waar beide soorten in de huidige situatie vanuit het Reichswald het Koningsven in trekken, wordt de bouwvoor verwijderd. Daarna zal deze locatie zich ontwikkelen naar een nat schraal natuurgebied. De beschikbaarheid van voedsel zal daardoor minder groot worden. Op termijn komt een groter gebied ter beschikking, omdat beoogd wordt een groter gebied binnen het raster te brengen. Het effect op de gunstige staat van instandhouding zal minimaal en tijdelijk zijn. Er zal bij de uitvoering van het project geen overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet optreden.

5.2.5 Eekhoorn

Eekhoorns zijn hoofdzakelijk overdag actief. Van nature komt deze soort in elk bostype voor waar voedselbomen als Beuk, Hazelaar, Tamme kastanje, Eiken en diverse naaldbomen aanwezig zijn. De Eekhoorn is een echte boombewoner die ook regelmatig op de grond vertoeft en dan kwetsbaar is voor roofdieren en loslopende honden. De afmetingen van het leefgebied varieert sterk tussen 2 en 50 ha. In loofbos is het leefgebied groter dan in naaldbos. Het dier bouwt afgeplatte bolvormige nesten van losse twijgen. Het nest wordt bekleed met repen bast, gras of mos. Er worden twee verschillende nesten gebouwd, namelijk een kraamnest en een aantal slaapnesten. Jaarlijks zijn er twee kraamperiodes, te weten van februari tot en met april en van juli tot en met augustus. In deze periode is de Eekhoorn het meest kwetsbaar, omdat de soort dan jongen in het nest heeft. Op een leeftijd van drie maanden worden de jongen door de moeder verjaagd (Lange et al., 1994). Het leefgebied en de verblijfplaatsen van de soort zijn op basis van de Flora- en faunawet beschermd volgens het beschermingsniveau tabel 2. Hierbij geldt een zekere mate van bescherming, omdat in bepaalde gevallen de gunstige staat van instandhouding in het geding kan zijn.

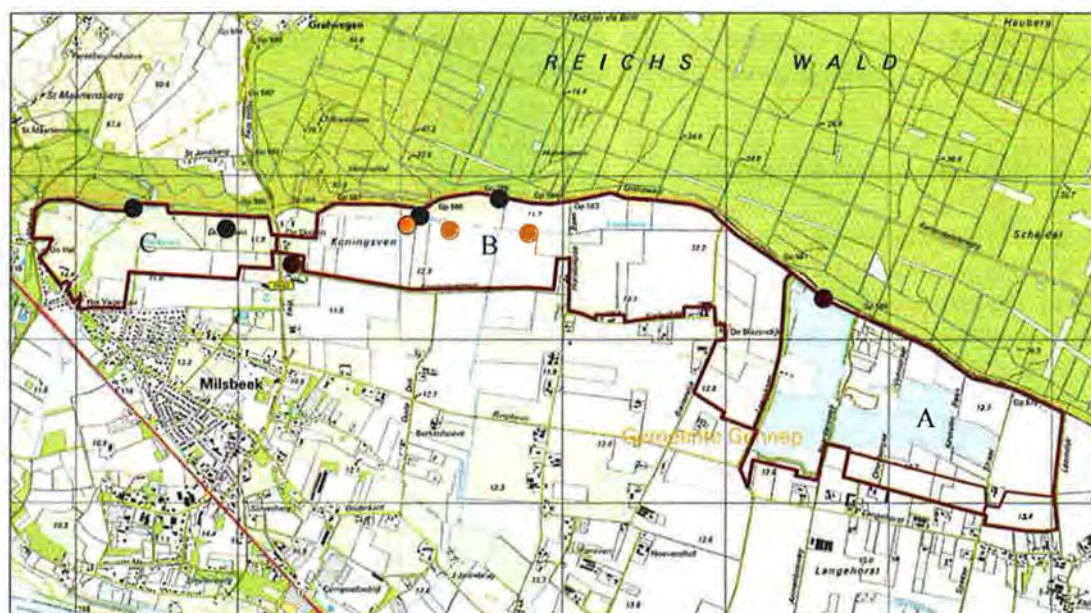
De Eekhoorn heeft minimaal één nest in het plangebied, namelijk ter plaatse van de noordwestzijde van zandafgraving De Banen in deelgebied A. Het nest bevindt zich in een loofboom de houtsingel. Elders is de soort op de Sint Jansberg en op meerdere locaties aan de rand van het Reichswald waargenomen.

De soort is volgens de *Werkatlas zoogdieren in Limburg* in de periode 1970-1993 waargenomen in de kilometerhokken van Deelgebieden A en B. De Eekhoorn komt volgens deze atlas in omliggende kilometerhokken algemeen voor (Huizenga et al., 2006).

Het nest van de Eekhoorn in de houtsingel bij de zandafgraving De Banen in deelgebied A zal niet worden verstoord, omdat hier geen werkzaamheden plaats gaan vinden. Er zullen bij de uitvoering van het project geen overtredingen van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet optreden.

Foto 29 en 30 Eekhoorn (links) en Ree (rechts)

Kaart 10 Waarneming Edelhert (oranje stip), Wild zwijn (zwarte stip) en nest Eekhoorn (bruine stip).

5.2.6 Overige zoogdiersoorten

Uit de *Werkatlas zoogdieren in Limburg* (Huizenga et al., 2005) blijkt dat in de kilometerhokken van het plangebied, tevens Baardvleermuis, Bever, Bosvleermuis, Franjestaart, Grootoorvleermuis, Meervleermuis, Rosse vleermuis, Ruige dwergvleermuis, Steenmarter en Watervleermuis zijn aangetroffen in de periode 1970 - 2004. Op basis van het biotoop bestaat de verwachting dat Rosse vleermuis, Steenmarter, Meervleermuis en Watervleermuis gebruik maken van het plangebied om er te foerageren. De Bever heeft wellicht gebruik gemaakt van de plassen in de Banen. Tijdens de onderzoeksperiode is de soort niet waargenomen. De overige soorten zijn waarschijnlijk waargenomen op de Sint Jansberg en in het Reichswald.

De genoemde vleermuissoorten zullen meer gebruik gaan maken van het water dat als gevolg van de ontgronding en inrichting in oppervlakte groter zal worden. De Steenmarter zal zich aanpassen aan de gewijzigde terreinomstandigheden. De overige soorten maken uitsluitend gebruik van het bos van de Sint Jansberg en van het

Reichswald. Er zal bij de uitvoering van het project geen overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet optreden.

Tijdens de veldbezoeken zijn in het plangebied Bosspitsmuis, Haas, Konijn, Mol, Ree, Rosse woelmuis, Veldmuis, Woelrat en Vos waargenomen. Deze soorten maken frequent gebruik van het plangebied en hebben in of grenzend aan het plangebied ook een vaste verblijfplaats.

Deze soorten zullen door de geplande werkzaamheden waarschijnlijk worden verstoord. Het betreft tabel 1-soorten, waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is (Dienst Landelijk Gebied, 2006). Daarom geldt voor deze soorten een algehele vrijstelling voor de verbodsbepalingen die van toepassing zijn op werkzaamheden die worden uitgevoerd in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling. Wel dient de zorgplicht artikel 2 lid 1 en 2 van de Flora- en faunawet in acht te worden genomen. Dit houdt in dat maatregelen worden getroffen die voorkomen dat diersoorten onnodig worden verwond, gedood, verstoord en deze in staat stellen weg te vluchten en zich elders te vestigen. Voorbeelden van dergelijke maatregelen zijn weergegeven in paragraaf 6.2.

5.3 Herpetofauna en vissen

5.3.1 Alpenwatersalamander

De Alpenwatersalamander komt in Nederland met name voor in het zuidoosten van het land. De soort leeft in poelen en kleine plassen in een beschutte omgeving met bomen op de oever. Het leefgebied en de verblijfplaatsen van de soort zijn op basis van de Flora- en faunawet beschermd volgens het beschermingsniveau tabel 2. Hierbij geldt een zekere mate van bescherming, omdat bij sommige ingrepen de gunstige staat van instandhouding in het geding kan zijn.

Foto 31 en 32 Links: mannetje Alpenwatersalamander en rechts: Bermpje

Uit een verspreidingskaart in een artikel in het Natuurhistorisch Maandblad van mei 2006 (pag. 132) blijkt dat de Alpenwatersalamander verspreid voorkomt in en nabij deelgebied C op de Sint Jansberg en in enkele kleine watertjes in het Reichswald in de omgeving van deelgebied B. In 2007 is de soort in deelgebied C waargenomen tijdens een excursie van de Herpetologische studiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. In een poel ten noorden van zandafgraving De Banen is een grote populatie van meer dan 100 individuen aanwezig.

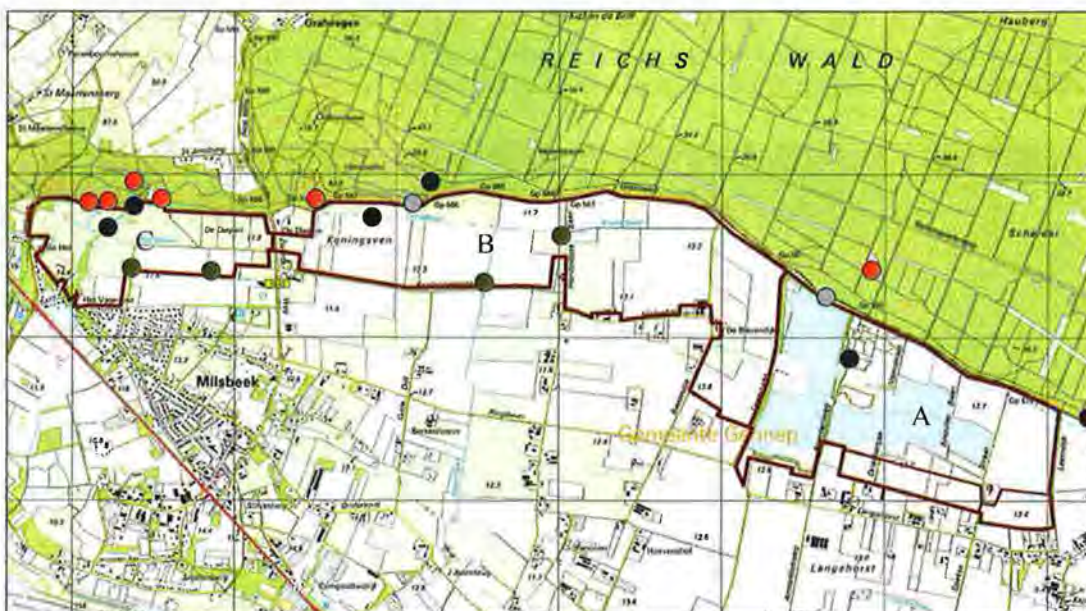
Bij de werkzaamheden dienen de poelen waarin de Alpenwatersalamander voorkomt te worden ontzien. De teelaarde dient uitsluitend afgegraven te worden op locaties buiten de poelen. Er zal bij de uitvoering van het project geen overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet optreden.

5.3.2 BERPJE

Het BERPJE komt in Nederland met name voor in het oosten en zuidoosten van het land waar de soort leeft in beken en kleine rivieren. De voortplantingsperiode begint in april en duurt tot augustus. Het leefgebied en de verblijfplaatsen van de soort zijn op basis van de Flora- en faunawet beschermd volgens het beschermingsniveau tabel 2. Hierbij geldt een zekere mate van bescherming, omdat in bepaalde gevallen de gunstige staat van instandhouding in het geding kan zijn.

In 2008 en in 2010 is het BERPJE waargenomen in de deelgebieden B en C in de Teelebeek en Kroonbeek. Beide beken hebben vrij schoon water, zijn ondiep en hebben een zandige tot fijn grindige bodem. In de Teelebeek bevindt zich de grootste populatie, waar in deelgebied C 13 individuen zijn aangetroffen. In deelgebied B in de Kroonbeek zijn 3 individuen aangetroffen.

Door uitvoering van het project worden de Teelebeek en de Kroonbeek geschikt als leefgebied voor de soort. De werkzaamheden zelf kunnen echter leiden tot een verstoring, vooral bij het dempen van de beken. Dat betekent dat er dan een overtreding plaats kan vinden van een verbodsbepaling van de Flora- en faunawet. Afhankelijk van de situatie kan dit artikel 9 of 11 zijn.

Kaart 11 Waarnemingen Alpenwatersalamander (oranje stip), BERPJE (lichtbruine stip), Hazelworm (grijze stip), Gladde slang (bruine stip) en Ringslang (zwarte stip) in en nabij het plangebied.

5.3.3 Gladde slang

In Nederland komt de soort voor in het noorden, oosten en zuiden zoals in de Peelgebieden en op de Veluwe. In Nederland komt ze voor op droge zandgronden, langs bosranden, houtwallen, in heide en in droge delen van veengebieden. Het leefgebied en de verblijfplaatsen van de soort zijn binnen de Flora- en faunawet

beschermd binnen het beschermingsniveau tabel 3. Hierin is een strikte bescherming het gehele jaar van toepassing.

Op kaart 11 is met zwarte stippen aangegeven waar volgens derden Gladde slangen zijn waargenomen (mededeling van een wandelaar en De Jong et al., 2006). Het betreft één exemplaar bij het restaurant, drie exemplaren op een bospad in het Reichswald en één exemplaar ten oosten van zandafgraving De Banen.

De werkzaamheden zullen niet leiden tot wezenlijk negatieve effecten, omdat de soort uitsluitend voorkomt langs een beperkt deel van de Grensweg of in het Reichswald. Op genoemde locaties vinden geen werkzaamheden plaats vanuit dit project. Bij de uitvoering van het project zullen ten aanzien van de Gladde slang geen overtredingen van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet optreden.

5.3.4 Hazelworm

De verspreiding van de Hazelworm is beperkt tot het oosten, midden en zuiden van het land waar de soort met name voorkomt in Zuid Limburg en op de Veluwe. De Hazelworm leeft op de bodem en komt vooral voor op zandige, begroeide, vochtige plaatsen op puinhopen en onder mos in bossen, bosranden, houtwallen, heide, wegbermen, spoorbermen, graslanden, hellingen en langs sloten en voetpaden. Het leefgebied en de verblijfplaatsen van de soort zijn binnen de Flora- en faunawet beschermd binnen het beschermingsniveau tabel 3 bijlage 1 van de AMvB. Hierin is een strikte bescherming het gehele jaar van toepassing.

De soort is aangetroffen op de Grensweg ten noorden van deelgebied A en deelgebied B (www.waarneming.nl). Uit een artikel in het Natuurhistorisch Maandblad van mei 2006 op pagina 134 blijkt dat de soort verspreid voorkomt langs de Grensweg. Door de verborgen leefwijze is de soort moeilijk te inventariseren.

Foto 33 en 34 Links Hazelworm en rechts Levendbarende hagedis

De werkzaamheden zullen niet leiden tot wezenlijk negatieve effecten, omdat de soort uitsluitend voorkomt langs de Grensweg en in het Reichswald. Het plangebied zal na de uitvoering van het project alleen maar geschikter worden voor de soort. Bij de uitvoering van het project ontstaan geen overtredingen van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet.

5.3.5 Levendbarende hagedis

De Levendbarende hagedis is in Nederland algemeen doch gaat in aantal achteruit. Het leefgebied en de verblijfplaatsen van de soort zijn op basis van de Flora- en

faunawet beschermd volgens het beschermingsniveau tabel 2. Hierbij geldt een zekere mate van bescherming, omdat in bepaalde gevallen de gunstige staat van instandhouding in het geding kan zijn.

De Levendbarende hagedis is tijdens de onderzoeksperiode aangetroffen op zeven locaties in de wegberm van de Grensweg langs de bosrand van het Reichswald, aan de noordrand van zandafgraving De Banen in deelgebied A en op een weidepaal in het Koningsven in deelgebied B. Uit een artikel in het Natuurhistorisch Maandblad van mei 2006 blijkt dat de soort beperkt is tot het Reichswald en niet voorkomt op de Sint Jansberg. Tijdens de inventarisaties zijn geen waarnemingen van de soort gedaan in deelgebied C.

De werkzaamheden zullen niet leiden tot wezenlijk negatieve effecten, omdat de soort met name voorkomt langs de Grensweg en in het Reichswald. Wel is de soort eenmalig waargenomen op een weidepaal langs de Teelebeek. Deze beek wordt vergraven doch het plangebied zal na de uitvoering van het project alleen maar geschikter worden voor de soort. Er zal bij de uitvoering van het project geen overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet optreden.

5.3.6 Ringslang

De ringslang komt in de loop van maart bij de eerste warme dagen uit de winterslaap. Tot ongeveer eind maart kunnen de dieren vaak op open plekken zonnend worden aangetroffen. Vanaf eind maart vinden de paringen plaats. In deze periode trekken de dieren redelijk veel. 's Zomers vertoont de ringslang veel minder activiteit. Vrouwtjes zonnen in deze periode om de eieren te laten rijpen. Mannetjes leiden in deze periode een meer beschermt leven en worden nauwelijks waargenomen. In juni en juli worden 10-40 eieren afgezet op warme, niet te droge plaatsen zoals onder mosplakkaten, in vermolmd boomstobben en in mest- of composthopen. In augustus en september kruipen de jonge dieren uit de eieren. De jonge dieren gaan op zoek naar voedsel en zijn in deze periode zeer actief. In het najaar gaan de dieren op zoek naar geschikte overwinteringsplaatsen. De ringslang overwintert op droge vorstvrije plaatsen, zoals gaten tussen boomwortels en holen en gangenstelsels van konijnen en muizen. In Limburg komt de soort voor op vier locaties, waarvan de populaties van de Brunssummerheide en de Sint Jansberg/Reichswald zijn ontstaan door uitzetting. Het leefgebied en de verblijfplaatsen van de soort zijn binnen de Flora- en faunawet beschermd binnen het beschermingsniveau tabel 3 bijlage 1 van de AMvB, waarbij een strikte bescherming het gehele jaar van toepassing. Hierin is een strikte bescherming het gehele jaar van toepassing.

In het voorjaar van 1974 zijn Ringslangen uitgezet in het natuurreservaat De Bruuk bij Groesbeek. De dieren zijn afkomstig van het Kromme Rijngebied in de provincie Utrecht (artikel Natuurhistorisch Maandblad mei 2006). Sindsdien heeft de soort zich vanuit De Bruuk verspreid naar het zuiden. Tegenwoordig komt de soort onder andere voor op de Sint Jansberg bij de Drie Meertjes, in deelgebied C De Diepen, in deelgebied B het Koningsven en in deelgebied A zandafgraving De Banen. In 2009 is een zichtwaarneming gedaan tijdens het veldwerk toen een Ringslang de Teelebeek in kroop en wegzwom. Geschikte locaties waar de soort verder verwacht kunnen worden zijn:

1. In De Diepen nabij de poelen.
2. In de met Pitrus verruigde graslanden tussen de Grensweg en de noordelijke oever van de Kroonbeek en Teelebeek.

3. Op de noordelijke oever van de westelijke plas in zandafgraving De Banen.

De werkzaamheden kunnen in de volgende situaties leiden tot negatieve effecten:

1. In de maand maart kunnen de dieren vaak op open plekken gaan zonnen op bijvoorbeeld het noordelijke talud van de Teelebeek, de oevers van de poelen en het zuidelijke talud van de Grensweg. De kans op verstoringen op deze locaties is groot.
2. In juni en juli worden 10-40 eieren afgezet op warme, niet te droge plaatsen zoals onder mosplakkaten, in vermolmd boomstobben en in gras/riethopen. In augustus en september kruipen de jonge dieren uit de eieren. Indien deze locaties niet van tevoren zijn opgespoord, is de kans op verstoring groot.

In het najaar gaan de dieren op zoek naar geschikte overwinteringplaatsen. De ringslang overwintert op droge vorstvrije plaatsen, zoals gaten tussen boomwortels en hopen en gangenstelsels van konijnen en muizen. Geschikte locaties hiervoor zijn de bosrand van de Sint Jansberg en van het Reichswald. Deze locaties worden bij de uitvoering van het project niet verstoord.

In de situaties zoals omschreven bij de punten 1 en 2 zal uitvoerder verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet overtreden.

Kaart 13 Waarnemingen Levendbarende hagedis (bruine stip) en Zandhagedis (groene stip) in en nabij het plangebied.

5.3.7 Zandhagedis

De Zandhagedis is in Nederland schaars en beperkt tot zandige heidegebieden of bossen met brede zandpaden. Het leefgebied en de verblijfplaatsen van de soort zijn op basis van de Flora- en faunawet beschermd binnen het beschermingsniveau tabel 3 alsmede binnen de Habitatrichtlijn bijlage IV. Hierin is een strikte bescherming het gehele jaar van toepassing.

De Zandhagedis is verspreid langs de Grensweg waargenomen door derden (De Jong et al., 2006) en door Grontmij | Groen-planning tijdens de onderzoeksperiode. In 2008

heeft een medewerker van Teunesen Zand en Grint bv een mannetje waargenomen in deelgebied A langs het pad tussen het Dassencompensatiegebied en de noordwestelijke plas. De verspreiding is beperkt tot een aantal open locaties met heidevegetatie of heischrale vegetatie. Ook is de soort waargenomen op één locatie in de berm van de Biezendijk, in deelgebied B.

De werkzaamheden zullen niet leiden tot wezenlijk negatieve effecten, omdat de soort uitsluitend voorkomt langs de Grensweg of in het Reichswald. Het plangebied zal na de uitvoering van het project alleen maar geschikter worden voor de soort. Bij de uitvoering van het project ontstaan geen overtredingen van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet.

Foto 35 en 36 Jonge ringslang (links) en Vrouwje Zandhagedis (rechts)

5.3.8 Overige amfibie- en vissoorten

Bastaardkikker, Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander komen in de waterpartijen voor. Van Bruine kikker en Gewone pad is voortplanting aangetoond. Deze soorten zijn beschermd binnen het beschermingsregime van tabel 1 van de Flora- en faunawet.

Bij de bemonstering van de waterlopen zijn Baars, Blankvoorn, Driedoornige stekelbaars, Rietvoorn, Snoek en Tiendoornige stekelbaars gevangen.

Het betreft onbeschermden soorten en soorten van beschermingsregime tabel 1, waarvoor bij ruimtelijke ingrepen een vrijstelling geldt voor de ontheffingsaanvraag in het kader van de Flora- en faunawet. Zodoende heeft de aanwezigheid van deze soorten geen consequenties voor het initiatief.

Wel dient de zorgplicht artikel 2 lid 1 en 2 van de Flora- en faunawet in acht te worden genomen. Dit houdt in dat maatregelen worden getroffen die voorkomen dat diersoorten onnodig worden verwond, gedood, verstoord en deze in staat stellen weg te vluchten en zich elders te vestigen. In paragraaf 6.2 wordt hierop ingegaan.

5.4 Overige fauna

5.4.1 Vliegend hert

Het Vliegend hert komt in Nederland met name voor in het oosten en zuidoosten van het land waar de soort voorkomt in oude bossen met vermolmde Zomereiken, waar de larven in leven. Het leefgebied en de verblijfplaatsen van de soort zijn beschermd op basis van de Flora- en faunawet volgens tabel 2, waarbij bescherming het gehele jaar van toepassing is.

De soort is in het plangebied op de Grensweg waargenomen in deelgebied B ter hoogte van de grenspalen 587 en 588 in 2007 en 2008. In het *Actieplan Vliegend hert in Limburg* (Smit & Krekels, 2006) wordt dit gebied als actueel leefgebied aangeduid.

De Grensweg wordt niet vergraven en de eiken hierlangs worden gehandhaafd. Bij de uitvoering van het project ontstaan geen overtredingen van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet.

5.4.2 Dagvlinders

In De Banen zijn tijdens de onderzoeksperiode 26 dagvlindersoorten aangetroffen: Atalanta, Bont zandoogje, Boomblauwtje, Bruin blauwtje (kwetsbaar), Bruin zandoogje, Citroenvlinder, Dagpauwoog, Distelvlinder, Eikenpage (veel langs de Grensweg), Gehakelde aurelia, Geelsprietdikkopje, Groot dikkopje, Groot koolwitje, Hooibeestje, Icarusblauwtje, Klein koolwitje, Klein geaderd witje, Kleine vos, Kleine vuurvlinder, Koevinkje, Koninginnepage, Landkaartje, Oranjetipje (in 2009 tientallen), Oranje luzernevlinder, Oranje zandoogje en Zwartsprietdikkopje. Het Bruin blauwtje komt voor aan de zuidrand van het De Banen waar zich schraal grasland heeft ontwikkeld. Hier is een grote populatie aanwezig. In 2009 zijn hier 14 individuen waargenomen. Vanwege het voorkomen van 25 soorten (Oranje luzernevlinder is zwerver) kan het onderzoeksgebied worden beschouwd als een goed gebied voor dagvlinders.

In de deelgebieden B en C komen 24 soorten voor. Bruin blauwtje en Koninginnepage ontbreken hier.

Een deel van de dagvlinders zal als gevolg van het project worden verstoord. Deze soorten zullen tijdelijk uitwijken naar elders en een deel zal zich aanpassen aan de tijdelijke situatie. Het betreft soorten die niet zijn beschermd binnen de flora- en faunawet. De Banen kan wellicht fungeren als refugium. Dit deelgebied is reeds het meest soortenrijk in het plangebied. Echter na uitvoering van de werkzaamheden zullen waarschijnlijk alle soorten terugkeren in een veel geschikter leefgebied dan nu het geval is. Een soort als het Bruin blauwtje zal zijn populatie vanuit De Banen gaan uitbreiden.

Genoemde dagvlindersoorten zijn niet beschermd op basis van de Flora- en faunawet.

5.4.3 Libellen

Deelgebied A heeft dankzij de goede waterkwaliteit van zandafgraving De Banen een bijzondere libellenfauna. Er zijn tijdens de onderzoeksperiode in totaal 29 soorten waargenomen, namelijk Azuurwaterjuffer, Beekrombout (zwerver), Blauwe glazenmaker, Blauwe breedscheenjuffer, Bloedrode heidelibel, Bruinrode heidelibel, Bruine glazenmaker, Gewone oeverlibel, Glassnijder (Rode lijst kwetsbaar), Grote keizerlibel, Houtpantserjuffer, Kleine roodoogjuffer, Kanaalwaterjuffer, Koraaljuffer,

Metaalglanslibel, Paardenbijter, Plasrombout, Platbuik, Smaragdlibel, Steenrode heidelibel, Watersnuffel, Viervlek, Vuurjuffer, Vuurlibel, Weidebeekjuffer, Zwarte heidelibel, Zwervende heidelibel, Zuidelijke glazenmaker (1 man 2010) en Zuidelijke keizerlibel (1 man 2009). De Plasrombout is met meer dan 100 individuen waargenomen, wat een bijzonder groot aantal is. Een groot deel van de Plasrombouts had juist de metamorfose afgerond, wat aangeeft dat in zandafgraving De Banen een forse populatie aanwezig is van deze soort. Het voorkomen van de Glassnijder met ca. 20 individuen is een indicatie dat de plassen en de Kroonbeek een goede waterkwaliteit hebben. Het voorkomen van de Smaragdlibel, Koraaljuffer en Zwarte heidelibel is een indicatie dat hier vroeger een veengebied lag. De waarnemingen van de Beekrombout hebben vermoedelijk betrekking op zwervers van de Niers. Of Zwervende heidelibel, Zuidelijke glazenmaker en Zuidelijke keizerlibel zich in het gebied voortplanten is niet bekend. De aanwezigheid van 26 soorten libellen met een populatie maakt het gebied tot een goed leefgebied.

In deelgebied B zijn tijdens de onderzoeksperiode in totaal 22 soorten waargenomen, namelijk Azuurwaterjuffer, Blauwe breedscheenjuffer, Bruine glazenmaker (1 man), Gewone oeverlibel, Glassnijder, Grote keizerlibel, Houtpantserjuffer, Koraaljuffer, Kleine roodoogjuffer, Paardenbijter, Platbuik, Plasrombout (zwerver uit zandafgraving De Banen), Smaragdlibel, Variabele waterjuffer, Viervlek, Vuurjuffer, Watersnuffel, Weidebeekjuffer en Zwervende pantserjuffer. De soorten zijn allen waargenomen boven de Kroonbeek en Teelebeek. Glassnijder, Smaragdlibel en Variabele waterjuffer zijn indicatorsoorten van laagveengebieden, zoals dat ter plaatse tot in de jaren '30 hier aanwezig was.

Aan de libellenfauna is te zien dat in deelgebied C tot in de jaren '50 hier het laatste restant aanwezig was van het Koningsven. Het voorkomen van Variabele waterjuffer, Bruine korenbout, Vroege glazenmaker (1 man), Koraaljuffer (ca. 10 ex.), Glassnijder (ca. 10 ex.) en Smaragdlibel (ca. 10 ex.) indiceert dit. In totaal zijn 29 libellensoorten vastgesteld, wat het gebied nu reeds soortenrijk maakt. Naast de eerder genoemde zijn de volgende soorten waargenomen: Azuurwaterjuffer, Bandheidelibel, Blauwe glazenmaker, Blauwe breedscheenjuffer, Bloedrode heidelibel, Bruinrode heidelibel, Bruine winterjuffer, Gewone oeverlibel, Grote keizerlibel, Houtpantserjuffer, Kleine roodoogjuffer, Paardenbijter, Platbuik, Plasrombout, Steenrode heidelibel, Tengere grasjuffer, Tengere pantserjuffer, Watersnuffel, Viervlek, Vuurjuffer en Weidebeekjuffer.

Een deel van de libellen zal als gevolg van het project worden verstoord. Het gaat om de soorten die voorkomen in de Kroonbeek en in de Teelebeek. Een deel van deze waterlopen wordt verlegd. De verstoorde soorten zullen gaan uitwijken naar de delen die niet worden verlegd. Na uitvoering van de werkzaamheden zullen waarschijnlijk alle soorten terugkeren in een veel geschikter leefgebied dan nu het geval is.

Genoemde libellensoorten zijn niet beschermd op basis van de Flora- en faunawet.

5.4.4 Overige soorten

Bijzonder is het voorkomen van de Medicinale bloedzuiger in de plassen van zandafgraving De Banen in deelgebied A. Op vier verschillende data in 2008 is de soort hier met maximaal 3 individuen waargenomen door derden (www.waarneming.nl). De soort is een graadmeter voor gebieden met een hoge natuurkwaliteit. De Medicinale bloedzuiger is beschermd in Bijlage V van de Europese

habitatrichtlijn doch niet beschermd in de Flora- en faunawet. De soort is vermeld op de internationale Rode lijst, omdat deze op wereldschaal bedreigd is.

Voorts zijn in het plangebied in totaal 13 sprinkhaansoorten aangetroffen, namelijk: Boomsprinkhaan, Boskrekkel, Bramensprinkhaan, Bruine sprinkhaan, Gewoon spitskopje, Grote groene sabelsprinkhaan, Huiskrekkel, Knopsprietje, Krasser, Kustsprinkhaan, Ratelaar, Struiksprinkhaan en Zuidelijk spitskopje.

Een deel van de sprinkhanen zal als gevolg van het project worden verstoord. Het gaat om de soorten die voorkomen in de graslanden van Vereniging Natuurmonumenten, in de Kroonbeek en in de Teelebeek. Deze soorten zullen tijdelijk uitwijken naar elders en een deel zal zich aanpassen aan de tijdelijke situatie. Echter na uitvoering van de werkzaamheden zullen waarschijnlijk alle soorten terugkeren in een veel geschikt leefgebied dan nu het geval is. Het betreft soorten die niet zijn beschermd binnen de flora- en faunawet.

De Medicinale bloedzuiger komt voor in de bestaande plassen van De Banen. Hier vinden geen ingrepen plaats. In de toekomst zal het oppervlak aan geschikt biotoop voor deze soort veel groter worden.

Kaart 14 Waarnemingen Vliegende hert (zwarte stip), Wilde gagel (oranje stip) en Rapunzelklokje (paarse stip) in en nabij het plangebied.

5.5 Planten

5.5.1 Rapunzelklokje

Het Rapunzelklokje komt in Nederland met name voor in het rivierengebied en in Zuid Limburg waar de soort standplaatsen heeft in ruig, matig voedselrijk grasland. De groeiplaatsen van de soort zijn op basis van de Flora- en faunawet beschermd volgens het beschermingsniveau tabel 2. Hierbij geldt een zekere mate van bescherming, omdat in bepaalde gevallen de gunstige staat van instandhouding in het geding kan zijn.

De soort groeit aan de zuidoostelijke rand van deelgebied A langs de Leemdijk. De groeiplaats bestaat uit enkele planten. Rapunzelklokje groeit hier tezamen met Knoopkruid, Wilde peen, Grote muur en Moerasrolklaver. Lokaal is de soort vrij zeldzaam, doch in het Maasdal is de soort algemeen (www.limburg.nl).

Bij de uitvoering van de werkzaamheden wordt de groeiplaats van het Rapunzelklokje ontzien. Men zal dan ook geen verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden.

Foto 37 en 38 Links: Rapunzelklokje welke voorkomt ten zuidoosten van zandafgraving De Banen en rechts Wilde gagel

5.5.2 Wilde gagel

Wilde gagel komt in Nederland voor in veengebieden. De groeiplaatsen van de soort zijn op basis van de Flora- en faunawet beschermd volgens het beschermingsniveau tabel 2. Hierbij geldt een zekere mate van bescherming, omdat in bepaalde gevallen de gunstige staat van instandhouding in het geding kan zijn.

In het plangebied komt de soort voor in deelgebied C onderlangs de bosrand van de Sint Jansberg. De groeiplaats bestaat uit een strook moerasbos dat gevoed wordt door kwel. De soort staat hier tezamen met veenplanten als Galigaan (kwetsbaar), Snavelzegge, Stijve zegge en Moeraszegge. Elders in de omgeving komt de soort voor ten westen van deelgebied C in het Geuldert (www.limburg.nl).

De groeiplaats van de Wilde gagel zal niet worden aangetast, omdat de bouwvoor ter plaatse van de groeiplaats niet wordt verwijderd. Na het verwijderen van de bouwvoor in deelgebied A ontstaan potentiële uitbreidingsmogelijkheden voor de soort. De ingreep is dus gunstig voor deze soort. Bij de uitvoering van het project ontstaan geen overtredingen van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet.

5.5.3 Deelgebied A

Het plassengebied van zandafgraving De Banen in deelgebied A is botanisch waardevol met een aantal bijzondere plantensoorten en enkele plantensoorten van veengebieden. De meest bijzondere aangetroffen plantensoort van dit deelgebied is het Duits viltkruid (Rode lijst ernstig bedreigd). In het zuidelijke deel van het plassengebied langs een zandig onverhard pad staan in de berm enige tientallen

exemplaren van deze soort. Hoewel de soort op de Rode lijst de status heeft van ernstig bedreigd is het aantal bekende groeiplaatsen sinds 2000 toegenomen, met name in de omgeving van Nijmegen en op de Veluwe.

Foto 39 en 40 Links Waterviolier een kwelindicator welke voorkomt in deelgebied C. Rechts Duits viltkruid welke met tientallen exemplaren voorkomt aan de zuidzijde van zandafgraving De Banen.

Foto 41 en 42 Deelgebied A met botanisch interessante locaties waar links Dwergviltkruid veelvuldig staat en rechts de zuidwestelijke plas van zandafgraving De Banen met veel kranswieren.

De plantensoorten Cyperzegge, Duizendknoopfonteinkruid, Tormantil, Snavelzegge en Zompzegge zijn indicatief voor veengebieden, zoals dat ter plaatse tot de jaren '30 heeft gelegen. Het voorkomen van tenminste twee soorten kranswieren (*Chara*) geeft aan dat de plassen een goede waterkwaliteit met een hoge doorzicht hebben. Deze soorten komen voor in de zuidwestelijke plas welke reeds grotendeels is afgewerkt en ingericht met flauwe natuurvriendelijke oevers bestaande uit schraai grindig materiaal en zand. Een deel van deze soorten komt ook voor in natte laagten ten noorden van de

plassen en langs de Kroonbeek. Elders in deelgebied A in de zandafgraving De Banen komt Dwergviltkruid (Rode lijst gevoelig) in hoge aantallen voor.

Foto 43 en 44 Deelgebied B met op de linkerfoto grasland aan de voet van het Reichswald waar Vereniging Natuurmonumenten tracht het grasland om te vormen richting een Dotterbloemgrasland. Op de rechterfoto de Kroonbeek waar op de oevers enkele plantensoorten groeien die een relict vormen van het verleden toen het Koningsven een veengebied was.

5.5.4 Deelgebied B

In deelgebied B zijn soorten aanwezig die indiceren dat hier een veengebied lag, doch de vegetatie is over het algemeen minder goed ontwikkeld dan in deelgebied C. Hier zijn de volgende soorten aanwezig: Biezenknoppen, Blaaszegge, Cyperzegge, Echte koekoeksbloem, Egelboterbloem, Gevleugeld hertshooi, Gewone waternavel, Groot springzaad, Grote waterranonkel, Holpijp, Kale jonker, Kleine egelskop, Moerasspirea, Moerasszegge, Puntig fonteinkruid, Snavelzegge, Tormenti, Veldrus en Zompzegge. De meeste van deze soorten komen voor in de Kroonbeek en de Teelebeek en in een moerasje ten zuidwesten van de Teelebeek.

Middels een extensief beheer worden de graslanden tussen de Teelebeek en het Reichswald ontwikkeld richting een Dotterbloemgrasland. Omdat de teelaarde door landbouwkundig gebruik erg voedselrijk is en het gebied wordt ontwaterd middels de Kroonbeek en de Teelebeek wordt de kweldruk "gesmoord" en verloopt de gewenste ontwikkeling niet voorspoedig. In het veld is dit te zien door de hoge bedekking van Pitrus. Dat kwel toch plaatselijk het maaiveld nadert is te zien aan het plaatselijk voorkomen van Echte koekoeksbloem en Kale jonker in het grasland.

In de bosrand en op droge schrale oever- en bermgedeeltes zijn plaatselijk heischrale vegetaties aanwezig met Gewone veldbies, Grasmuur, Struikhei, Rode schijnspurrie en Hemelsleutel als kenmerkende soorten.

5.5.5 Deelgebied C

Vereniging Natuurmonumenten heeft in deelgebied C graslanden in beheer gelegen tussen de Teelebeek en de Sint Jansberg. In 1997 is in dit gebied de Teelebeek verplaatst ten gunste van moerasontwikkeling in De Diepen aan de voet van de Sint Jansberg. Uit onderzoek is gebleken dat de beekverlegging effect heeft op de waterhuishouding. Er is in 2000 een plan gemaakt voor maaiveldverlaging van de gronden in De Diepen over een oppervlak van 30 tot 40 ha, zodat kwel tot nabij het maaiveld mogelijk wordt. Inmiddels zijn 6 poelen gegraven. De graslanden zijn vernat en middels een extensief beheer is ontwikkeling in de richting van Dotterbloemgrasland

ingezet. Door de aanwezige droog-nat gradiënt en de hoge kweldruk is de potentiële natuurwaarde hoog. Wel wordt dit gebied negatief beïnvloed door de Mookerplas welke een deel van deze kwel "wegvangt". Doordat de teelaarde door landbouwkundig gebruik erg voedselrijk is en doordat het gebied wordt ontwaterd middels de Kroonbeek en de Teelebeek wordt de kweldruk "gesmoord" en verloopt de gewenste ontwikkeling niet voorspoedig. In het veld is dit te zien door de hoge bedekking van Pitrus.

In twee delen van het terrein verloopt de natuurontwikkeling voorspoedig, namelijk:

- In de strook moerasbos aan de voet van de Sint Jansberg (zie beschrijving Wilde gagel).
- In het westelijke deel ter plaatse van de poelen en een brede sloot met soorten van kwel- en laagveensituaties als Biezenknoppen, Blaaszegge, Bosbies, Cyperzegge, Echte koekoeksbloem, Egelboterbloem, Geelgroene zegge, Gevleugeld hertshooi, Gewone dotterbloem (tabel 1) Gewone waternavel, Haezegge, Holpijp, Kale jonker, kranswieren (*Nittella capilaris*), Kruipende moerasweegbree (rode lijst "kwetsbaar") Moerasspirea, Moeraszegge, Ruw walstro, Snavelzegge, Sterzegge, Stomp vlotgras, Tormenti, Tweerijige zegge, Veelstengelige waterbies, Veldrus en veel Waterviolier. Het voorkomen van Holpijp, Kruipende moerasweegbree, Ruw walstro, Snavelzegge, Sterzegge, Veelstengelige waterbies en Waterviolier geeft weer welke potenties aanwezig sinds de uitvoering van een aantal beperkte matregelen.

5.6 Tijdelijke natuurontwikkeling

Hoe de tijdelijke natuur zich in het plangebied gaat ontwikkelen is niet met zekerheid vooraf te bepalen. Wel kan ervan worden uitgegaan dat soorten die in de huidige situatie in de directe omgeving van het plangebied voorkomen, zoals het Reichswald, de Sint Jansberg en De Bruuk zich vestigen in het plangebied. Dit zijn met name soorten welke nu voorkomen in de bermen van de Grensweg, zoals Hazelworm en Zandhagedis. Daarnaast kunnen soorten die ten zuiden van het plangebied voorkomen, zich in het plangebied vestigen. Daarbij kan men denken aan Rapunzelklokje en Wilde marjolein, maar ook Drijvende waterweegbree (tabel 3 AmvB en habitatrichtlijn bijlage IV). Deze laatste soort komt voor in de Aaldonkse Beek (www.limburg.nl). Van de Kroonbeek en Teelebeek zijn naast Bermpje ook Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad bekend; deze soorten zouden zich in het plangebied kunnen vestigen.

6 Overig groene beleidskader en wet- en regelgeving

6.1 Natuurbeschermingswet

6.1.1 Algemeen

In de directe omgeving van het plangebied zijn drie Natura 2000-gebieden gelegen, te weten de Sint Jansberg, het Reichswald en De Bruuk. De ligging van deze gebieden ten opzichte van het plangebied is weergegeven in figuur 2.

Figuur 2 Ligging van Natura 2000-gebieden ten opzichte van het plangebied. De Sint Jansberg is nr. 1, het Reichswald is nr. 2 en nr. 3 is De Bruuk.

Om schade aan de natuurwaarden waarvoor Natura 2000-gebieden zijn aangewezen te voorkomen, bepaalt de wet dat projecten en andere handelingen die de kwaliteit van de habitats kunnen verslechteren of die een verstoring effect kunnen hebben op de soorten, niet mogen plaatsvinden zonder vergunning (artikel 19d, eerste lid). Om dit na te gaan dient het project te worden getoetst op gevolgen voor de Natura 2000-gebieden (artikel 19j) door middel van een Habitattoets. De hoofdvraag is of de werkzaamheden leiden tot significante negatieve effecten op het betreffende Natura 2000-gebied. De volgende antwoorden zijn hierin mogelijk:

1. Er is zeker geen negatief effect. Dit betekent dat geen vergunning van de Natuurbeschermingswet 1998 benodigd is.
2. Er is wel een mogelijk negatief effect, doch dit effect is niet significant. Dit betekent dat een vergunning benodigd is. Er kan worden volstaan met een verslechtering- of verstoringtoets.

3. Er is een kans dat een significant effect optreedt. Dit betekent dat er een vergunning nodig is en er een passende beoordeling is vereist.

Van belang is of het project kan worden geschaad onder de term "bestaand gebruik". Toetsing bestaand gebruik wordt uitgevoerd om te beoordelen welke activiteiten binnen een gebied uitgevoerd kunnen worden zonder dat zij schade berokkenen aan beschermde habitats of soorten. Tevens is het van belang te kijken welke maatregelen gereguleerd moeten worden, zodanig dat zij geen schade meer veroorzaken. Dat wil zeggen dat er beperkende voorwaarden aan die activiteit gesteld worden, bijvoorbeeld een wegafsluiting in de avonduren of het regelen van maaidata bij het onderhoud aan wegbermen. Daarnaast is het ook van belang om te bepalen voor welke activiteiten een vergunningsprocedure opgestart dient te worden, omdat bij voorbaat niet kan worden uitgesloten dat significante schade optreedt. Als laatste bestaat er nog een categorie die niet wenselijk is, omdat deze activiteit zo schadelijk is dat hiervoor in beginsel geen vergunning kan worden verleend. Het gaat hierbij dus expliciet niet om nieuwe activiteiten en autonome ontwikkelingen. Om te beoordelen welke effecten bestaand gebruik heeft worden bestaande activiteiten ingedeeld aan één of meerdere categorieën. Deze categorieën zijn hieronder weergegeven (Steunpunt Natura 2000, 2008):

1. Gebruiksvorm in beheerplan zonder wijzigingen/maatregelen: Dit zijn bestaande gebruiksvormen waarvan aangenomen kan worden dat ze geen noemenswaardig negatieve effecten hebben op de huidige Natura 2000-instandhoudingsdoelen. Er hoeven geen wijzigingen of aanvullende mitigerende maatregelen plaats te vinden ten opzichte van regelingen en voorwaarden in de huidige situatie.
2. Gebruiksvorm in beheerplan met wijzigingen/maatregelen: Dit zijn bestaande gebruiksvormen die kunnen leiden tot negatieve effecten op bestaande Natura 2000-waarden en waarvoor wijzigingen of aanvullende mitigerende maatregelen nodig zijn. Negatieve effecten bestaan bijvoorbeeld uit verslechtering van de kwaliteit van de aangewezen habitattypen of de natuurlijke habitats van de aangewezen soorten, of zijn een versturende factor voor de soorten waarvoor de Natura 2000-gebieden zijn aangewezen. Een verslechtering of een verstoring kan worden gemitigeerd wanneer aan gebruiksvormen algemene mitigerende voorwaarden in beheerplannen kunnen worden verbonden, waardoor deze gebruiksvormen niet structureel inwerken op de bestaande Natura 2000-waarden van het gebied. Dit kunnen zijn: tijdelijkheid van de activiteiten, ruimtelijke zonering, seizoensperiode en vermindering van intensiteit van de activiteiten.
3. Gebruiksvorm niet in beheerplan, vergunningsprocedure: Dit zijn bestaande gebruiksvormen waarbij de negatieve effecten niet met algemene regels in beheerplannen gemitigeerd kunnen worden. Indien de effecten van bestaande gebruiksvormen onvoldoende bekend zijn wordt de gebruiksvorm in eerste instantie ook in deze categorie geplaatst. Dit volgt uit het voorzorgsbeginsel: als niet bekend is welk effect een gebruiksvorm heeft, dan moet deze eerst getoetst worden. Op basis van nader onderzoek kan de gebruiksvorm toch mogelijk (al dan niet met mitigerende maatregelen) in het beheerplan opgenomen worden (categorie 2).
4. Gebruiksvorm niet in beheerplan: Het betreft illegale of ongewenste activiteiten. Dit zijn bestaande gebruiksvormen, die ongewenste negatieve effecten hebben en/of überhaupt niet gewenst en/of verboden zijn.

Deze insteek vormt de basis voor een toetsing op de Natura 2000-wetgeving, waarmee kan worden nagegaan in hoeverre een eventuele benodigde vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 dient te worden aangevraagd bij Gedeputeerde Staten van betrokken provincie(s).

6.1.2 Sint Jansberg

Deelgebied C, De Diepen, bevindt zich deels in het Natura 2000-gebied Sint Jansberg. De begrenzing is gebaseerd op het voorkomen van de soorten en habitattypen genoemd in schema 3. Het betreft de in schema 3 weergegeven habitattypen en soorten.

Code	Habitatype / Habitatsoort	Instandhoudingdoel
H7210	Galigaanmoeras	Behoud oppervlakte en kwaliteit
H9120	Beukeneikenbos met hulst	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit
H9190	Oude eikenbossen	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit
H91E0C	Vochtige alluviale bossen	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit
H1016	Zeggekorfslak	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie
H1083	Vliegend hert	Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie

Schema 3 Habitattypen en soorten waarop de begrenzing van de Sint Jansberg binnen de Europese Habitatrichtlijn is gebaseerd

De Zeggekorfslak en Galigaanmoeras komt in De Geuldert voor ten westen van deelgebied A. Alluviale bossen komen direct aan de voet van de Sint Jansberg voor, deels in deelgebied C. Vliegend hert komt voor nabij restaurant De Diepen. Er zullen werkzaamheden plaats gaan vinden welke niet in het beheerplan Sint Jansberg worden vermeld. Er dient een habitattoets (ook wel voortoets genoemd) te worden uitgevoerd om na te gaan welke effecten het voornemen heeft op de Sint Jansberg.

6.1.3 Reichswald

Het Reichswald valt voor een deel onder de directe werkingssfeer van de Natuurbeschermingswet. Dit geldt voor de kern van het Reichswald. Deze kern is gelegen op ca. 2 kilometer afstand van het plangebied en heeft een oppervlakte van 582 hectare. De delen van het Reichswald die aan het plangebied grenzen, behoren derhalve niet tot het Natura 2000-gebied Reichswald. Het gebied is met name van betekenis omdat dit gebied het grootste oude bosbestand van loofbos in het Reichswald bevat. Tot 200 jaar oude Eiken- en Beukenopstanden zijn van grote betekenis voor het Vliegend hert. Habitatrichtlijngebied Reichswald is van belang voor een aantal prioritaire habitattypen en prioritaire soorten. De begrenzing is gebaseerd op het voorkomen van de soorten en habitattypen in schema 4.

Code	Habitatype / Habitatsoort
9110	Veldbies-beukenbossen
	Vliegend hert
	Wespendief
	Wielewaal
	Zwarte specht

Schema 4 Habitattypen en soorten waarop de begrenzing van het Reichswald binnen de Europese Habitatrichtlijn is gebaseerd.

Voor het Reichswald is vanwege de Duitse ligging de Duitse wetgeving inzake Natura 2000 aan de orde. Voor het Reichswald is vanwege de Duitse ligging de Duitse wetgeving inzake Natura 2000 van belang. De uitgangspunten van deze wetgeving zijn gelijk aan die in Nederland. Voor plannen en projecten wordt een verdraagbaarheidsonderzoek (Prüfung der Verträglichkeit) voorgeschreven op grond van artikel 6, lid 3 van de Europese Habitatrichtlijn en paragraaf 34 van de Federale Natuurbeschermingswet. Voorafgaand hieraan kan een voortoets (Vorprüfung) uitwijzen of er daadwerkelijk noodzaak is voor een verdraagbaarheidsonderzoek. De Duitse toetsingswijze is op hoofdlijnen gelijk aan de procedure in Nederland.

6.1.4 De Bruuk

Op ca. 2,5 kilometer ten noorden van het plangebied ligt het Natura 2000-gebied De Bruuk (figuur 2). De Bruuk is 100 hectare groot en is een voorbeeld van het zogenaamde meden- of madenlandschap, dat wordt gekenmerkt door een kleinschalige afwisseling van hooimoerassen, struwelen, houtwallen en natte bossen en wordt gevoed door kwelwater. Het Natura 2000-gebied De Bruuk is een moerasgebied in het bekken van Groesbeek binnen de hoefijzervormige stuwwal van Nijmegen en Kleef en vormt hierdoor het natste gebied in de omgeving. In De Bruuk zijn verschillende soorten planten van voedselarme biotopen te vinden zoals Spaanse ruiter, Klokjesgentiaan, Heidekartelblad, Kleine valerian en Stijve waterweegbree. Ook orchideeën, zoals de Welriekende nachtorchis en de Vleeskleurige orchis komen hier met grote aantallen voor. Minder opvallend zijn zeldzame soorten als Vlozegge, Blonde zegge en Blauwe zegge. De hooimoerassen behoren tot de biotooptypen Blauwgrasland en Veldrusschraalland. De kwalificerende habitattypen waarop de begrenzing van het gebied is gebaseerd is weergegeven in schema 5.

Code	Habitattype	Instandhoudingdoel
H6230	Heischrale graslanden	Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
H6410	Blauwgraslanden	Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
H7230	Kalkmoerassen	Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling

Schema 5 Habitattypen waarop de begrenzing van De Bruuk binnen de Europese Habitatrichtlijn is gebaseerd.

6.2 Houtopstanden

6.2.1 Boswet

Houtopstanden buiten de bebouwde kom bestaande uit een rij van tenminste 20 bomen of een oppervlakte van tenminste 10 are bestaande uit boomvormers (stamdiameter tenminste 0,1 meter) zijn beschermd binnen de Boswet, tenzij deze zich binnen de bebouwde kom bevinden. Deze bescherming geldt ook wanneer velling van een (klein) deel van dergelijke beplantingen beoogd wordt. De eigenaar van grond, waarop een houtopstand, anders dan bij wijze van dunning, is geveld of op andere wijze tenietgegaan, is verplicht binnen een tijdvak van drie jaren na de velling of het tenietgaan van de houtopstand te herbeplanten volgens regelen bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen.

Dit geldt niet in de volgende situaties:

- houtopstanden op erven en in tuinen;
- andere houtopstanden dan op erven en in tuinen binnen een bebouwde kom als bedoeld in het volgende lid;
- wegbeplantingen en eenrijige beplantingen op of langs landbouwgronden, beide

- voor zover bestaande uit populieren of wilgen;
- d. Italiaanse populier, linde, paardekastanje en treurwilg;
- e. vruchtbomen en windschermen om boomgaarden;
- f. fijnsparren, niet ouder dan twaalf jaren, bestemd om te dienen als kerstbomen en geteeld op daarvoor in het bijzonder bestemde terreinen;
- g. kweekgoed
- h. het periodieke vellen van griend- en hakhout wordt voor de toepassing van deze wet niet onder vellen begrepen.
- i. dunning van houtopstanden, d.w.z. het periodiek vellen welke uitsluitend dient als een verzorgingsmaatregel ter bevordering van de houtopstand.
- j. indien de velling van de houtopstand benodigd is voor de uitvoering van een werk overeenkomstig een goedgekeurd bestemmingsplan.

Een dunning is een selectieve kap die wordt uitgevoerd om de blijvende bomen meer ruimte te geven. Het is een nabootsing van de natuurlijke stamtalvermindering. Doordat bomen groeien en steeds meer ruimte in nemen, zal een deel van de bomen op den duur moeten wijken. Bij een dunning kan een beheerder sturen in de verdere ontwikkeling van de houtopstand.

Voor het project Koningsven dient te worden nagegaan of de wet aan de orde is.

6.2.2 Kapverordening in Algemene Plaatselijke Verordening

In de Algemene Plaatselijke Verordening (verder APV genoemd), heeft de gemeenteraad van Gennep een regeling opgenomen op grond waarvan het verboden is bomen of houtopstanden te kappen. Als één of meerdere bomen (houtopstand of een bosje) worden gekapt kan in sommige situaties een kapvergunning nodig zijn. Van kappen kan ook sprake zijn als er zeer drastisch wordt gesnoeid, bijvoorbeeld het verwijderen van de kroon uit een boom. Een kapvergunning is nodig voor het kappen van bomen indien:

1. die binnen een kapvergunningplichtig gebied vallen;
2. die op de Waardevolle bomenlijst gemeente Gennep staan;
3. die onder de Maasheggen vallen.

De gemeente kan aan de vergunning bepaalde voorwaarden verbinden, zoals:

- Een herplantplicht. De gemeente kan tevens een termijn stellen waarbinnen moet worden voldaan aan de herplantverplichting.
- Een bezwaartermijn van zes weken. In de meeste gemeenten wordt de verlening van kapvergunningen openbaar bekend gemaakt, zodat belanghebbenden bezwaar kunnen maken. De gemeente kan dan alsnog besluiten de vergunning niet toe te kennen.

De redenen op grond waarvan de gemeente een vergunning kan weigeren, zijn:

- De natuurwaarde van de houtopstand.
- De landschappelijke waarde van de houtopstand.
- De beeldbepalende waarde van de houtopstand.
- De cultuurhistorische waarde van de houtopstand.
- De waarde voor de leefbaarheid van de houtopstand.

Door middel van veldbezoeken dient in beeld worden gebracht welke bomen voldoen aan de vergunningplichtige voorwaarden en welke bomen of struwelen onvoldoende

omvang hebben ontwikkeld om te voldoen aan de criteria voor de aanvraag van een kapvergunning.

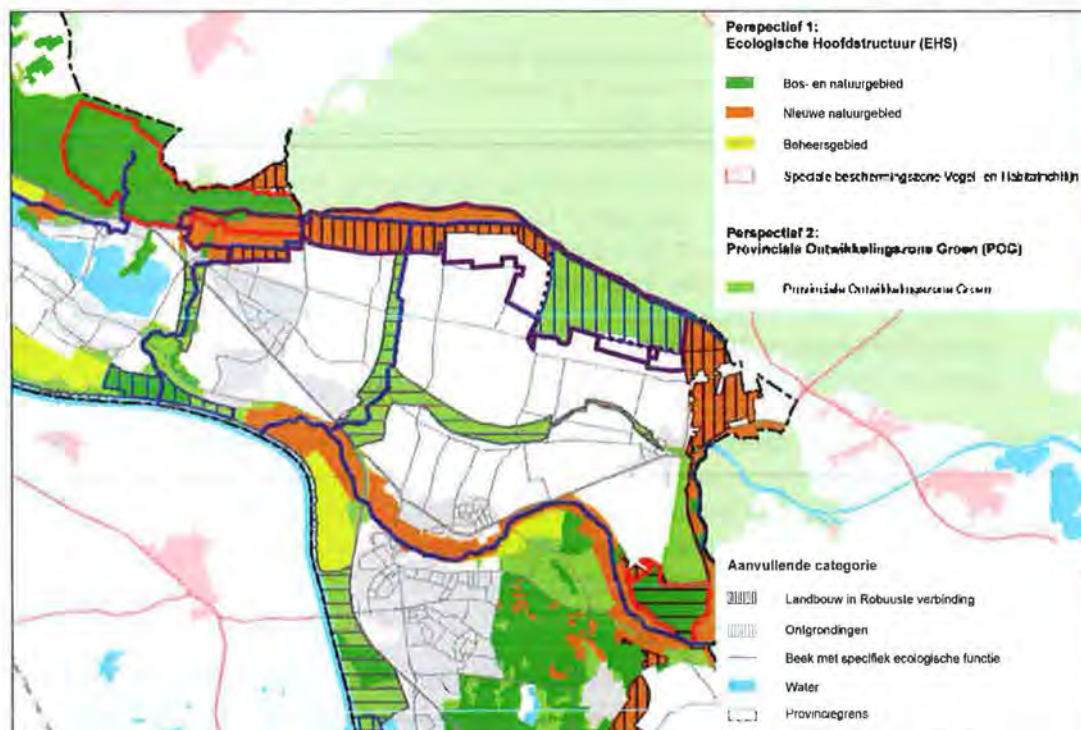
6.3 Ecologische Hoofdstructuur

6.3.1 Situatie EHS in plangebied

Het plangebied ligt volgens de Groene waardenkaart van het Provinciaal Omgevingsplan Limburg voor een deel in de EHS (ecologische hoofdstructuur) en de POG (provinciaal ontwikkelingszone groen). Deelgebied A ligt grotendeels in de POG. Een groot deel van deelgebied B is EHS "nieuwe natuur", grotendeels met de aanduiding "Landbouw in Robuuste verbinding". Deelgebied C behoort geheel tot de EHS en is daarbinnen grotendeels aangeduid als "nieuwe natuur" en voor een klein deel als "bestaande natuur".

Voor gebieden gelegen in de EHS betekent dit dat gebiedsbescherming aan de orde is. Als ruimtelijke ontwikkelingen worden beoogd die de functie van de ecologische hoofdstructuur niet versterken moet een "nee, tenzij"-procedure moet worden doorlopen. Hierbij moet onder andere inzicht worden gegeven in het maatschappelijk belang en het doel van de ingreep, of de ingreep op een andere manier kan worden ingevuld en of er alternatieve locaties aanwezig zijn. Het project natuurontwikkeling Koningsven beoogt juist invulling te geven aan de realisatie van de EHS binnen het gebied. Daarom is de "nee, tenzij"-afweging niet aan de orde.

Daarnaast wordt verlangd dat de beoogde ontwikkeling leidt in kwaliteit en kwantiteit tot een versterking van de EHS in de betreffende regio. Bij projecten uitgevoerd in de POG geldt een ontwikkelingsgerichte basisbescherming.

Kaart 15 Provinciaal Omgevingsplan Limburg, Groene waarden

Het doel van de ingreep is natuurontwikkeling. Het gebied wordt heringericht door het afgraven van de voedselrijke bovenlaag en door het uitgraven van plassen middels grondstoffenwinning en omputting. Op deze wijze wordt invulling gegeven aan "nieuwe natuur". Het maatschappelijk belang is dat door dit project het oorspronkelijke Koningsven in grote lijnen kan terugkeren. De locatie is plaatsgebonden. Er wordt gekozen voor de ontwikkeling van een laagveengebied, omdat dit hier in het verleden ook heeft gelegen.

6.3.2 Beleidsregel Mitigatie en Compensatie Natuurwaarden

De Beleidsregel Mitigatie en Compensatie Natuurwaarden van de Provincie Limburg is van toepassing, indien wezenlijke kenmerken en waarden worden vernietigd, verstoord en/of versnipperd ter plaatse van locaties horende tot de volgende gebiedscategorieën:

1. gebieden gelegen in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS); hiervoor geldt een "nee, tenzij"-principe.
2. bestaande en gerealiseerde bos-, natuur- en landschapswaarden in de Provinciale Ontwikkelingszone Groen (POG);
3. bos, landschaps- en natuurelementen (zoals poelen, houtwallen, solitaire bomen en waardevolle beplantingen), die in een vigerend bestemmingsplan reeds bescherming genieten, dan wel onder de werkingssfeer van de Boswet vallen.

Het plangebied valt deels onder de categorieën 1, 2 en 3 wat betekent dat bij uitvoering van de werkzaamheden de beleidsregel van toepassing is. De natuurwaarden in de EHS en POG zullen als gevolg van de werkzaamheden gaan wijzigen van agrarische "natuur" naar "oorspronkelijke natuur". Als gevolg van deze wijziging moeten natuurwaarden welke als natuurdoeltypen in het Stimuleringsplan Robuuste verbinding Schinveld-Mook zijn geformuleerd, worden gecompenseerd indien deze zich bevinden in de EHS met de status "natuurontwikkeling" en "ontgrondingen". Het betreft de doelen voor deelgebied NL02.05 CR – De Diepen en NL02.11 CR – Koningsven van het stimuleringsplan, namelijk:

Natuurdoeltype	Aandeel in De Diepen (2.05 CR)	Aandeel in Koningsven (2.11CR)
Doornstruweel A 2.1	5%	
Gagelstruweel A 2.3	5%	15%
Wilgenstruweel A 2.4	10%	
Vochtige heide A 3.2		20%
Glanshaverhooiland A 5.5	3%	
Dotterbloemgrasland A 5.6	40%	20%
Kleine zeggenrasland A 5.7.1	25%	30%
Kleine zeggenmoeras A 6.1	10%	10%
Voedselrijke plassen A 8.6	5 à 6 poelen	5%
Kruidenrijke akkers A 10.2	1%	
	100%	100%

Schema 6 Natuurdoeltypen van De Diepen en Koningsven volgens het Stimuleringsplan Robuuste verbinding Schinveld-Mook

Van bovenstaande natuurdoeltypen wordt uitsluitend Wilgenstruweel verwijderd. Dit zal echter als gevolg van het project elders gelijktijdig optreden. Wel dienen vanuit de Boswet de houtopstanden genoemd onder paragraaf 5.1.1 te worden gecompenseerd.

Op basis van de vervangbaarheid van de te compenseren waarde is in de Beleidsregel Mitigatie en Compensatie Natuurwaarden een indeling in vier categorieën gemaakt:

1. *snel vervangbaar, ontwikkelingstijd < 2 jaar: de locatie dient één op één te worden gecompenseerd;*
2. *gemakkelijk vervangbaar, ontwikkelingstijd 2 - 25 jaar: bij aantasting geldt voor gebieden in de EHS een compensatietoeslag van 33% en in de POG 17% bovenop de oorspronkelijke oppervlakte;*
3. *matig vervangbaar, ontwikkelingstijd 25 - 100 jaar: bij aantasting geldt voor gebieden in de EHS een compensatietoeslag van 66% en in de POG 33% bovenop de oorspronkelijke oppervlakte;*
4. *moeilijk of niet vervangbaar, ontwikkelingstijd > 100 jaar: bij aantasting geldt voor deze gebieden altijd een compensatietoeslag van meer dan 66% tot 100% op de oorspronkelijke oppervlakte.*

Hiervoor is het volgende aan de orde (zie artikelen 6 en 8 van de beleidsregel):

- a. De mitigatie en/of compensatie dient uiterlijk gelijktijdig gereed te zijn met de aanvang van de ingreep. Gedeputeerde Staten zijn bevoegd om in uitzonderingsgevallen daarvan af te wijken.
- b. De initiatiefnemer meldt aan de ondertekenaars van de overeenkomst:
 - de start van de mitigatie- en/of compensatiewerken mede in relatie tot de start van de ingreep;
 - de voltooiing van de mitigatie en/of compensatie.
- c. Compensatie in de EHS is niet toegestaan.
- d. Toetsingscriterium is dat een initiatiefnemer, overheden hier niet onder begrepen, een bankgarantie plaatst die voldoende groot is om de volledige uitvoeringskosten van de mitigatie- en/of compensatiemaatregelen te kunnen dekken. Onder de volledige kosten van de uitvoering van de mitigatie- en/of compensatiemaatregelen worden in ieder geval begrepen de kosten van grondverwerving, inrichting, beheer gedurende de eerste zes jaar na voltooiing van de inrichting en alle daarmee samenhangende overheadkosten. Daarnaast dient de initiatiefnemer een extra waarborgsom te storten van 50% van de hiervoor genoemde kosten.
- e. De gemeente dient de bos-, natuur- en landschapswaarden die ontstaan door uitvoering van de mitigerende en compenserende maatregelen planologisch te beschermen.

7 Conclusie en advies

7.1 Algemeen

De conclusies en adviezen in dit hoofdstuk zijn gebaseerd en afgestemd op de voorgenomen ontwikkeling en de resultaten van het flora- en faunaonderzoek dat in de jaren 2006 tot en met 2010 in het gebied heeft plaatsgevonden.

7.2 Conclusie

7.2.1 Actuele natuurwaarden

Uit de Flora- en faunawettoets is gebleken dat bij de uitvoering van het project planten- en diersoorten beschermd binnen het beschermingsregime tabel 2, tabel 3 en Habitatrichtlijn IV worden verstoord en dat bij de uitvoering van de geplande werkzaamheden overtredingen ontstaan met de Flora- en faunawet. Op basis van de huidige situatie dient ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet, artikel 75, vijfde lid, onderdeel C bij het Ministerie van LNV aan worden gevraagd voor de soorten in tabel 4. Genoemde ontheffing zal gemiddeld genomen na 3 à 4 maanden worden afgegeven. Gezien de omvang van het project wordt aanbevolen de ontheffing ca. 6 maanden voor de start van het project aan te vragen.

Soort	Beschermingsstatus Flora- en faunawet	Aanvraag ontheffing Artikel	Reden
Bermpje	Tabel 2	9 + 11	Verleggen Teelebeek
Das	Tabel 3	11	Afgraven foerageergebied
Ringslang	Tabel 3	9 + 11	Afgraven leefgebied

Schema 7 Overzicht van de soorten waarvoor op basis van het voorlopige onderzoek ontheffing Flora- en faunawet dient te worden aangevraagd.

*: Indien deze soorten worden verplant is ontheffing niet benodigd, middels een beschikking van het ministerie van LNV kunnen conform artikel 13 de planten worden verplant.

Alvorens wordt gestart met de voorbereidingen van het project dient men voor Bermpje, Das, Ringslang en Rapunzelklokje een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet, artikel 75, vijfde lid, onderdeel C aan te vragen bij het Ministerie van LNV.

7.2.2 Toekomstige tijdelijke flora en fauna

Op grond van de Beleidslijn Tijdelijke natuur wordt tevens ontheffing aangevraagd voor de soorten in schema 8. Dit betekent dat eventuele vestiging van deze (pionier-) soorten gedurende de uitvoering van het project geen gevolgen hoeft te hebben voor de voortgang van de uitvoering van het project.

Soort	Beschermingsstatus Flora- en faunawet	Aanvraag ontheffing voor artikel	Aanvraag ontheffing voor belang
Drijvende waterweegbree	Bijlage IV Habitatrichtlijn	11	D en E
Kleine modderkruiper	Tabel 2	11	D, E en J
Rivierdonderpad	Tabel 2	11	D, E en J
Rapunzelklokje	Tabel 2	11	D, E en J

Wilde marjolein	Tabel 2	8 + 13*	D, E en J
Levendbarende hagedis	Tabel 2	11	D, E en J
Zandhagedis	Bijlage IV Habitatrichtlijn	11	D en E

Schema B Overzicht van de soorten waarvoor op basis van tijdelijke natuur een ontheffing op de Flora- en faunawet dient te worden aangevraagd.

*: Indien deze soorten worden verplant is ontheffing niet benodigd, middels een beschikking van het ministerie van LNV kunnen conform artikel 13 de planten worden verplant.

7.2.3 Natuurbeschermingswet

In de MER dient na te worden gegaan in hoeverre er als gevolg van de uitvoering van het project negatieve effecten optreden op de habitattypen en soorten genoemd in paragraaf 6.1.

7.2.4 Wet- en regelgeving houtopstanden

In de MER dient te worden nagegaan welke houtopstanden worden geveld en of een kapvergunning dient te worden aangevraagd bij de gemeente Gennep en of een kapmelding bij het Ministerie van LNV moet worden gedaan.

7.2.5 EHS

In de MER dient te worden nagegaan of voor het deel van het plangebied in de EHS bij de uitvoering van het project een compensatieplicht ligt.

7.3 Advies aanvullende maatregelen

7.3.1 Advies afstemming gedragscode FODI en benodigd vervolgonderzoek

In hoofdstuk 3 is aangegeven dat het FODI een gedragscode voor de uitvoering van werkzaamheden binnen de kaders van de Flora- en faunawet heeft opgesteld. In hoofdstuk 3 is aangegeven dat het FODI een gedragscode voor de uitvoering van werkzaamheden binnen de kaders van de Flora- en faunawet heeft opgesteld. Geadviseerd wordt de gedragscode van FODI toe te passen. Daartoe wordt het volgende aanbevolen:

1. uitvoeren monitoring in het kader van de MER;
2. op- en vaststellen ecologisch werkplan;
3. uitvoeren ecologisch werkplan;
4. periodieke monitoring nieuw gevestigde beschermde soorten;
5. periodiek aanpassen ecologisch werkplan;
6. aanvragen aanvullende ontheffingen.

7.3.2 Algemeen te nemen maatregelen

Uitvoerder van het project is verplicht conform de Flora- en faunawet de bijbehorende zorgplicht (artikel 2 lid 1 en 2) toe te passen. Daartoe wordt het volgende geadviseerd (zie ook gedragscode FODI):

- Rekening houden met de paddentrek die van eind februari tot begin maart plaatsvindt, bijvoorbeeld door amfibieschermen langs de Leembaan te plaatsen of deze in genoemde periode af te sluiten voor gemotoriseerd verkeer.
- De velling van bomen en verwijdering van overige begroeiing buiten het broedseizoen uitvoeren, dus in de periode van 15 augustus tot en met 1 maart.
- De kans is aanwezig dat in het voorjaar bodembroeders als Kievit, Gele kwikstaart, Scholekster, Patrijs en dergelijke in het gebied gaan broeden. Om te

voorkomen dat dit gebeurt en men dan tijdens uitvoering van de werkzaamheden in overtreding van de Flora- en faunawet geraakt, dient het volgende te worden uitgevoerd:

- Buiten het broedseizoen, in de periode 15 augustus tot en met 1 maart, dient de deklaag en daarmee tevens de grasmat in depot te worden gezet.
- Gele kwikstaart, Kievit en Scholekster broeden soms op kale akkers zonder vegetatie. Om te voorkomen dat deze soorten hier gaan broeden, dient direct nadat de teelaarde is verwijderd het grondverzet te worden gecontinueerd. De verstoring die hierbij ontstaat, voorkomt grotendeels dat op de gronden die aan snee zijn wordt gebroed.
- Mocht dit uit praktische overwegingen niet mogelijk zijn, dan dienen in maart en april periodiek bodembewerkingen uit te worden gevoerd om te voorkomen dat bodembroeders er zich gaan vestigen.
- Vergraven van de Teelebeek en Kroonbeek in de periode van 1 september tot en met 1 december. Dit is buiten de periodes van voortplanting en winterslaap van amfibieën.
- Uitvoeren van een terreininspectie tijdens het broedseizoen minder dan één maand voorafgaand aan de start van de werkzaamheden op de aanwezigheid van territoria van nieuw gevestigde broedvogels genoemd op de checklist. Waargenomen nesten en nestholen markeren in terrein en vastleggen op kaart.
- Indien binnen het te ontgronden terrein nesten en nestholen van genoemde broedvogels zijn gemarkeerd worden de werkzaamheden tot op 30 meter afstand uitgesteld totdat met zekerheid is vastgesteld dat de broedlocaties zijn verlaten.
- Uitvoeren van een terreininspectie minder dan één maand voorafgaand aan de start van de werkzaamheden ter plaatse van potentiële habitats voor de amfibieën (ondiepe tijdelijke poelen in de nog te ontgronden locaties). Waarnemingen markeren in terrein en vastleggen op kaart.
- Leegvangen van waargenomen habitats voor de amfibieën (ondiepe tijdelijke poelen in de nog te ontgronden locaties) voorafgaand aan werkzaamheden. Aangetroffen amfibieën verplaatsen naar een geschikt habitat in de directe omgeving waar geen werkzaamheden meer worden voorzien. Een en ander gebeurt onder regie van een gekwalificeerde ecooloog.

7.3.3 Das

Om te voorkomen dat de gunstige staat van instandhouding van de Das in het geding komt wordt geadviseerd de volgende maatregelen te nemen:

1. Het inrichten van de randzones tussen het Reichswald en deelgebied A (Zandwinning De Banen) als optimaal Dassenleefgebied, bestaande uit een kleinschalig landschap met fruitbomen, struweel, hagen en bosjes. Voor een belangrijk deel is deze zone reeds als zodanig ingericht. De kwaliteit van dit gebied zal voor de Das geleidelijk verder toenemen.
2. Het begrazen van de gebieden die worden ingericht en beheerd richting Dotterbloemgraslanden met runderen.
3. Aanleg van houtwallen langs de Leemdijk, Biezendijk en de Zwarte weg zodat de Das de landbouwgronden ten zuiden van het projectgebied kan bereiken. De aanleg van deze houtwallen dient te zijn gerealiseerd vóór aangevangen wordt met het grondverzet.

7.3.4 Bempje en Ringslang

Tijdens de uitvoering van het grondverzet zal het leefgebied van beide soorten worden verstoord. Middels het nemen van de volgende maatregelen kan deze verstoring worden beperkt.

1. Er dient door een ter zake kundige in het plangebied te worden gecontroleerd op potentiële overwinteringplaatsen en broeihopen van de Ringslang.
2. Indien aanwezig, dienen broeihopen gedurende de periode juni tot en met september niet te worden verstoord in verband met de voortplanting. In de periode dat de broeihopen niet worden gebruikt, dienen deze te worden verplaatst naar een locatie in een geschikt biotoop in de onmiddellijke omgeving waar geen werkzaamheden zijn voorzien. Geschikte locaties kunnen worden gevonden in de buurt van de Grensweg en/of tussen de Grensweg en de bestaande plassen van deelgebied A.
3. Indien potentiële overwinteringplaatsen worden aangetroffen, dienen maatregelen te worden getroffen om die locaties ongeschikt te maken voor overwintering. Dit dient te gebeuren in de periode van september tot en met november. De Ringslang zal dan alternatieve overwinteringlocaties zoeken. Deze zijn met name aanwezig langs de rand van het Reichswald. De houtwallen die ten behoeve van de Das worden aangelegd worden op termijn door de Ringslang gebruikt als overwinteringlocatie.
4. Bij het verleggen van de Kroonbeek en Teelebeek wordt eerst de nieuwe loop gegraven.
5. Daarna wordt de oude loop van de Kroonbeek bovenstrooms afgedamd, daar waar de nieuwe loop aftakt.
6. Bij het dempen van de vervallende lopen van de Kroonbeek en Teelebeek wordt gewerkt in stroomafwaartse richting vanaf de bovenstroomse afdamming. Vissen zoals het Bempje kunnen zodoende de beken uit zwemmen en de nieuwe loop in zwemmen.

7.3.5 Deelgebied A

Om de natuurontwikkeling zo goed mogelijk uit te voeren, worden de volgende maatregelen geadviseerd:

1. De huidige Kroonbeek afdammen en ter plaatse uitgraven tot natte laagten. Kwel vanuit het Reichswald kan hierin uitreden en er kunnen zich bijzondere natuurwaarden ontwikkelen.
2. Verleggen van de Kroonbeek naar de zuidrand van het deelgebied.
3. Bij omputten zorg dragen dat voedselarm, schraal bodemmateriaal bovenop de voedselrijke (teelaarde) omgeputte bodemmateriaal wordt geplaatst. Deze voedselarme schrale laag dient enkele meters dik te zijn.
4. Het omputgebied wordt zodanig afgewerkt dat er enkele poelen aanwezig zijn met een zandbodem.
5. Afgegraven gebieden worden daar waar mogelijk niet ingezaaid met grasmengsels. De inzaai werkt de vestiging van bijzondere soorten tegen en kan in een aantal gevallen de ontwikkeling van de gewenste natuurdoeltypen belemmeren. Het past ook niet in de doelstelling voor ontwikkeling van het oorspronkelijke Koningsven. Anderzijds brengt een volledig spontane ontwikkeling het risico met zich mee dat over grote oppervlaktes grote massa's van ongewenste kruiden tot ontwikkeling komt.

7.3.6 Deelgebied B

Om de natuurontwikkeling zo goed mogelijk uit te voeren, worden de volgende maatregelen geadviseerd:

1. Plaatselijk behouden van de gyttialagen in de ondergrond. Dit is een donkerbruine, ietwat vette laag die erop duidt dat er ooit veen of veenvorming aanwezig was. In een dergelijke laag kunnen nog veel plantenzaden zitten van het vroegere heide- en veengebied.
2. Elders de teelaarde volledig afgraven tot op de zand- of veenbodem.
3. Bij omputten zorg dragen dat voedselarme schrale bodemmateriële bovenop de voedselrijke (teelaarde) omgeputte bodemmateriële worden geplaatst. Deze voedselarme schrale laag dient enkele meters dik te zijn.
4. Afgegraven gebieden dienen niet te worden ingezaaid met grasmengsels. Inzaai werkt de vestiging van bijzondere soorten tegen en belemmert de ontwikkeling van de gewenste natuurdoeltypen. Het past ook niet in de doelstelling voor ontwikkeling van het oorspronkelijke Koningsven.
5. De maximale diepte van de plassen in de eindsituatie wordt niet meer dan 4 à 5 meter. Dit kan worden bereikt door:
 - o alle niet vermarktbare grond die vrijkomt omputten;
 - o de plassen in oppervlakte vergroten.
6. Aan de zuidoostkant van deelgebied B dienen de diepere plassen cq. plasdelen te worden geprojecteerd.
7. Aan de noordzijde van deelgebied B dienen poelen, laagten, ondiepe oeverzones en ondiepe plassen (max. 1 meter diep) te worden gerealiseerd.
8. Naar de zuidrand omleggen van de Kroonbeek en de Teelebeek.

7.3.7 Deelgebied C

Om de gewenste natuurdoeltypen met succes te ontwikkelen, wordt het volgende geadviseerd:

1. Plaatselijk behouden van de gyttialagen in de ondergrond. Dit is een donkerbruine, ietwat vette laag die erop duidt dat er ooit veen of veenvorming aanwezig was. In een dergelijke laag kunnen nog veel plantenzaden zitten van de eertijds heide en veen.
2. Elders de teelaarde volledig afgraven tot op de zand- of veenbodem.
3. Afgegraven gebieden dienen niet te worden ingezaaid met grasmengsels. Inzaai werkt de vestiging van bijzondere soorten tegen en belemmert de ontwikkeling van de gewenste natuurdoeltypen. Het past ook niet in de doelstelling voor ontwikkeling van het oorspronkelijke Koningsven.
4. Het moerasbos aan de rand van de Sint Jansberg, waarin Wilde gagel en Galigaan staan dient te worden behouden.
5. De poelen die van belang zijn voor Poelkikker, Alpenwatersalamander en libellen dienen te worden behouden.
6. De bosstrook die het gebied in tweeën splitst met leefgebied van spechten en de Das (bijburcht) behouden.
7. De Teelebeek met hierin het leefgebied van het Berrmpje en andere vissoorten dient te worden verlegd naar de zuidrand van het deelgebied.

8 Literatuur

ANWB, 2004. ANWB Topografische Atlas Limburg 1: 25.000. ANWB / Topografische Dienst Nederland, Den Haag / Emmen.

Crombaghs, B. et al., 2000. Vissen in Limburgse Beken – De verspreiding en ecologie van vissen in stromende wateren in Limburg. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht.

De Jong, V, M. Dorenbosch & R. Krekels, 2006. Zandhagedis en Gladde slang in Limburg. Actieplan 2006-2010. Natuurbalans – Limes Divergens BV, Nijmegen.

Dijkstra, K. et al., 2002. De Nederlandse Libellen (Odonata). Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis / KNNV Uitgeverij / EIS Nederland, Leiden.

Hustings, F. et al., 1985. Vogelinventarisatie. Achtergronden, richtlijnen en verslaglegging. Natuurbeheer in Nederland. Deel 3. Pudoc Wageningen. Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels Zeist.

Hustings, F. et al., 2006. Avifauna van Limburg. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht.

Hustings, F., 2009. Vogels van afgraving Teunesen en heggegebied De Banen, Milsbeek 1997-2008.

Krekels, R, J. Thissen & J. de Valk, 2006. Amfibieën en reptielen in het ketelweld. In: Natuurhistorisch Maandblad, 5/2006, p. 131-137.

Lange, P. et al., 1994. Zoogdieren van West-Europa. KNNV / Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Utrecht.

Ministerie van LNV, 2002. Regeling vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet. Ministerie van LNV, Den Haag.

Ministerie van LNV, 2004. Besluit van september 2004, wijziging van artikel 75 van de Flora en faunawet. Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, Den Haag.

Ministerie van LNV, 2004. Besluit van 5 november 2004, wijziging Rode Lijsten voor bedreigde dier- en plantensoorten. Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, Den Haag.

Ministerie van LNV, 2007. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren! Ministerie van LNV, Den Haag.

NABU & WMG, 2007. Toekomstvisie Ketelweld.

Provincie Limburg, 2005. Verspreidingsgegevens avifauna. Vlakdekkende provinciale kartering. Maastricht.

Provincie Limburg, 1998 / 2006. Verspreidingsgegevens flora. Vlakdekkende provinciale kartering. Maastricht.

Schober, W. & E. Grimberger, 2001. Gids van de Vleermuizen van Europa, Azoren en Canarische Eilanden. Tirion Uitgevers, Baarn.

Sierdsema, H., 1995. Broedvogels en beheer. Het gebruik van broedvogelgegevens in het beheer van bos- en natuurterreinen. SBB-rapport 1995-1, SOVON-onderzoeksrapport 1995/04. SBB/SOVON, Driebergen/Beek-Ubbergen.

Smit, J. & R. Krekels, 2006. Actieplan Vliegend hert in Limburg 2006-2010. EIS Nederland, Leiden.

Stichting Census, 2004. Dachsebaue im Reichswald bis zum Jahre 2003

Van Buggenum, H. et al., 2009. Herpetofauna van Limburg. Verspreiding en ecologie van amfibieën en reptielen in de periode 1980-2008. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht.

Van der Meijden, R., 1996. Heukels' flora van Nederland. Rijksherbarium / Hortus Botanicus, Rijksuniversiteit Leiden. Wolters-Noordhoff, Groningen.

Van der Werf, S., 1991. Natuurbeheer in Nederland deel 5 – Bosgemeenschappen. Pudoc, Wageningen.

Van Dijk, A.J., 2004. Handleiding Broedvogel Monitoring Project (Broedvogelinventarisatie in proefvlakken). SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Van Heusden, W.R.M. en Vreugdenhil S.J., 2006. Handreiking Flora- en faunawet - Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Dienst Landelijk Gebied.

Weeda E.J. et al., 2003. Nederlandse oecologische flora wilde planten en hun relaties. KNNV Uitgeverij / IVN, Haarlem.

Bijlage 1

Kwalificaties onderzoekers

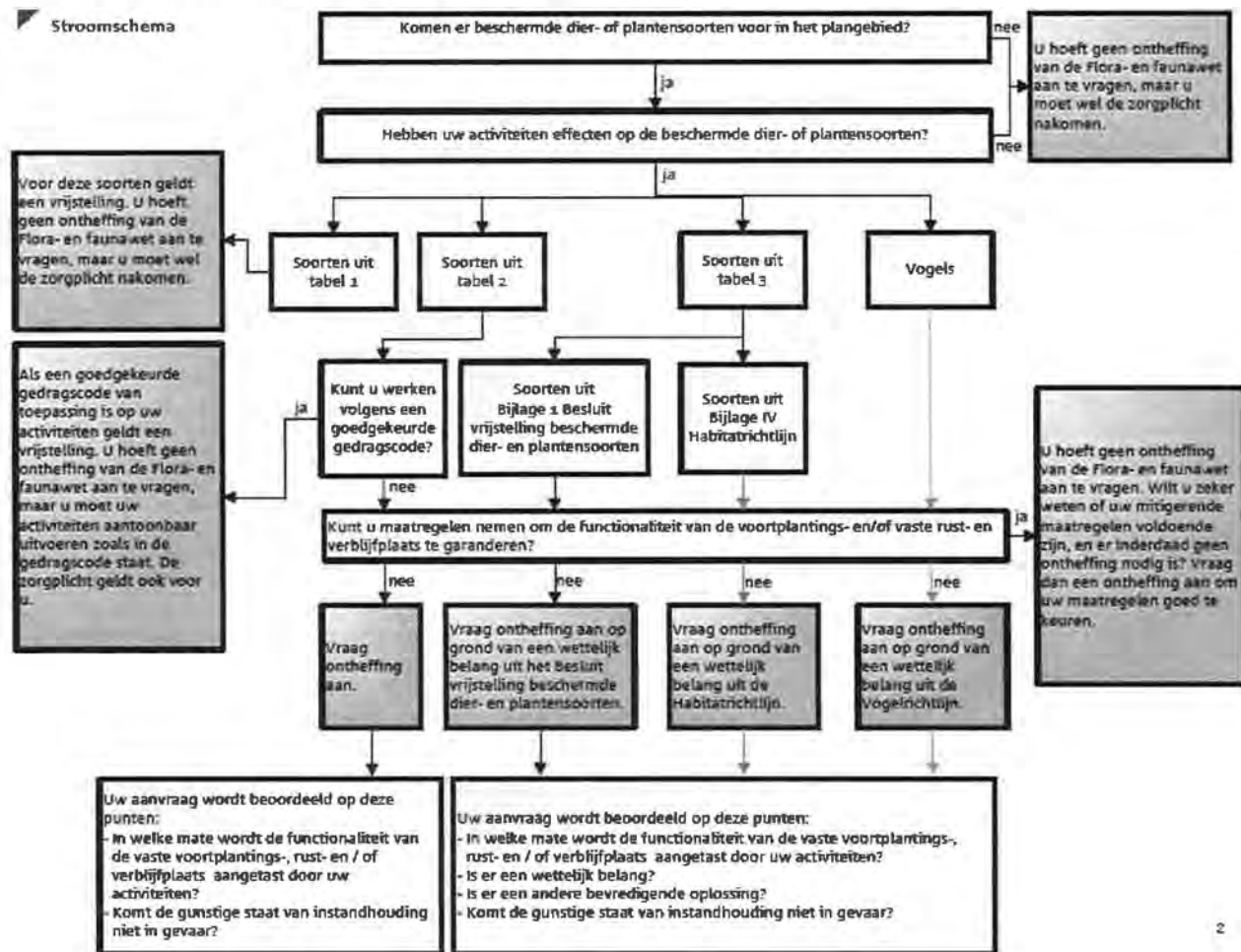
De veldwerkzaamheden werden uitgevoerd door de volgende projectmedewerkers:

1. Dhr. ing. M.C. Bonder is gediplomeerd in Land-, water- en milieubeheer in de richting natuur- en landschapstechniek op HBO-niveau alsmede in Natuur- en milieutechniek op MBO-niveau. In de periode 1998-2001 voerde hij op projectbasis flora- en fauna-inventarisaties uit voor meerdere ecologische adviesbureaus, SOVON en twee provinciale overheden. Tevens doet hij op vrijwillige basis verschillende onderzoeken in Zuid Limburg voor het Natuurhistorisch Genootschap en in Noord Drenthe voor een particuliere stichting. Sinds 2001 is hij in dienst en doet hij flora- en faunaonderzoek voor Grontmij | Groen-planning. Sinds 2004 coördineert hij een team van drie inventariseerders die jaarlijks de flora- en faunaonderzoeken uitvoeren. Dhr. Bonder beschikt over uitgebreide specialistische kennis van alle in relatie tot de Flora- en faunawet relevante soortgroepen.
2. Dhr. W.J. van der Coelen heeft zich vanuit een jarenlange actieve betrokkenheid bij het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg en een sterke verbondenheid met natuuronderzoek in met name Zuid Limburg ontwikkeld tot een kundige en praktijkgerichte flora- en faunaonderzoeker. Hij beschikt over uitgebreide specialistische kennis van alle in relatie tot de Flora- en faunawet relevante soortgroepen, in het bijzonder met betrekking tot vleermuizen. Sinds 2004 draagt hij jaarlijks bij aan de uitvoering van diverse meerjarige flora- en faunaonderzoeken van Grontmij | Groen-planning.
3. Dhr. ing. F. Verhart is gediplomeerd in Bos- en natuurbeheer in de richting westerse bosbouw op HBO-niveau. Sinds 2003 draagt hij jaarlijks bij aan de uitvoering van diverse meerjarige flora- en faunaonderzoeken van Grontmij | Groen-planning.

Bijlage 2

Uitleg aanpassing beoordeling Flora- en faunawet

Stroomschema

Twee mogelijkheden bij ruimtelijke ingrepen

1. Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Laat uw voorgenomen mitigerende maatregelen beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt. U mag uw werkzaamheden dus gaan uitvoeren.
2. Zijn mitigerende maatregelen niet mogelijk? Dan volgt een volledige beoordeling voor ontheffing.

Mogelijkheid 1: mitigerende maatregelen

Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet door voordat u begint met uw project uw mitigerende maatregelen aan Dienst Regelingen voor te leggen. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft hier de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, laat u ze vóór afbeoordelen door Dienst Regelingen. Met dit besluit kunt u aantonen dat u zich houdt aan de Flora- en faunawet. Het besluit heeft u bijvoorbeeld nodig als iemand bezwaar maakt tegen uw project of vraagt om handhaving van de Flora- en faunawet.

Mitigatie en compensatie

Mitigerende maatregelen zijn gericht op het voorkomen van de negatieve gevolgen van een activiteit. Dit moet gebeuren binnen het plangebied en voor de soorten die daar voorkomen. Van belang is dat wordt voorkomen dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen wordt aangetast.

Als compenserende maatregelen getroffen moeten worden houdt dit per definitie in dat de functionaliteit van de vaste rust- de verblijfplaats niet behouden kan blijven. Er is namelijk pas een noodzaak tot compensatie, als leefgebiedfuncties (tijdelijk) onherstelbaar beschadigd of vernield zijn. Compensatie kan plaatsvinden binnen of buiten het plangebied om een andere (deel)populatie te versterken. De gunstigste staat van instandhouding van de soort als geheel komt dan niet in het geding. Let wel op dat deze staat van instandhouding beoordeeld moet worden op landelijk of regionaal niveau. Dit hangt samen met de mate van bescherming van de soort. De gunstige staat van instandhouding van soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn moet lokaal beoordeeld worden. Voor de overige soorten is de landelijke populatie van belang.

Werkwijze mitigerende maatregelen

Dienst Regelingen beoordeelt of uw maatregelen voldoende zijn en of er inderdaad geen ontheffing nodig is. U doet dit door ontheffing aan te vragen. Dan krijgt u een besluit waarin staat dat u geen ontheffing nodig heeft, omdat uw maatregelen zijn goedgekeurd. Met uw maatregelen voorkomt u namelijk overtreding van de Flora- en faunawet. Tegen dit besluit is bezwaar en beroep mogelijk.

Uiteraard is het noodzakelijk dat u uw maatregelen ook daadwerkelijk uitvoert. Doet u dat niet, dan is er een grote kans dat u alsnog een ontheffing nodig heeft of dat er handhavend wordt opgetreden. Als er voor uw project vervolgens voor vogels en Tabel 3-soorten geen wettelijk belang is, loopt u het risico dat u uw werkzaamheden niet mag uitvoeren.

Vangen en verplaatsen van soorten

Als u voor het uitvoeren van uw mitigerende maatregelen dieren moet vangen en verplaatsen is dat geen overtreding van de artikelen 9 en 13 lid 1 van de Flora- en faunawet. U heeft daarvoor geen ontheffing nodig. Het is namelijk niet uw bedoeling de dieren (definitief) aan de natuur te onttrekken. Het is toegestaan om soorten te verplaatsen uit de directe gevarenzone naar een vergelijkbare habitat in de directe omgeving. Dit moet gebeuren binnen de daarvoor benodigde tijd. Voorwaarde is dat u de soorten in één keer verplaatst, zonder onnodig oponthoud. Dit geldt voor alle beschermde soorten, maar uitdrukkelijk niet voor vleermuizen, muizen en vogels. Dit houdt verband met de stressgevoeligheid van deze dieren. Bij het vangen kunnen ze makkelijk door stress overlijden. De zorgplicht van artikel 2 van de Flora- en faunawet blijft natuurlijk wel van toepassing. Het vangen en verplaatsen moet dan ook gebeuren buiten de kwetsbare perioden van de betreffende soort. Dit alles geldt ook voor het verplaatsen van planten. Voor het tijdelijk ergens anders onderbrengen van dieren of planten heeft u wel ontheffing nodig, omdat de soorten dan niet direct worden vrijgelaten in de omgeving.

Betrek een deskundige

Bij het vangen en verplaatsen van een soort moet u een deskundige betrekken. Deze kan bepalen wat de juiste periode is om de soort te verplaatsen. De deskundige bepaalt ook de afstand waarbinnen de soort nog veilig kan worden verplaatst en ook hoe dit moet gebeuren.

Gevolgen voor het natuurwaardenonderzoek

Wilt u goedkeuring krijgen van uw mitigerende maatregelen, dan moet u in een natuurwaardenonderzoek de volgende punten aantonen.

- Welke beschermde soorten leven er in het plangebied?
- Wat is de functie van het gebied voor de soort? Bijvoorbeeld: foerageergebied, migratieroute, voortplantingsplaats of winterverblijf.
- In hoeverre wordt deze functionaliteit aangetast door de voorgenomen werkzaamheden?
- Zijn er alternatieven? Is er bijvoorbeeld een netwerk van vaste rust- en verblijfplaatsen?
- Welke mitigerende maatregelen zijn uitgevoerd of worden genomen om de functionaliteit te behouden? Het moet ecologisch onderbouwd zijn dat de maatregelen met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid zullen werken.

Beoordeling functionaliteit van vaste rust- en verblijfplaatsen

Onderstaande tien punten moet u gebruiken ter onderbouwing van de vraag of de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats behouden blijft door uw mitigerende maatregelen. Van belang is dat onder andere inzicht gegeven wordt in het netwerk van voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen. Als dit niet gebeurt of niet kan, dan treedt het reguliere ontheffingstraject in werking.

1. De plek of het gebied wordt met een zekere mate van bestendigheid gebruikt. Er is geen sprake van incidenteel gebruik. Het moet dus gaan om een vaste rust- en verblijfplaats.
2. De plek of het gebied blijft voorzien in alles wat nodig is voor een specifiek individueel dier in dat gebied en voor alle exemplaren van de populatie ter plekke, om succesvol te rusten of voort te planten.
3. Er is op geen enkel moment, zelfs niet tijdelijk, een achteruitgang van de ecologische functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats. De diverse functies die een gebied heeft, moeten dus behouden blijven.
4. Door mitigerende maatregelen worden negatieve effecten uitgesloten. Dit kunnen negatieve effecten zijn op de kwaliteit, maar ook op de kwantiteit van de functies die het gebied vervult voor een soort.
5. Mitigerende maatregelen zijn preventieve maatregelen. Dat houdt dus in dat in voorkomende gevallen de mitigatie niet alleen aanwezig is, maar ook functioneert.
6. Mitigerende maatregelen moeten leiden tot verbetering of behoud van de ecologische functionaliteit van het gebied (kwantitatief en/of kwalitatief) voor de betreffende soort.
7. Het positieve effect van mitigatie geeft in evenredige mate ruimte voor de negatieve effecten van de ruimtelijke ingreep. De totale duurzame ecologische functionaliteit mag op geen enkel moment slechter worden dan de beginstand. Zowel de kwantiteit als de kwaliteit moeten behouden blijven of worden verbeterd.
8. Het succes van mitigerende maatregelen moet met een hoge mate van zekerheid vóór vaststaan. Dit wordt beoordeeld aan de hand van objectieve criteria en de eigenschappen en de specifieke ecologische waarden van het gebied.
9. De staat van instandhouding en de zeldzaamheid van een diersoort zijn van belang bij het treffen van mitigerende maatregelen. Hoe zeldzamer de soort, hoe hoger de graad van zekerheid van succes moet zijn.
10. De controle op het effect van de maatregelen is onderdeel van het ecologisch werkprotocol. Een ecologisch werkprotocol moet voorzien in toezicht op het uitvoeren van de mitigerende maatregelen. Zonder dit onderdeel garandeert het plan niet dat de functionaliteit van de beschermde plaatsen behouden blijft.

Kwantiteit en kwaliteit

Is het echt niet mogelijk om zoals bij punt 7 maatregelen te nemen die de kwaliteit en kwantiteit van de vaste rust- en verblijfplaats waarborgen? Dan bekijkt Dienst Regelingen per geval of andere door u voorgestelde maatregelen toereikend zijn om de functionaliteit te behouden.

Succes van mitigerende maatregelen

Het is van belang dat de mitigatie werkt vóórdat de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats of een daarvoor essentieel leefgebied wordt aangetast. In punt 8 staat dat dit wordt beoordeeld aan de hand van objectieve criteria en de eigenschappen en specifieke ecologische waarden van het gebied. Bij die criteria gaat het dan om bijvoorbeeld feitelijk onderzoek, wetenschappelijke kennis over de soort en positieve ervaringen uit het verleden met deze maatregelen in combinatie met deze soort.

Mogelijkheid 2: ontheffing

Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in. Bij de beoordeling stellen wij in onderstaande volgorde deze vragen:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden?
- Is er een wettelijk belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Dienst Regelingen beoordeelt vervolgens of het wettelijk belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en).

Tabel 2-soorten

Voor soorten uit Tabel 2 verloopt de beoordeling van de ontheffingsaanvraag als volgt. Tabel 2-soorten toetsen wij aan de gunstige staat van instandhouding. Een gedragscode kan ook uitkomst bieden voor Tabel 2-soorten. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit. Daarbij moet u kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat.

Vogels

Voor vogels geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dat zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b) *
- Veiligheid van het luchtverkeer (c)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)

Tabel 3-soorten

Bijlage 1-soorten

Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 kunt u ontheffing aanvragen op grond van alle belangen uit het Besluit vrijstelling beschermde diersoorten. In de praktijk komen bij Bijlage 1-soorten onderstaande vier belangen het meeste voor bij een ontheffing voor een ruimtelijke ingreep.

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redener van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Bijlage IV-soorten Habitatrichtlijn

Voor Bijlage IV-soorten uit Tabel 3 geldt dat voor een ruimtelijke ingreep u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een wettelijk belang uit de

Habitatrichtlijn. Dat zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redener van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)

Werken met gedragscode

Wilt u werken met een gedragscode? U kunt zelf een gedragscode opstellen of een bestaande goedgekeurde gedragscode gebruiken. Wij adviseren u een bestaande gedragscode te gebruiken.

Het kan zijn dat u voor meer soorten ontheffing nodig heeft dan in de bestaande gedragscode staat. Dit komt doordat de vrijstelling voor vogels in de gedragscode niet meer geldt voor ruimtelijke ingrepen. Deze soorten zijn nu gelijkgesteld met soorten uit Tabel 3. Voor deze soorten was al geen vrijstelling mogelijk voor ruimtelijke ingrepen. De vrijstelling voor bestendig beheer en onderhoud en bestendig gebruik geldt nog wel voor vogels.

Let op:

Het is belangrijk dat uw uitvoeringspraktijk overeenkomt met de aangepaste vogellijst. Houd ook rekening met de nieuwe manier waarop u ontheffing aanvraagt. Dit kan afwijken van wat er in de goedgekeurde gedragscodes staat. Daar kan verwezen worden naar de oude beoordelingspraktijk.

Bescherming van vogelnesten

Tijdens uw werkzaamheden moet u rekening houden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. U heeft voor deze soorten geen ontheffing nodig voor werkzaamheden buiten het broedseizoen. En ook niet als u maatregelen treft die voorkomen dat deze soorten zich op de bouwplaats vestigen tijdens het broedseizoen. U mag dus buiten het broedseizoen nesten verplaatsen of verwijderen, maar daar zijn uitzonderingen op.

Nesten die het hele jaar door zijn beschermd

Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het *gehele* seizoen:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierwaluw en huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil).

Deze categorieën vindt u terug in de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten'.

Nesten die *niet* het hele jaar door zijn beschermd

In de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' worden de volgende soorten aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd.

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten

De aangepaste lijst met jaarrond beschermde nesten is indicatief en niet uitputtend. Als aanvulling op de vorige lijst zijn ook vogelsoorten opgenomen met niet jaarrond beschermde nesten. De soorten uit bovenstaande categorie 5 vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd. Categorie 5-soorten zijn namelijk wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

U gebruikt de lijst als hulpmiddel om te bepalen of ontheffing nodig is voor met name de jaarrond beschermde nesten. U kijkt of er maatregelen mogelijk zijn die maken dat de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats behouden blijft. De functionaliteit blijft misschien gewaarborgd door mitigerende maatregelen. Op de lijst met jaarrond beschermde nesten kunnen uitzonderingen ontstaan waardoor het nest van een bepaalde soort toch niet jaarrond beschermd is.

Omgevingscheck

Als een jaarrond beschermd nest in aangetroffen en deze door de ingreep zal verdwijnen is altijd een omgevingscheck nodig. Een deskundige moet dan vaststellen of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Is dit niet het geval? Dan moet, voor zover mogelijk, een alternatief nest worden aangeboden. Is dat ook niet mogelijk? Dan moet u ontheffing aanvragen. Het is uw verantwoordelijkheid om gemotiveerd en gedocumenteerd te bepalen of u ontheffing nodig heeft gebaseerd op de feitelijke en ecologische omstandigheden van de betreffende soort. Als u ontheffing krijgt, geldt ook dat in de meeste gevallen buiten het broedseizoen wordt gewerkt.

Stuur de ingevulde lijst mee met uw aanvraag

De nieuwe vogellijst kunt u gebruiken als checklist bij uw inventarisatie. De lijst geeft de vogels weer die vaak worden aangetroffen bij een ruimtelijke ingreep. De soorten uit de categorieën 1 tot en met 4 moeten in ieder geval geïnventariseerd worden. Afhankelijk van de uitkomst van de omgevingscheck moet u hiervoor ontheffing aanvragen. Wij raden ook aan de soorten in categorie 5 te inventariseren. Dan is duidelijk of u met deze soorten rekening moet houden in verband met het broedseizoen.

De lijst is niet volledig voor alle vogelsoorten in Nederland. Komt bij uw project een vogelsoort voor die niet op de lijst staat? Vul de naam dan in op de lijst. Een deskundige kan adviseren in welke categorie het nest van de vogel valt en welke maatregelen u moet nemen. Wij raden u aan de ingevulde lijst mee te sturen met uw ontheffingsaanvraag. De lijst onderbouwt uw ontheffingsaanvraag en/of uw vraag om goedkeuring van uw mitigerende maatregelen.

Betrek een deskundige

Betrek een deskundige bij de planning en uitvoering van uw werkzaamheden. Wij verstaan onder een deskundige iemand die voor de relevante situatie en soorten aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De deskundige voldoet aan één of meer van deze eisen. Hij/zij is:

- HBO of universitair opgeleid met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie.
- Werkzaam als ecooloog voor een ecologisch adviesbureau. Bijvoorbeeld een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus.
- Aantoonbaar actief op het gebied van de soortenmonitoring.
- Aantoonbaar actief op het gebied van de soortenbescherming en aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties. Bijvoorbeeld de Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied.

Waarom deze lijst?

Waarom deze lijst?

De lijst met vogelsoorten waarvan de nesten het hele jaar door zijn beschermd is in 2009 aangepast. Deze indicatieve lijst helpt u om te bepalen of u ontheffing nodig heeft van de Flora- en faunawet en om te kijken welke mitigerende maatregelen mogelijk zijn. Op het eerste deel van de lijst staan soorten met nesten die in principe jaarrond zijn beschermd. Het tweede deel bestaat uit nesten die niet jaarrond zijn beschermd (categorie 5), maar waarvan inventarisatie gewenst is.

De ingevulde lijst kunt u meesturen met uw ontheffingsaanvraag voor een ruimtelijke ingreep. Komt bij uw project een vogelsoort voor die niet op de lijst staat? Vul dan de naam in onderaan de lijst. Een deskundige kan adviseren in welke categorie het nest van de vogel valt en welke maatregelen u moet nemen.

Meer informatie

Heeft u nog vragen, kijk dan op www.minlnv.nl/loket. Of bel met Het LNV-Loket: 0800 – 22 333 22 (op werkdagen van 8.30 tot 16.30 uur).

Meer informatie over soorten(bescherming) kunt u vinden op: www.minlnv.nl/loket, www.natuurloket.nl, www.gegevensautoriteitnatuur.nl en www.minlnv.nederlandsesoorten.nl.

Algemene gegevens per soort						Gegevens per soort bij ruimtelijke ingreep (invullen)				
Vogels die sinds 1973 voorkomen als broedvogel in Nederland	Aantal broedparen (SOVON broedvogelatlas 2002)	Koloniebroeder	Aanwezig in bebouwde omgeving	Aanwezig in (beschermde) natuurgebieden	Categorie vaste nesten (zie 'Uitleg aangepaste beoordeling onthefing ruimtelijke ingrepen')	Hoe groot is de kans dat de soort wordt aangetroffen tijdens het project?	Heeft de soort voldoende gelegenheid om zelfstandig een natuurlijk alternatief nest te vinden?	Is er voldoende mogelijkheid om met succes een kunstmatig alternatief nest aan te bieden?	Welke actie is mogelijk? Bijvoorbeeld: buiten de broedtijd mitigerende maatregelen treffen, ontheffing aanvragen of iets anders?	
Boomvalk	750 - 1.000	nee	nee	ja	4		ja / nee	ja / nee		
Buizerd	8.000 - 10.000	nee	nee	ja	4		ja / nee	ja / nee		
Gierzwaluw	30.000 - 60.000	nee	ja	nee	2		ja / nee	ja / nee		
Grote gele kwikstaart	240 - 300	nee	nee	ja	3		ja / nee	ja / nee		
Havik	2000	nee	nee	ja	4		ja / nee	ja / nee		
Huismus	500.000 – 1.000.000	ja	ja	nee	2		ja / nee	ja / nee		
Kerkuil	1750	nee	ja	nee	3		ja / nee	ja / nee		

Oehoe	3	nee	nee	ja	3		ja / nee	ja / nee	
Ooievaar	400	nee	ja	nee	3		ja / nee	ja / nee	
Ransuil	5000	nee	nee	ja	4		ja / nee	ja / nee	
Roek	60.000 - 65.000	ja	ja	nee	2		ja / nee	ja / nee	
Slechtvalk	8 - 10	nee	ja	ja	3		ja / nee	ja / nee	
Sperwer	4500	nee	nee	ja	4		ja / nee	ja / nee	
Steenuil	6000	nee	ja	nee	1		ja / nee	ja / nee	
Wespendief	700	nee	nee	ja	4		ja / nee	ja / nee	
Zwarte wouw	0 - 1 (onregelmatig)	nee	nee	ja	4		ja / nee	ja / nee	
Niet jaarrond beschermd, inventarisatie wel gewenst									
Blauwe reiger	10.000 - 13.000	ja	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Boerenwaluw	100.000 - 200.000	nee	ja	nee	5		ja / nee	ja / nee	
Bonte vliegenvanger	14.000 - 18.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Boomklever	16.000 - 20.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Boomkruiper	80.000 - 120.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	

Bosuil	5000	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Brilduiker	15 - 20	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Draaihal	50 - 65	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Eidereend	8.000 - 10.000	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Ekster	40.000 - 60.000	nee	ja	nee	5		ja / nee	ja / nee	
Gekraagde roodstaart	23.000 - 30.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Glanskop	12.000 - 15.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Grauwe vliegenvanger	20.000 - 30.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Groene specht	6.000 - 7.500	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Grote bonte specht	55.000 - 65.000	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Hop	0 - 1	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Huiszwaluw	110.000 - 125.000	nee	ja	nee	5		ja / nee	ja / nee	
Ijsvogel	300 - 400	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Kleine bonte specht	4.500 - 5.500	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Kleine vliegenvanger	onregelmatig	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	

Koolmees	500.000 - 600.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Kortsnavelboomkruiper	75 - 100	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Oeverzwaluw	18.000 - 32.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Pimpelmees	125.000 - 200.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Raaf	60	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Ruigpootuil	1	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Spreeuw	500.000 - 900.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Tapuit	600 - 800	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Torenvalk	5.000 - 7.500	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Zeearend	1	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Zwarte kraai	70.000 - 100.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Zwarte mees	30.000 - 40.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Zwarte roodstaart	27.000 - 37.000	nee	ja	ja	5		ja / nee	ja / nee	
Zwarte specht	1.100 - 1.600	nee	nee	ja	5		ja / nee	ja / nee	